

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANA BİLİM DALI
CUMHURİYET TARİHİ BİLİM DALI

“BENİTO MUSSOLİNİ VE FAŞİZM” ADLI ESERİN
TRANSKRİPSİYONU
VE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE ÇELİK

İSTANBUL 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANA BİLİM DALI
CUMHURİYET TARİHİ BİLİM DALI

“BENİTO MUSSOLİNİ VE FAŞİZM” ADLI ESERİN
TRANSKRİPSİYONU
VE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE ÇELİK

Tez Danışmanı: Doç. Dr. ŞERAFETTİN CAN ERDEM

İSTANBUL 2019

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Ayşe ÇELİK'in "Benito Mussolini ve Faşizm" Adlı Eserin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı, Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Şerafettin Can ERDEM
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Ali SATAN
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Ökkeş Kürşad KARACAGİL
Üniversitesi İstanbul Üniversitesi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 29.04/2019 tarih ve 2019/10-06 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLÖT
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
KISALTMALAR.....	VI
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	8
1.1. “BENİTO MUSSOLİNİ VE FAŞİZM” ADLI ESERİN TRANSKRİPSİYONU.....	8
1.1.1. Mussolini’nin Çocukluğu.....	11
1.1.1.1. Mussolini’nin Çocukluk Hatırası.....	12
1.1.2. Sergüzeştle Başlayan Bir Hayat	17
1.1.3. İhtilalci Sosyalist.....	21
1.1.3.1. Annesinin Vefatı	23
1.1.3.2. Mussolini Gazeteciliğe Başlıyor	23
1.1.3.3. Mussolini, İsviçre’de Hapsediliyor	26
1.1.4. Mussolini’nin Siyasi Mücadeleleri.....	28
1.1.4.1. Mussolini Sosyalistlerin Reisi.....	30
1.1.4.2. Mussolini Mahkemede	31
1.1.4.3. Milano’da Belediye İntihabatı.....	33
1.1.5. Ya harp! Ya ihtilal! . . .	35
1.1.5.1. “Duçe” Meşhur Gazetesini Neşrediyor	37
1.1.6. Mussolini Harp Sahnesinde.....	41
1.1.7. Faşist İhtilali	48
2.1.7.1. Fiyume Hadisesi.....	49

1.1.7.2. Mussolini'nin Napoli'de İrad Ettiği Tarihi Nutku	53
1.1.8. Faşizm Nedir?	61
1.1.8.1. Mussolini'ye Göre Hürriyet Nedir?	65
1.1.9. Büyük İnkılâbımız Muvacehesinde.....	65
SONUÇ.....	68
EKLER.....	82
BİBLİYOGRAFYA.....	83

ÖNSÖZ

Biyografiler bilhassa tarihe mâl olmuş kimselerin hayatlarını anlatması bakımından kıymeti haiz edebiyat ürünlerindedir. Tarihe mâl olmuş şahısların meydana getirdiği ve etkilediği unsurların daha net anlaşılabilmesi ve analiz edilebilmesi için en temelden, hatta çocukluk yıllarından başlanarak çalışma yapılması her bakımdan mühimdir.

Çevresel etkilere fazlasıyla açık bir varlık olan insanoğlunun gerçekleştirdiği eylemlerde yetiştiği aile ortamından okul ortamına, arkadaş çevresinden içinde bulunduğu toplumun düşünce yapısına kadar çok geniş bir skalanın tesiri altında olduğu gerçeğinden hareketle, biyografiler aslında bizlere dünya tarihine tesir eden vakaların gelişim seyirlerini de göstermektedir.

Fahri Kemal'in Benito Mussolini ve Faşizm adlı eseri de çocukluk yılları ve aile hayatından başlamak üzere özelde Benito Mussolini'nin, genelde ise İtalya Faşizmi'nin seyri hakkında bilgi vermektedir.

Olumlu ve olumsuz tesirleri tartışmaya açık olmakla birlikte dünya tarihinde bazı isimler ön plana çıkmaktadır. Ve her çağda bir veya birden fazla isim dünya üzerinde belli bir kitleyi peşinden sürüklemektedir. İşte transkripsiyonu yapılan bu eserde de İtalya Tarihi'ni derinden etkileyen isimlerden olan Benito Mussolini'nin hayatının Fahri Kemal tarafından çalışılmış örneğini görmekteyiz.

İtalyanca bilmediğimizden ötürü metnin orijinalinde yer alan şehir, bölge ve diğer özel isimlerin yazımında ekseriyetle doğrudan metinde kullanılan biçim kullanılmıştır.

Tez çalışmalarım esnasında bana karşı anlayışını ve yardımını esirgemeyen kıymetli hocam Doç. Dr. Şerafettin Can ERDEM'e, birikimini benimle cömertçe paylaşan Züleyha HAYAL ile Yusuf Giraylap ATAN'a ve daimi destekçim başta annem olmak üzere aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Ayşe ÇELİK
İstanbul - 2019

ÖZET

Bu çalışmada Fahri Kemal'in gözüyle Benito Mussolini'nin yaşam öyküsü ve kendisi ile neredeyse özdeşleşmiş olan faşizm hakkında bilgiler yer almaktadır. Eserde Benito Mussolini'nin çocukluk yıllarından başlayarak sivil yaşamı ve bu çerçevede dâhil olduğu çalışmalar ile siyasi yaşamı hususunda malumat verilmektedir. Bu bağlamda yazar, mevcut eserinde hırçın ve sert mizaca sahip, hırslı bir lider profili çizmektedir.

Mussolini yaptığı çalışmalar, ikna kabiliyeti ve toplumda dikkatleri üzerine çeken yapısıyla büyük bir halk kitlesini peşinden sürüklemiş ve İtalya tarihinde derin bir iz bırakmıştır. Başlangıçta sosyalist fikirlere sahip olan Mussolini, ilerleyen süreçte faşizmi benimseyecek ve İtalya'nın rejimini faşizm olarak değiştirecektir. Bu aşamaya kadar farklı gazetelerde çalışmış olan Benito Mussolini siyasi düşüncesindeki değişikliğe uygun olarak önce sosyalist fikirleri benimseyen bir gazetede ardından faşist fikirleri benimseyen bir başka gazetede yazılar kaleme almıştır. Böylelikle siyasi faaliyetlerini aktif olarak sürdürmüştür.

II. Dünya Savaşı'na girdiğinde rejimi faşizm olan İtalya'nın akla gelen ilk siyasi isimlerinden biri olan Mussolini'nin yaşamını merkeze alan metin, Osmanlıca olarak kaleme alınmıştır. Temel yaşlarından başlayarak kronolojik sıralamaya uygun bir biçimde devam eden bir çizgide ilerleyen eserin sonunda ise yazar, Mussolini üzerinden Türk İnkılabı'nın farklı yönlerini kendi bakış açısıyla değerlendirmekte ve Türk İnkılabı'nı dünyadaki diğer inkılaplardan ayrı ve özel bir yere koyduğunu ifadelerine eklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Benito Mussolini, Duçe, Faşizm, İtalya

ABSTRACT

This study contains informations about Benito Mussolini's life story with the perspective of Fahri Kemal and Fascism which is almost identified with himself. The study provides informations about Mussolini's personal life, and works from his childhood years and his political life. In this context, the author describes a peevish and harsh temperament leader profile in his work.

Mussolini leaves a deep impression on the history of Italy with his works, talent of persuasion and his constitution pays attention in the society and he is followed by a great people. In the early stages, Mussolini has socialist ideas but later he internalizes fascism and he will change Italy's regime as fascism. Until this stage, Mussolini works in different papers complied with the changes of his political ideas, primarily he works in a paper interiorized socialism, and then he works in another paper internalized fascism. Hereby, he continues his political activities actively.

The text is written in Ottoman Turkish and it puts Mussolini's life who, is one of the first political names come to the minds when it is about Italy's fascist regime when, it engages with World War Two. The author begins his work with Mussolini's first years and goes on chronological order. In the end of his work, the author evaluates different aspects of Turkish Revolution in his own point of view and he expresses that he puts Turkish Revolution in a separate and special place apart from the other revolutions in the world.

Key Words: Benito Mussolini, Duçe, Fascism, Italy

KISALTMALAR

a.g.e. : adı geçen eser

s. : sayfa

SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

T.D.K. : Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

XX. yüzyıl tüm dünya milletleri ve devletleri açısından oldukça sancılı, olayların seyri bakımındansa girift ve yoğun geçen bir yüzyıl olmuştur. Bu asrın ilk çeyreğinde I. Dünya Savaşı'na, ikinci çeyreğinde ise II. Dünya Savaşı'na sahne olan dünyada bir takım isimler sivrilmiş ve ön plana çıkmıştır. Aynı isimler dünyanın hem tarihini hem de geleceğini fazlasıyla etkilemiştir. Bu yüzyıl faşizm, komünizm, sosyalizm, liberalizm, kapitalizm gibi hem siyasi hem de ekonomik dengeleri etkisi altına alan pek çok akımın da yayılmaya başladığı bir dönem olmuştur. Türkiye ekseninde de az çok bu akımların tesirleri görülmüştür. Bunun nedeni olarak o dönemden başlamak suretiyle dünyanın giderek küreselleşmesinin etkili olduğu söylenebilir.

Çalışmanın konusu olan kitap, Benito Mussolini'nin çocukluk yıllarından başlayan, sivil hayatı ve ardından siyasi hayatına yer veren Fahri Kemal'in biyografi çalışmasıdır. 1928 tarihli eser, İlhami Fevzi Matbaası tarafından basılmıştır. Kitap, Taksim Atatürk Kitaplığı'nın online arşivinde yer almaktadır. Trankripsiyon yapılırken mevcut online metinden yararlanılmıştır. Burada Fahri Kemal'in dünya tarihinin ön plana çıkmış isimlerinden olan Mussolini'yi erken yaşlarından ve aile hayatından başlayarak çalışmış olması aslında bir yetişkinin karakterine ve hâletiruhiyesine tesir eden unsurların kökeni hakkında da bilgi vermektedir.

Zira Benito Mussolini üzerinden inceleme yapıldığında küçük yaşlarından itibaren öfkeli ve bulunduğu ortamda ön plana çıkmayı başarabilen, sivri bir kişilik görülebilmektedir. Ayrıca aynı nitelikler Mussolini'nin siyasi kariyerinde de kendisi ile özdeşleşen unsurlar olmuştur. Bu konuda ise babasını örnek aldığını söylenebilir.

Zira baba Mussolini'nin bir demirci olmasının yanı sıra koyu bir siyasetsever olduğunu söyleyebilmek de mümkündür. Benito Mussolini de aynı şekilde sert siyaseti ile dikkati çekmektedir. XX. yüzyılda ortaya çıkan fikir akımları arasında yer alan kavramlardan biri ise Benito Mussolini ile özdeşleşen faşizmdir. 1922 yılında iktidara gelen Benito Mussolini'nin ideolojik görüş olarak benimsediği faşizm, 1945'e kadar geçen dönemde İtalya'da geçerli olan siyasi rejiminin adıdır.¹

¹ Abdül Samet Çelikçi, Can Kakışım, "İtalyan Faşizmi Ve Tarihsel Gelişimi", Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2013, s. 83

Birçok kaynakta Benito Mussolini'nin önde gelen faşist lider olmasının yanı sıra Avrupa'da faşizmin kurucusuda olduğu ifade edilmektedir.

Önceki yüzyıl, günümüz dünya dengelerinden daha farklı ayaklar üzerine oturmuş olsa da aslında devletlerin kuruldukları zamandan bu yana mücadele, hâkim güç olma ve dünya siyasetine yön verme gibi iktidar savaşları hep görülmüştür. Bu iktidar savaşlarının yanında, diğer taraftan var olma, varlığını başka millet ve devletlere kabul ettirme ve ispat etme gibi gayeler de yeryüzünde birden fazla topluluğun gayesi olagelmıştır.

Bu seyir esnasında varlığını ispat etme ya da iktidarı ele geçirme gibi gayeleri olan milletlerin içlerinden belli başlı isimleri önder olarak çıkardığı söylenebilir. Bunun kimi zaman halkın destek ve isteği ile kimi zaman da baskı ve zor yoluyla gerçekleştiği ifade edilebilir.

Bu tezde siyasi varlığını XIX. yüzyıl gibi ileri bir tarihte tamamlamış, ancak kökeninde bir imparatorluk mirasına sahip olan, İtalya tarihi açısından öne çıkan isimlerden Benito Mussolini üzerine XX. yüzyılda Fahri Kemal tarafından gerçekleştirilmiş bir biyografi çalışmasının transkripsiyonu ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Fakat kitabın yazarı olan Fahri Kemal hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Mevcut kitapta da yazara ait bir bilgi yer almamaktadır. Bu sebeple yazarın isminin müstear isim olma ihtimali de söz konusudur. Çalışma, tezimizin sonuç kısmında değerlendirilirken burada yapılan yorum ve eleştiriler kitabın yazarı olan Fahri Kemal'in anlatımları üzerinden yapılmıştır. Bu sebeple yazarın kullandığı cümleler, yazara ait yorumlar değerlendirme bölümüne doğrudan referans olarak gösterilmiştir.

Eser sekiz ana bölüm ve bir karşılaştırmalı değerlendirme bölümünden oluşmaktadır. Kitap yazarın giriş bölümü ile başlamaktadır. Birinci bölümde "Mussolini'nin Çocukluğu" ile başlayan çalışma, sırasıyla "Sergüzeştle Başlayan Bir Hayat", "İhtilalci Sosyalist", "Mussolini'nin Siyasi Mücadeleleri", "Ya Harp! Ya İstiklal!", "Mussolini Harp Sahnesinde", "Faşist İhtilali" ve "Faşizm Nedir?" başlıkları altında gelişen açıklamalarla devam etmektedir.

EDEBİ BİR TÜR OLARAK BİYOGRAFİ

Türk Dil Kurumu biyografinin doğrudan bir tanımı yapılmasa da eş anlamlısı olan öz geçmişin tanımı yapılmaktadır. Bu tanıma göre biyografi, bir kimsenin hayatının başından geçen olaylar çerçevesinde etraflıca anlatılmasıdır.²

Osmanlı dönemi edebi hayatında da karşımıza tezkireler olarak çıkan bu tür aynı zamanda tarih bilimi için de kaynak olarak değerlendirilebilir.

Nitekim çeşitli tarihsel olayların aydınlatılması, tarihe yön veren isimlerin yaşamlarına olan merak ve sosyal bilimlerin diğer alanlarına da kaynaklık etmesi bakımından ehemmiyeti olan biyografilere ek olarak, bir de bizzat olayın muhatabı tarafından kaleme alınan tür olan otobiyografiler mevcuttur. Bu her iki edebi tür sadece tarih bilimine değil insan doğasını araştıran psikoloji, toplumun doğasına inen sosyoloji gibi alanlara da kaynaklık ettiğinden önemli yapıtlar olarak görülebilir.

Nitekim tezin konusu da bir biyografi çalışmasının transkripsiyonu üzerine kuruludur. Bu edebi tür ile esasen dünya siyasetinde ön plana çıkan siyaset ve devlet adamlarının yakından tanınmasının yanı sıra attıkları adımların ve geliştirdikleri politikaların altında yatan nedenleri de keşfe çıktığımız bir gerçektir. Bu kısım tarihin değil, psikoloji biliminin konusudur ve konumuzun dışında yer almaktadır.

Biyografiler bir edebi tür olmanın da ötesinde yaşadıkları döneme yön veren ve damga vuran siyasi, askeri ve sivil isimlerin, kişilikleri, buldukları camiada nasıl ön plana çıktıkları ve en nihayetinde alanlarında gerçekleştirdikleri dikkat çeken faaliyetleri okuyuculara sunması açısından değerli görülmektedir.

FAŞİZM NEDİR?

Dünyanın siyasi geçmişi analiz edildiğinde fikir akımlarının insanlık adına sahip olduğu ehemmiyet herkesçe bilinen bir gerçektir. Kitleleri organize edebilen, onları lider önderliğinde bir yerden başka bir yere yönlendirebilen bu akımlar siyasi, ekonomik ve sosyal anlamda konjonktürü önemli ölçüde etkilemektedir.

İnsanoğlunu yaratılmışlar içinde ayrı kılan en temel unsur; sahip olduğu akıl ve düşüncedir. Bu doğrultuda, Mevlana'nın "Kardeşim! Sen ancak bir düşünceden

² TDK, *Türkçe Sözlük*

ibaretsin, geriye kalan et ve kemiksin.” ifadesi doğrultusunda hareket etmek, daha sağlıklı bir analiz yapmamıza yardımcı olacaktır.

Avrupa özelinde bir değerlendirme yapıldığında skolastik düşüncenin egemen olduğu uzun yılların ardından, Aydınlanma Çağı düşünürlerinin ortaya koydukları yeni bazı felsefi akımlar sadece belirli bir kitleyi değil, yerelde Avrupa’yı genelde ise tüm dünyayı her yönüyle etkilemiştir, etkilemektedir.

Bilhassa XX. asırda dünya siyasetini, toplumsal yaşamını ve ekonomisini oldukça geniş bir çerçevede etkileyen kapitalizm, sosyalizm, komünizm, faşizm gibi ideolojik akımlar büyük kitleleri etki altına almıştır. Fakat bu kavramları bir çırpıda izah edebilmek mümkün olamamaktadır. Bu sebeple ideolojik akımların felsefi bir temele dayanması kavramın açıklanmasını kolaylaştıran unsurlardan biri olarak görülebilir.

Zeev Sternhell faşizm ile ilgili görüşlerini şu şekilde paylaşmaktadır:

“20.yüzyılın bütün büyük ideolojileri arasından, yüzyılın kendisiyle birlikte varlık bulan sadece faşizmdi. Organik MİLLİYETÇİLİK ve Marksizm karşıtı SOSYALİZM’in bir sentezi olarak, liberalizm, demokrasi ve Marksizmin reddedilmesine dayanan devrimci bir harekettir.”³

George L. Mosse de faşizmi şu şekilde tanımlamaktadır:

“Yüzyılımızda, Avrupa’ya iki devrimci hareket damga vurmuştur: Köken itibariyle Marksizmden doğan [hareket] ve faşist devrim. Çeşitli Marksizm biçimleri, yıllardır tarihçileri ve siyaset bilimcileri meşgul etmektedir; oysaki faşizm çalışmaları gerilerden gelip yetişen bir alandır. Bu durumda bile, savaştan ve faşizmin iktidardaki sicilinden dolayı, faşizm zulüm ve baskıyla eşanlamlı olarak kullanılmıştır.”⁴

Bu iki tanımdan yola çıkılarak faşizmin başlı başına ya da doğrudan dayandığı bir siyasal referanstan yoksun olduğu düşünülebilir. Mesele bu yönüyle ayrıca bir araştırma konusu olabilecek niteliktedir. Fakat bunun neden böyle olduğu da faşizm üzerine çalışma yapan araştırmacıların üzerinde durduğu bir konu olmuştur. Zira Stanley G. Payne bu konuya şu şekilde açıklama getirmiştir:

“20. yüzyılın sonunda, faşizm muhtemelen temel siyasal terimler arasından en muğlağı olma özelliğini hâlâ korumaktadır. Bu durum, kelimenin, her ne kadar soyut da olsalar,

³ Zeev Sternhell, *Faşizm*, Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları, dnl: Constantın Iordachı, çev: İsmail Ilgar, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2015, s. 98

⁴ George L. Mosse, *Genel Bir Faşizm Teorisine Doğru*, Adı Geçen Makale, dnl: Constantın Iordachı, çev: İsmail Ilgar, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2015, s.108-109

demokrasi, liberalizm, sosyalizm ve komünizm gibi açık bir siyasal referansa sahip olmamasından kaynaklanıyor olabilir”⁵

Aslında bu izah, bize faşizmin tanımı ile ilgili hâlâ yanıtlanması gereken soru işaretlerinin varlığını göstermektedir.

Bu sebeple faşizmi tek bir temele dayandırarak açıklamaya çalışmak mümkün olamamaktadır.⁶

Mussolini ise faşizmin felsefesi ile ilgili görüşlerine yer verdiği kitapta;

“İnsan iradesi diğer iradelere hükmettikçe, üzerinde durulacak geçici ve özel bir realite görüşü olmadan, dünyaya mânen tesir edilemez. Geçici ve özel realite varlığını ve hayatını, evrensel ve devamlı olan asıl realiteden alır. İnsanları anlamak için ferdi, gerçeği ve gerçeğin kanunlarını anlamak gerekir. Temelinde bir hayat görüşü bulunmayan bir devlet görüşü yoktur. Bu bir felsefe veya sezgidir, duygudur, mantıkî yapı ile ifade edilen fikirler sistemidir. Bu fikirler bir görüş, bir inançla da hülâsa edebilir, ama her zaman, hiç değilse virtüel (bilkuvve) olarak, organik bir dünya anlayışıdır.”⁷ şeklinde ifadeleri kullanmaktadır.

Benito Mussolini ile özdeşleşen faşizm aslında sadece bir şahısla değil, ortaya çıktığı ülke ile de özdeşleşmiştir, denilebilir. Çünkü bizzat faşizm kelimesinin kendisi de İtalyanca olup doğduğu topraklar İtalya topraklarıdır.⁸

Elbette herhangi bir düşüncenin veya herhangi bir eylemin vuku bulduğu yer, dönem ve zaman mevzunun daha net anlaşılabilmesi açısından önemlidir.

Konuya ilişkin Fahri Kemal’in düşüncesi: “İşçisi kadar burjuvası olan İtalya imkân-ı kıyımı bir tek çarede bulmuştu: Bütün sınıfları müsavi şeraitle vatan mefkûresi altında toplamak. Faşizm, içtimai mücadelelerin memleket menfaati, millî hissiyat aleyhine istikamet almış olmasından doğmuştur.”⁹ biçimindedir.

Bu tanımlardan yola çıkılarak denilebilir ki, faşizm kavramını standart bir tanım cümlesi ile izah edebilmek mümkün görünmemektedir.

Belki de Faşizmin evrimi üzerine bir çalışma yapılacak olsa 1919 yılının Mart ayında gerçekleştirilen Fasci di Combattimento ile başlamak yerinde olabilirdi.¹⁰

⁵ Stanley G. Payne, *Faşizm Taslak Bir Tanım*, a.g.m., dnl: Constantın Iordachı, çev: İsmail Ilgar, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2015, s. 164

⁶ M. Hanifi Macit, *Faşizm ve Nazizm*, Savaş Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2007, s. 41

⁷ Benito Mussolini, *Faşizm*, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1966, s. 3

⁸ Michael Mann, *Faşistler*, a.g.m., dnl: Constantın Iordachı, çev: İsmail Ilgar, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2015, s. 139

⁹ Fahri Kemal, *Benito Mussolini ve Faşizm*, İlhami – Fevzi Matbaası, İstanbul, 1928, s.90

¹⁰ Roger Griffin, *Faşizmin Doğası*, çev: Ali Salman, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2014, s. 103

Transkripti yapılan eser incelendiğinde ise ağırlıklı olarak faşizmin değil, Benito Mussolini'nin yaşamının çalışıldığı görülmektedir.

BENİTO MUSSOLİNİ KİMDİR?

Benito Mussolini, 29 Temmuz 1883'te İtalya Forli'de yer alan Varano di Costa köyünde dünyaya gelmiştir.¹¹ Annesi papaz olmasını istediğinden Mussolini ilk önce Forli'deki papaz mektebine yazdırılmıştır. Daha sonra buradan ayrılan Mussolini, Forli öğretmen mektebinden diplomasını alarak bir süre öğretmenlik yapmıştır.¹² Bir dönem de gazetecilik faaliyetlerinde bulunan ve sosyalist partisinin yayın organı olarak işlev gören Avanti Gazetesi'nde müdürlük görevinde bulunmuştur.¹³

Başlangıçta sosyalist fikirlere sahip olan Benito Mussolini Birinci Dünya Harbi'nin ardından eski sosyalist arkadaşları tarafından kabul görmemiştir. Bunun ardından "Fasci Italiani di Combiattamento" (İtalyan Muhipleri Birliği) adında yeni bir parti kurmuştur. Partinin 14 maddelik programının ilanı ile faaliyetlerini hızlandırmıştır.¹⁴ Ancak Mussolini'nin faaliyetleri siyasetin yalnızca gerisinde değil, ön sıralarında da devam etmiştir.

O dönem Avusturya'ya ait olan Fiyum limanı İtalya'nın belli bir halk kesimi tarafından istenmiştir. D'Annunzio etrafında toplanan bu kitleye yine D'Annunzio tarafından siyah gömlekler giydirilmiş ve "Eia, eia, alala" diye makamlı olarak bağırma öğretilmiştir.¹⁵ Bir süre sonra birliğe sağlanacak finansmanda sıkıntılar baş gösterince Mussolini'nin gazetesi Popolo D'Italia'da D'Annunzio'nun hareketi için para toplanmıştır.¹⁶

"Kara Gömlekliler" in kontrolünü ele geçiren Mussolini, İtalyan halkının belli kesimlerini de arkasına alarak Roma'ya yürümüştür. Yürüyüşü başarıya ulaşan Mussolini, İtalya devletinin başına diktatör ünvanı ile geçmiştir.

Saldırgan bir dış politika izleyen Mussolini İkinci Dünya Savaşı'nda Mihver Devletler safında yer almıştır. Savaş başlangıçta Mihver Devletler'in lehine iken Almanya'nın SSCB'ye saldırmasının ardından aleyhte bir yöne evrilmiştir. Bu evrilme

¹¹ Harbin Meşhur Adamları: 3, *Benito Mussolini*, Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1942, s. 3

¹² Kimdir? Nedir? Serisi No.1, *Mussolini Kimdir? Faşizm Nedir?*, Tasvir Neşriyatı, İstanbul, 1943, s. 8

¹³ Harbin Meşhur Adamları:3, "a.g.e.", s.36

¹⁴ Kimdir? Nedir? Serisi No:1, "a.g.e", s. 19

¹⁵ Kimdir? Nedir? Serisi No:1, "a.g.e", s. 21

¹⁶ Kimdir? Nedir? Serisi No:1 "a.g.e.", s. 22

ile Faşist konsey Mussolini'yi görevinden uzaklaştırmıştır. Çareyi İtalya'nın kuzeyine kaçmakta bulan Mussolini, kurduğu Faşist Hükümeti ile bir buçuk sene daha siyasi faaliyetlerini sürüdülmüştür. 1945 yılında Komünist partizanlar tarafından yakalanarak kurşuna dizilmiştir.¹⁷

¹⁷ M.Hanifi Macit, “*Adı Geçen Eser*”, s. 19

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. “BENİTO MUSSOLİNİ VE FAŞİZM” ADLI ESERİN TRANSKRİPSİYONU

Birkaç Söz

“Kim daha evvel ileriye görürse;
O diğerleri üzerinde hükmeder ”

Pokrovski

Asırlar, seneler binbir harikalar içinde durmaksızın ilerliyor. İki asır evvel bilmem hangi filozofun, hangi inkılapçının kamçılayan fikirleri, hangi içtimaiyatçının zihinleri şimşekleyen nazariyeleri korkunç bir dinamit gibi Fransa’dan başlayarak Almanya, İtalya daha sonra bütün memleketleri mütemadi inkılaplar içinde yaşattı.

Bu fikir dinamitinin tarrakaları kulaklarımızda hala uğulduyor... Hadiseler o derece süratle akıp gidiyor ki müverrihler, şuur ve heyecan fırtınasına tutulan cemiyetin içinde bir volkan halinde kaynayan yeni ruhu tetkik ve tespit edemiyorlar. Zekâları, hisleri, iradeleri kırıp geçiren şuur ordusu karşısında ruhiyatçıların mütevazı adeseleri zavallı kalıyor.

Romancılar yaşayan değil, ihtiyarlamış, adeta hâlet-i nezde bulunan bir cemiyeti canlandırmak için renksiz ve sahte fırçalarını vurmak gafletinde bulunuyorlar. Bunların şuuruları o kadar cansızlaşmış ki, yanlarında ihtişamla yaşayan yeni iman, yeni ruhu bir türlü sezemiyorlar.

Bu zavallılar bütün bir cemiyeti, üstat Yakup Kadri’nin büyük bir ızdırapla mütarekenin meşum seneleri içinde yaşamış dünkü İstanbul’a izafe ettiği “Sodom Gomore” devrine benzetmek istiyorlar.

Sanat sonu meşkûk bir ihtilal içinde... Bu bedbahtlar şuurun tatlı hülyalara değil hakikat mefkûresine eriştiren şarabını içmek ve içirmek yolunu bilmiyorlar, bilemiyorlar.

Top gürültülerinden, barut ve kan kokularından sonra kör, topal, aç kalan insanlar ilahi bir iman ve ruh ile bugün tek bir mefkûre uğrunda yılmaksızın çalışıp

duruyorlar: Mazlumları uyandırmak ve yaşatmak şarkın altın ışıkları arasında yükselen bu şuurlu mefkûrenin yarattığı yeni ruh, yeni insan dünkü muzdarip ve felaketzede cemiyetin zaruri bir neticesidir. Denebilir ki yirminci asır, üç layemut eser yaratmıştır; Türkiye, İtalya ve Rusya.

Bu canlı tabloların kelimelerle ifade edilemeyen layemut ressamı da: Gazi Mustafa Kemal, Mussolini ve Lenin'dir.

Bunlardan birincisi asırlardan beri zincir ve kırbaç altında yaşayan bir milleti şuurlu bir hamle ile şahlandırmış ve Baykal Gölü'nden, Himalaya eteklerinden, Akdeniz'in berrak kıyılarına kadar tek bir kalp haline inkılap ettirmiştir. İşte bir timsal ki bütün bir vatan, milyonlarca kitlelerden mürekkep bütün bir Asya tunçtan bir kalp gibi onu bağrında saklayacak.

İşte diğer bir timsal ki anarşiye, ihtilale, hatta izmihlale doğru sürüklenen vatanını, milletini sarsılmaz bir irade, yılmaz bir ruh ile kurtarıyor: Benito Mussolini.

Milyonlardan mürekkep aç ve sefil vatandaşlarına hak yolunu, kuvvet ve yaşamak yolunu gösteren, esaret zincirlerini ilahi bir hamle ile kırdıran ve nihayet Rus cemiyetindeki sınıf farklarını kaldıran bir timsal (Vladimir İlyiç Ulyanof) Lenin.

Bu üç kartal korkunç ihtiras kasırgaları, kanlı kin ve intikam seylâbları arasında mensup oldukları milletlere müşterek bir iman aşılamaşlardır: Millî birlik ve İstiklal.

Ben bu eserimde Eski Roma İmparatorluğu üzere kutlu bir mefkûrenin geniş kanatları altında yaşayan İtalyan milletinin büyük "Duçe"si Benito Mussolini'nin hayatından ve onun kurduğu (Faşizm) meslek-i içtimaisinden bahsettim.

Anibal'ın, Sezar'ın Roması'nda şimşek gibi parlayan gözleriyle, irade ve azim ifade eden geniş ve yüksek alnıyla, cesaret ve kuvvet mefhumunu yaşatan sert ve kati adımlarıyla manevi heykelini diken "Benito Mussolini" hakikatte nedir? Bir muallim, bir demirci, bir işçi, bir gazeteci midir? Yoksa müthiş bir zekânın kuvvetli parıltıları karşısında gözleri kamaşan, adeta körleşen bazı gafillerin mariz dimağlarından çıkaracakları bir sergüzeştçi midir? Bu büyük adamın hayatı başından nihayete kadar tetkik edildiği zaman görülecektir ki milletine hizmet etmek için her türlü yollardan yürümüştür. Fakat hakikatte "Benito Mussolini" ne şudur, ne de budur; yalnız ve yalnız büyük bir mefkûreci, millî bir rehber, sarsılmaz bir "Duçe" dir.

Büyük Cihan Harbi her yerde olduğu gibi İtalya heyet-i içtimaiyesinde de birbirini takip eden felaketler hazırlamıştır. Cephelerden kör, topal, kolsuz dönen askerler, zabıtlar, komünist fikirleriyle zehirlenmiş, sergüzeşt peşinde koşan işçiler tarafından tahkir ve tezyif ediliyordu.

Bunlar hücumlarını o derece ileri götürmüşlerdi ki bazı şehirlerde revolverler patlamış, kamalar çekilmiş ve müsademe başlamış idi. Bu içtimai buhran ve felaket karşısında Roma Hükümeti mutlak bir acz içinde ne yapacağını bilmiyordu.

Diğer taraftan “Fiyume” meselesi, alevleri yükselen bir yangın halini alıyordu. Millî kahraman olduğu kadar büyük bir şair olan “Gabriyel D’Annunzio” Fiyume’yi anavatana almak için bir avuç askerleri ile akıbeti meçhul bir mücadeleye atılmıştı.

İtalya, büyük ve derin bir hercümerç, bir anarşi içinde çalkalanıyor, başsız kalan bir vücudun ihtilaclarına benzeyen bir manzara gösteriyordu.

Bu içtimai kasırgayı, bu korkunç anarşi seylâbını durduracak çelikten bir irade, demirden bir el lazımdı. Hadiseleri adım adım takip etmekte olan “Mussolini” son kararını vererek altmış kişi ile sahneye atılmıştı. Halk ruhiyatını mükemmel bilen Mussolini, millî hissiyatı şahlandırarak adeta bir çığ halinde kabaran mefkûre arkadaşlarıyla yıldırım gibi vatanın imdadına yetişiyordu. Karanlık ve ızdırap içinde inleyen İtalya zamanla, kasırgadan sonra tabiatın ziynet ve ihtişamla gülümsemesi gibi, mesut günlerin ışıklarını seziyordu.

Faşizm mefkûresinin Alp Dağları’ndan Akdeniz ufuklarına kadar açtığı millî bayrağın altına zabıtlar, genç mektepliler, darülfünunlular girmişti. Ortada halledilmesi icap eden hükümet ve mevki-i iktidar meselesi kalmıştı.

Kudret ve zekâsıyla bu içtimai heyete hâkim olan Mussolini nazarlarını Sezar gibi Roma’ya çevirmişti. Ve nihayet binlerce faşistlerin başında olarak debdebe ve ihtişam içinde merkez-i hükümete girmişti.

Mussolini’nin binbir macera ile dolu hayatını bazı ecnebi eserlerde okuduktan sonra asrımızın bu büyük simasını memleketime tanıtmak arzusu bende uyandı. En doğru malumatı verebilmek için mevzu etrafında çıkmış salâhiyyetar kalemlerin kitaplarına istinat etmeyi muvafık gördüm.

İtalya'nın meşhur muharriri Margirit Sarfatti' nin Mussolini'nin Hayatı, müverrih Pietro Gorgolini'nin Faşist İhtilali ve Kamil Aymar'ın Bolşevizm Yahut Faşizm ünvanlı eserlerinin yardımıyla aziz okuyucularıma şu kitabı hazırladım.

İstanbul; 28 Haziran 928

Fahri Kemal

1.1.1. Mussolini'nin Çocukluğu

Mussoliniler Ailesi – Bolonya'nın Kahramanları – Demirci ve İhtilalci Bir Baba – Yaramaz ve Kavgacı Bir Çocuk – İlk Tahsil. Sonra Demirci – Kıvılcımlar Arasında İnen Bir Şamar – Mussolini'nin Zekâsını Sezen Bir Papaz – İzdırıp Anında En Büyük Arkadaş: Kitap.

Roma'ya 300 kilometre mesafede “Bolonya” adlı tarihi bir şehir vardır. “Bolonya” namdar kumandanlar, kahramanlar yetiştirmiş olmakla İtalya tarihinde pek müstesna bir mevki iştigal etmektedir. Burada kurun-ı vustadan kalma “Mussoliniler” adlı büyük bir meydan, bir kale mevcuttur. “Bolonya” öteden beri siyasi harplerin çetin ve kanlı cidallerine sahne olurdu.

Bu mücadelelerin belli başlı simaları arasında “Civanni Mussolini” isminde cenkçi ve kahraman bir Bolonyalı göründü. “1270” senesinden itibaren bir müddet Bolonya ve havalisi Civanni'nin hâkimiyeti altında kalmıştı. Fakat devam eden kanlı mücadelelerden sonra “Mussoliniler” mağlup olmuşlar ve “Ancelanu'ya” nefyedilmişlerdi.

On yedinci asra kadar Mussoliniler'in siyasi sahada mühim ve canlı izleri görülmemiştir. Yalnız on sekizinci asırda Londra'da bir Mussolini vardı ki bu, anlaşıldığına göre yüksek bir sanatkar, bir musikişinas imiş.

Yirminci asrın dimağları ve ruhları sarsan içtimai düsturları arasında, faşizm mefkûresini yaşatmak için bir avuç Siyah Gömlekliler'le Roma'ya yürüyen ve neticede 38 milyonluk bir kitleye hâkim olan “Benito Mussolini” kahraman “Civanni Mussolini'nin ahfadındandır. Mussolini'nin babası ise büyük yapılı, kaba saba, bilekleri kuvvetli bir demirci idi.

Bir müddet demircilik sanatında çalıştıktan sonra “Varanudi Kosta” kasabasında hancılık etmişti. Bununla beraber zeki ve anlayışlı bir adamdı. Sosyalist fikirleri ciddiyetle takip ve içtimai meseleleri arkadaşlarıyla münakaşa eder dururdu. Aleksandr Mussolini genç yaşından beri Andre Kosta, Bakunin gibi ihtilalcilerle konuşur ve onlardan hiç ayrılmazdı. Sosyalizm hakkında umumi yerlerde birkaç defa konferans bile vermişti.

Aleksandr Mussolini propagandasını o derece ileri götürmüştü ki hükümet Takibat- 1 Kanuniye’de bulunmak ızdırarında kalmış ve neticede uzun bir müddet hapse mahkûm olmuştu.

“Benito Mussolini” 29 Temmuz 1883’de Varanudi Kosta’da bir pazar günü kilise çanları adeta mesut bir doğuşu müjdeliyormuş gibi çalarken dünyaya gelmişti. Tabiatın ihtişamıyla çerçevenilmiş olan Varanudi Kosta da güzel, kargir binalarla süslüdür. Burası, İtalya’nın şimal-i şarkisindeki Peredapiyu Kontluğu’na ait Dovya nahiyesine merbuttur.

Varanudi Kostalılar’da garip bir itikat vardı. Bunlar pazar günü doğan çocukların istikballerini parlak addediyorlar ve mesut doğuş şerefine geceli gündüzlü bayram yapıyorlardı.

“Mussolini”bir meseleden dolayı mahpus bulunduğu sıralarda mahkûmiyetin ruhunda uyandırdığı ızdırıp ve azabı silmek için eline geçirdiği küçük ve kirli bir defterin yapraklarına hatıratını yazmıştı. Bugün bu hatıratını zayi etmiş olmasına rağmen, kutlu ve metin hafızası sayesinde bütün maceralı anları hatırlamaktadır.

Mütemadi telkinatı neticesinde kasabanın uyanıklarıyla bir cemiyet tesisine muvafık olmuş, fakat cemiyet bir müddet sonra zabıtaca dağıtılmıştır.

1.1.1.1. Mussolini’nin Çocukluk Hatırası

Bir gün çok sevdiği ve takdir ettiği muharrire “Margarit Sarfatti”ye çocukluk hatırasını nakletmiş. Benito Mussolini, hayatının başlangıcını şu suretle anlatıyor:

“Ben bir pazar günü öğleden sonra saat ikide dünyaya geldim. O gün bütün kiliseler bir yevm-i mahsusı tesit ediyorlardı.

Babam ömründe hiç mektebe gitmemiş. On yaşında demircilik öğrenmek için “Dovadola” kasabasına gönderilmiş ve orada bir müddet çalışmıştır.

Demirci ustası olduktan sonra Dovya’ya dönmüş ve bir dükkan açarak hayatını kazanmaya başlamıştır. Oturduğumuz kasaba ahalisi hiç rahat durmaz, bir düziye aralarında mücadeleler olurmuş. Babam, bu vaziyetten bi-l-istifâde kasabanın ileri gelenlerine “sosyalizm” hakkında malumat vermeye başlamıştır.

Dört, beş yaşında okumaya başladım. Pek az bir zamanda alfabeyi öğrendim. Büyükbabamı hayal meyal hatırlıyorum. Fakat büyükannemi çok sevdiğimi biliyorum. İnsanlarla ancak altı yaşında münasebette bulunmaya başladım. Alfabeyi ve biraz kıraati okumayı annem öğretmiştir. Altıdan dokuz yaşına kadar ilk önce annemin muallime bulunduğu mektebe daha sonra Perdopiyu’da kain “Silviyo Marani” mektebine gittim.

Küçükken doğrusu pek yaramaz, kavgacı idim. Ekseriya evime başım kanlar içinde yaralı olarak dönüyordum. Fakat intikam almayı da gayet iyi bilirdim. Bütün çocuklar arasında cüretkâr bir hırsız idim.

Tatil günleri, kardeşim Arnaldo ile beraber ırmak kenarında çamurla oynamakla vakit geçirirdik.

Bir gün bahçenin birinde hususi bir mahalde saklı duran kuşları aşırıldığımı bilirim. O vakit kuşların sahibi beni görmüş, arkamdan kovalamaya başlamıştı. Ben ise bütün kuvvetimle tepeyi tırmanarak kaçmış ve kurtulmuştum. Kuşları bilhassa baykuşu çok severim.

Annem ile büyükannem son derece mutekit idiler. İbadet etmek üzere kiliseye gittikleri zaman beni de birlikte götürmeyi unutmazlardı. Lahuti merasim, şamdanlarından yükselen penbe duman, papazların sırtındaki şatafatlı cüppeleri, ruhanilerin yekavaz feryatları ve nihayet orgun hazin nağmeleri adeta ruhumda hüznün ve elem uyandırır ve beni derinden titretirdi.

Mussolini ilk tahsilini bitirdikten sonra babasının demirhanesinde kızgın demirleri vurarak, ocağı körükleyerek çıraklık etmiştir. Bidayette beceriksizliği için babasının ihtar ve takdirine uğrayan Benito, bir müddet sonra adeta usta denilebilecek derecede muvaffakiyet göstermiştir. Kendisi demirciliği çok severdi. İş başında iken ufak bir düşünceye saplanıp dursa, babasının kuvvetli şamarı suratına derhal inerdi.

O vakit korku ile karışık bir ızdırap içinde şaşkın şaşkın bakınır ve elleri titreyerek işe koyulurdu. Onun için en ziyade ürktüğü bilhassa babasıyla karşı karşıya çalışmak idi. Çeliğin etrafa saçtığı kıvılcımlara karşı korumak için gözlerini bir lahza kapatacak olsa, babası kalın ve kokunç sesiyle:

–Hızır herif, adam olacağın yok, nedir bu halin !!

diyerek derhal eline geçirdiği kayışla onu dövmeye kalkıştı. O vakit Mussolini acı bir yaygara koparır, dükkandan kaçardı. Gece oldu mu, usul usul kapıdan girer, doğru yatağına sokulurdu.

Mussolini'nin hayatında belli başlı bir iz bırakan, irade kudreti inkişaf ettiren bilhassa ilk tahsili olmuştur. Bu tahsilden sonra babasının demirhanesinde çalıştığı sıralarda haşın ve yırtıcı ruhu günden güne şiddetleniyor. Ruhu tıpkı elleri gibi nasırlaşıyor, sertleşiyordu. Avare ve serseri hayatı her şeye tercih etmeye başlamıştı.

Tahsilin ve ilmin kıymetini bilen annesi onu okutmak, yetiştirmek istiyordu.

Nihayet annesinin ısrarı ile babası küçük Mussolini'yi Forli'deki papaz mektebine göndermeye karar vermişti. Mussolini, bu mektebe gidişini şu suretle naklediyor:

“–Babam, beni istemeye istemeye papaz mektebine göndermeye karar vermişti. Babamın bu kararı beynimi bir yıldırım gibi sarsmıştı.”

Alıştığım hayata nasıl veda edeceğimi bilemiyordum. Mektep ve hapishaneye müteradif iki kelime telakki ediyordum. Adeta bu iki müessese arasında hiçbir fark göremiyordum. Bunun için son haftamı tam bir hürriyet içinde çayırlarda koşarak, çukurlardan atlayarak, bağlarda üzüm yiyerek geçirmek istiyordum.

Haftasonunda elbisem, çamaşırlarım, hülasa her şeyim hazırlanmıştı. Üç ve yedi yaşında olan kardeşlerimden ayrılırken teessür duyduğumu hatırlamıyorum. Yalnız odamda pencerenin köşesinde küçük bir kafes içimde bıraktığım mini mini kanaryam içimde derin bir acı bırakmıştı.

Mektebe hareketimden bir gün evvel bir çocukla kavga etmiş ve suratına doğru bir yumruk sallarken nasılsa elimi duvara çarpmış ve parmaklarımı zedelemişim. Mektebe sağ kolum sargılı olduğu halde gitmişim. Küçük bir merkep arabası içinde

babamla yalnız olarak yola koyulmuştuk. Yolda hiç konuşmadık. Bütün nazarlarım gecenin esmerliğinden henüz sıyrılan tabiata dalmıştı. Etrafta kırlangıçlar uçuşuyor, dereler bir çağlayan gibi akıyordu.

Bütün bu güzellik genç ruhumda tatlı hülyalar, emeller uyandırıyor. Ben bu hülyalara dalmış, her şeyi unutmuş bir vaziyette iken arabamız mektebin kapısı önünde durmuştu. Bir an sarsıldıktan sonra bütün o mesut emeller acı bir hakikate, yeise inkılap etmişti. Mektebe girerken bir rahip beni karşıladı ve babama hitaben:

“– Gözlerinde canlı bir zekâ okunuyor.”

dediğini işittim. Ayrılık dakikası gelmişti. Babamın boynuna hıçkırıklar içinde atıldım ve çılğıncasına yanaklarından öptüm.

Babam mektepten uzaklaşırken ben bir köşeye büzülmüş hüngür hüngür ağlıyordum. Bu büyük adamın hayatı başından nihayete kadar tetkik edilecek olursa ilk ve hakiki acıyı bu baba yuvasından uzaklaştıktan sonra duyduğu görülecektir. Mussolini bu çocukluk hatırasını bütün dostlarına çok acıklı bir lisanla anlatmaktadır.

Şu hakikati bilmek lazımdır ki Mussolini aile ocağında fakirane bir hayat yaşamıştır. Köyde eski, ahşap bir evleri vardı. Süt onun için lüks ve nadir gözüken bir gıda idi. Eti ancak bayram günlerinde yerd. Sair günlerde et yemeği evlerine girmezdi. Kendisi diyor ki:

“ – Hakikaten biz çok iptidai yaşardık. Belli başlı gıdamız sebze, çorba, ekmek idi. Ara sıra büyükannem tepelere tırmanır hindiba vesair otlar toplar, onları kaynatır, biz de yerdik. Fakat bu hayat bana zevkli geliyordu!”

“–Size garip bir şey anlatayım mı? Ailemizin toplu bir tek resmi bile yoktur. İşte biz böyle insanlardık.”

Mussolini papaz mektebinde iken annesine yazdığı bir mektupta hocalarının kendisi için söyledikleri takdirkârane sözleri yazmış ve istikbalde büyük bir adam olmaya çalışacağını kaydetmişti. O sırada zaruret yüzünden umumi bir tasfiye yapılıyor ve bu meyanda Mussolini de çıkarılmak isteniliyordu. Fakat hocaları, zekâsına ve vüsine meftun olduklarından küçük Mussolini’yi bırakmak istemiyorlardı.

Günün birinde o da diğerleri gibi evine iade edilmişti. Mussolini yuvasına, ağaçlarına, köpeklerine, arkadaşlarına kavuşmuştu. Sevincinden ne yapacağını bilemiyor, oradan oraya sığıyordu, türlü türlü yaramazlıklar yapıyordu. Hemen her gün yaralanıyor, kanlar içinde eve dönüyordu. Bir gün köyün büyük memuru kendisini bitkin bir halde görünce şiddetli bir ifade ile:

“–Mussolini, sen kapkara bir kalp taşıyorsun. Yarın kiliseye gidip günah çıkarmalısın” demişti. Bu söz ruhunda müthiş bir ihtilal uyandırmıştı. Kiliseye gitmek için o gece eve uğramamış, tarlanın bir köşesinde saklanmış ve geceyi orada köpeklerin havlaması arasında geçirmişti. Bir müddet sonra tekrar mektebe devama başladığı zaman iki kara haber almıştı: Çok sevdiği tayı ile kanaryası ölmüşler.

Eve geldiğinde ölümün sebebini anlayacağı yerde bu acıyı unutmak için bu defa kitaplara sarılmıştı. Mussolini kitapların sayfelerine, ağaçlara mütemadiyen “Roma” ismini çiziyor, kazıyordu.

Papaz mektebinde almış olduğu terbiyenin onda dine karşı bir temayül uyandırdığını kimse iddia edemez. Çünkü küçükten beri dine aleyhtardır. Bugün bile efkâr-ı diniyeden uzak kalmaktadır.

Mussolini’nin taassubu dini değil, vatanidir. İtalyan milletinin vahdeti bir gaye etrafında toplanması onun en büyük emeli olmuştu.

Genç Mussolini “Salesyan” Papaz Mektebi’ni terkettikten sonra “Forlimiyopdi” Muallim Mektebi’ne girdi. Harikulade zekâsıyla az zamanda bütün arkadaşları arasında temayüz etmişti. Şayan-ı imtisal çalışkanlığına rağmen hocalarına, amirlerine karşı son derece itaatsiz idi. Muallimlerden biri kendisi için aynen şu sözleri söylüyordu:

“–Fevkalade çalışkan. Tek arkadaşı yok. Hudutsuz bir gurur ve ihtirası var.”

Mussolini, mevki-i iktidara geçtikten sonra bulunduğu muallim mektebinin kapısına bir hatıra levhası talik ettirmişti.

Mektebi ikmal ettikten sonra Peradapiyu Belediyesi’nin münhal kâtipliğine talip oldu. Maksudı da validesinin yanında oturmaktı. O sırada Mussolini 18 yaşında idi. Şayan-ı hayret derecede olan natıkasından, inkılapçı fikirlerinden dolayı herkes kendisine takdirle karışık endişeli bir nazarla bakıyordu.

1.1.2. Sergüzeştle Başlayan Bir Hayat

Mussolini, Fakir Ailesine Yardım Etmek İçin Nasıl Çalışmış – İsviçre’ye Seyahat –Babasının Tevkifi Hadisesi –Mussolini’nin Hissiyatı– Talebelikten Rençberliğe – Sefalet ve Açlığın Verdiği Azim ve İman – Kim Bilir Ne Kadar Korkunç İmiş.

Mussolini idadide tahsilde iken bir tatil esnasında fakir ailesini mesut etmek ve para kazanmak için uzaklara, İsviçre’ye gitmiştir. Azim ve idaresi sayesinde her şeye muvaffak olan bu cüretkâr genç başından geçenleri şu suretle naklediyor:

“Tatil yaklaşıyordu. Anneciğime para göndermek ve onu sevindirmek istiyordum. Eve telgraf çekerek İsviçre’ye hareket edeceğimi bildirdim. Yol parası olarak da bende kırk altı rilet (bizim para ile yüz lira tutar) vardı. Trenle seyahat ettiğim akşam, elime geçen Sokolar Gazetesi’nde babamın tevkifini okudum ve beynimden vurulmuşa döndüm. Babamın hapsi, sosyalistlerle ruhani sınıf arasında vukua gelen arbededen dolayı imiş... Ne yapacağımı bilemiyordum? Dönmek işime gelmiyordu. Seyahate devama karar verdim.”

Mussolini İsviçre’de başından geçen vakaları arkadaşlarından birine gönderdiği mektuba yazmıştır. Mektup, başvekilin kutlu ruhunu, iradesini gösterdiği için aynen tercüme etmeyi muvafık buldum. Mussolini mektubuna, arkadaş hitabıyla başlıyor ve diyor ki:

“Sana hatıratımı yazacağım, öyle bir hatırat ki bir gencin ümit ve istikbalini hatta mefkûresini söndüren acı levhalarla doludur. Yazacağım hakikatlerden kimsenin malumatdar olmamasını bilhassa isterim. Senin samimiyetine tevdi ettiğim mahrem hayatımdan yalnız bir kadın malumatdardır.

Hayret etme, senden yalnız bir sükût bekliyorum. Seyahatimin başlangıcı hakkında fazla tafsilat vermeyeceğim. Çünkü enteresan değil. Yolda gazeteyi okurken babamın tevkifinden nasıl haberdar olduğumu biliyorsun. Bu mesele canımı çok sıkımişti. Seyahatimden evvel bu haberi almış olsa idim, ne yapacağımı ben bilirdim, ne ise... Seyahatimiz çok tatlı geçti. Tren yolcuları hep İtalyan’dı.

İnanır mısın, vagonun pencere kenarından bir an ayrılmadım. Latif ve mehtaplı geceyi doya doya seyrettim. Beyaz tabakalarla örtülü dağların arkasından ay gülümseyerek yükseldi, yükseldi ve büyüdü.

Logand Gölü'nün berrak suları ve râkit sathı üzerinde bol ve beyaz bir ışık gözlere çarpıyordu. Biliyorum süratle giden tren beni yeni bir âleme götürüyordu. Vagonda herkes uyuyordu, uyanık yalnız ben vardım. Hayatımı iki devreye ayıran bu gecede neler düşündüğümü bir dakika hatırlayamıyorum.

Alman İsviçresi'nden geçerken soğuk bir yağmura tutulduk. O vakit sıcak güneşin şuaıyla okşanan İtalya'nın yeşil ovaları nazarlarımda canlandı. İlk vatan acısını o dakikada duydum. İderdon'a muvasalat etmiştik. Trende ahbap olduğum birisi, akrabası olan tüccar bir zatın yanında bana bir iş bulacağını vadetti. Yorgun olduğumdan istirahat için alelade bir otele koştum. Ertesi gün seyahat arkadaşşıma gittim. Saatlerce bol bol görüştük, birlikte yemek yedik.

Ayrılırken bana dört lira uzattı. Bahşış manasında telakki etmediğimi anlatmak için ben de mukabeleten ona yanımda bulunan Arap kakmalı gayet güzel bir kama hediye ettim.

Cuma günü sokaklarda avare avare dolaştım ve yirmi saatten fazla yatakta kaldım. Birkaç gün sonra bir ev yapısında rençberlik ettim. Günde on bir saat çalıştım ve beher saati için de 32 santim aldım. Bütün işim, zemin katındaki taşları el arabasıyla ikinci kata çıkarmaktı.

Günde bu ameliyeyi 121 defa tekrar ediyordum. Akşamları kül içinde pişmiş patates yiyor ve elbise ile yatağa giriyordum. Amele başı sayımdan son derece memnun kalmıştı. Fakat beni cahil bir adam farz etmiş olmasına bir türlü tahammül edemiyordum. Birkaç defa kafasına bir şey indirmeyi tasarladım. Fakat hakkım var mı idi? Mademki ameleyim, tahammül etmeye mecburdum.

Bir hafta sonra, işe dayanamayacağımı anladım ve yol istedim. Patron cebinden bir tomar kâğıt çıkardı ve masanın üzerine 20 Frank fırlatarak:

“-Alacağın bu kadardır. Fakat haklı bir alacak değil ki... dedi.” Bu söz beni sinirlendirmişti. Ne yapmalı idi? Derhal tokatlamak, öldürmek değil mi? Fakat ne yaptım? Hiç!

Çünkü muhtaç bir vaziyette idim. Günlerce hemen hemen aç idim. Sokaklarda yalın ayak geziyordum. Elime geçen bu para ile kaba saba bir çift ayakkabı vesaire aldım ve Lozan'a müteveccihen trenle hareket ettim. Lozan, güzel olmaktan ziyade sevimli bir şehir...

Burada çok İtalyan var. Sosyalist Fırkası burada bir gazete çıkarıyor. Derhal müracaat ettim. Beni yanlarına aldılar. Yazı yazmaya başladım. İlk hafta çok eğlenceli geçti, sonraları çok sıkıntı çekmeye başladım. Bir pazartesi günü idi. Cebimde Karl markasının nikel madalyasından başka madeni tek parça yok idi.

Sabahtan beri bir parça ekmek kenarından başka bir şey yememiştim. Nereye gidip yatacağımı bilemiyordum.

Ümitsiz bir halde Mobenenden Parkı'na girdim ve Giyomtel'in heykeli kaidesi dibinde oturdum.

Herhalde korkunç bir manzara halini almış olmalıyım ki önümden geçen insanlar telaş ve endişe içinde bana bakıyorlardı.

İşte bu dakikada bir papaz, günah çıkarmak vesaire için yanıma gelmiş olsa idi, eşek sudan gelinceye kadar onu tepelerdim. Gece saat beşte Uşi'den sahile, rıhtıma indim.

Ufak parıltılardan, kilise çanlarından başka bir eser-i hareket yok. Derin bir yeis içinde bütün gençliğimi bir anda gözümün önünden sildim. Ve hayatın bu kıymetsizliği, ehemmiyetsizliği karşısında, bir gün daha yaşamak kârlı mıdır, diye nefsimle hasbihal ettim. Bu acı, elemli düşünce arasında bir annenin sıcak ve şefkatli sesini andıran tatlı ve ümit verici bir takım nağmeler kulaklarımı okşuyordu. Arkama döndüm Burivaj Oteli'nin kırk kişilik orkestrasından latif nağmeler akıyordu.

Kenardaki parmaklığa dayandım ve mest edici havaları saatlerce dinledim. Nağmeler, mefkûremi ve midemi teselli ediyordu. Fakat aradaki fasıla çok elim oluyordu. İşte o vakit midemden ağzıma doğru kıvrandıran, bir alevin yükseldiğini hissettim. Herkes bu dakikada yumuşak döşeklerinde mışıl mışıl uyurken, işte ben, cemiyetin bir adamı sokaklarda sürünüyordum.

Bu vaziyette olan bir adamın, kendisini ezeni, mahvedeni katletmeye hakkı yok mudur?

Bir müddet sonra hava iyiden iyiye serinlemişti. Ben de şehre doğru uzaklaştım. Yolda bir İtalyan'a rast geldim ve kendisine başımdan geçeni anlattım. Gülmeye başladı. Şiddetle mukabele ettim. Cebinden birkaç para çıkarıp verdi. Teşekkür edip aldım. Yirmi altı saatlik bir açlıktan sonra ilk defa bir lokma ekmek ağzıma götürecektim.

Ekmek yedikçe hayat avdet ediyordu. Damarlarımdaki kan deverana başlayınca cesaretim artıyordu. Artık hayatla mücadeleye karar vermiştim. Leman Caddesi'nde oturan "Zini" isminde bir İtalyan profesör vardı. Doğruca adama koştum.

Kendisi kapıyı açar açmaz, şiddetle ve unf ile:

–Artık yeter, her gün, her gün bu çekilir, tahammül edilir şey değil. Ne istiyorsun be herif... Yine para değil mi?

–Bakalım... Bir müddet sonra da:

–Falan yere git... Belki verilir... diye karşıladi.

–Ben ise kahkaha ile mukabele ettim ve:

–Sus be budala herif... Senin gibileri ben beş paraya almam dedim.

İşte azizim, hayatımın programı bundan başka bir şey değildir. Yalancı insanlarla mukabele etmeyi bilmelidir. Şimdilik bu kadar... Bu bir roman değil, olmuş olan bir hakikattir.

Benito Mussolini

1.1.3. İhtilalci Sosyalist

**Benito Niçin Dinlemiş – Mussolini'nin Ahval-i Ruhîyesi – Bazı Hatıralar
Annesinin Vefatı – İlk Gazeteciliği – Avanti'nin Başmakaleleri – Babasının
Yegâne Mirası: Şuur ve Muhakeme – Mussolini İsviçre'de İken Neler
Yapmış- Hapishanede Tanıştığı Bir İtalyan - Revolver ve Kan**

Mussolini'nin küçük ismi Benito'dur. Bu isim Meksika'da Avusturyalı Maksimilan aleyhine isyan eden Benito Juvarez'in hatırasına hürmeten konulmuştur. Mussolini'nin Arnaldo isminde bir biraderi, Edvic adlı da bir hemşiresi vardır. Arnaldo 1922 İhtilali esnasında Mussolini Roma'ya girerken Popolo D'Italia Gazetesi'nin müdürü olmuştu.

Mussolini, kardeşlerine karşı muhabbet beslemekle beraber onlara bir müstebit gibi tahakküm eder, kâh himaye eder, kâh azarlar, bazen okşar idi. Kendisi mağrur olduğu kadar kıskanç ve hırçın idi. Bir gün başı, yüzü kanlar içinde eve gelmişti. Babası muhakkârane bir tavır ile:

“–Nedir bu halin, dayak yedin değil mi? Bari dayak atan senden büyük mü idi? Böyle karı gibi ağlayacağına er gibi müdafaaa etmeyi bil!” demişti.

Bu sözler, beyninde şimşekler çaktırmış, mağrur ruhunda ızdıraplar, intikam hisleri uyandırmıştı.

Gözlerinden akan iri yaş taneleri bir anda dinmiş, derhal yerinden fırlayarak sivri uçlu taşlar hazırlamaya koşmuştu.

Öğleden sonra kendisini tahkir eden, babasının karşısında bütün benliğini küçülten muhasımını aradı ve gördükten sonra hedefine yıldırım gibi koşan, zaferden emin bir kumandan gibi dik bir sesle:

“–Beni yaralayan sendin değil mi? Al, işte ben de, sana mukabele ediyorum.” diyerek avucundaki taşları birer birer fırlattı.

Mussolini, bu hatırayı andıkça, memleketler fetheden bir kumandan kadar iftihar duyar. Bu çocukluk halet-i ruhiyesi, ömründe derin bir iz bırakmıştır. Bütün bunlara rağmen çok alicenap bir kalp sahibi idi. Tabiatının huşunetine muhalif olarak kendisine hıyanette bulunanları pek çok defa affettiği görülmüştür.

Sadakate derin bir imanı vardı. Kendisine sadık olanları, velev ki büyük bir hata işlemiş olsunlar, bilatereddüt affederdi. Mussolini sadakat kelimesini adeta ilahi bir düstur gibi sarf eder ve ziyadesiyle hürmet ederdi. İrad ettiği nutuklarda pek çok defa faşizm, sadakatten başka bir şey değildir demiştir. Hayatında şiddeti sevdiği için, umumi bir içtimada şu sözleri söylemiştir:

“Şiddet bir ameliye-i cerrahiyedir. Tahrik edici olmamalıdır. Şiddet, iyi düşündükten sonra yapılmalıdır.”

Bir gün Dâhiliye Nezareti’nde bulunurken polis müdürünü çağırması demiştir ki:

“Bir gün kargaşalığa maruz kalacak olursanız, bilatereddüt her iki taraftan tevkifat yapınız. İçlerinden biri telef olacağına 20-30 kişiyi tevkif etmek daha hayırlıdır. Zira kafeste bulunan kuşlar, kolaylıkla terbiye edilir.”

Görülüyor ki bu gibi büyük adamlardan, bizlere garip gelen, muhakememizi alt üst eden büyük hareketler çıkıyor. Mussolini’nin gayrimünteşir bir eseri vardır ki bütün ruhunu canlı bir tablo gibi yaşatmaktadır. Bu eserin adı: Kaldırımdan Mevki- i İktidara’dır.

Bir gün Mussolini, mebus arkadaşlarıyla birlikte Alp Dağları’nda bir tenezzühe çıkmış. Birinci merhalede arkadaşları dinlenmek lüzumunu hissetmişler ve bir ağacın dibinde oturmuşlar.

Mussolini arkadaşlarına:

“–Şu tepedeki direği görüyor musunuz? İşte oraya kadar çıkacağım.” demiştir.

Mebuslardan biri şu mukabelede bulunmuş:

“–Bugün çıkmamızın imkânı yok. Hem çok dik bir yokuş, vazgeçelim.”

Mussolini lâkaydane:

“–Oraya çıkmak bir şey değil. Ben ahdettim. Mutlaka tırmanacağım, bir saat olsun o tepeden cihana bakacağım.” demiş ve dediğini yapmıştır.

1.1.3.1. Annesinin Vefatı

Mussolini için en acıklı hatıra validesinin ölüm tarihidir.

Genç İtalyan askeri orduda vatani vazifesini ifa ederken bir gün yüzbaşı yanına çağırılmış ve ailesinden gelen bir telgraf uzatmış. Bir an tereddüt geçiren Mussolini, kumandanının çehresinde her şeyi okumuş, öğrenmişti. Hayat-ı askeriye'nin ruhunda yaptığı terbiye sayesinde metanetini muhafaza ederek süratlice babasından gelen telgrafi yırtmış ve validesinin ağır surette hasta yattığını okumuştur.

Annesini çıldırması seven Mussolini, son vazifesini yapmak üzere ilk trene atlamış gitmişti. Fakat geç kalmıştı.

Aile yuvasına kavuştuğu zaman annesini can çekişir bir vaziyette bulmuştu. Bir iki dakika zarfında annesi gözlerini ebedi olarak kapamıştı. Bu hadise, şuurlu dimağını şiddetle sarsmıştı.

Günlerce, aylarca derin bir yeis ve matem içinde acı anlar yaşamıştı. Babasının, kardeşlerinin, dostlarının teselliyetkâr sözleri, hiçbir şey bu büyük felaketin kalbinde uyandırdığı yarayı kapatamıyordu. Onu herkesten ziyade seven, istikbaliyle alakadar olan kimse yok idi. Mussolini'nin zekâsını ve kudretini keşfeden ve günün birinde yükseleceğini tahmin eden hep bu kadındı.

Bununla beraber iradeli "Duçe" ölümün zalim pençesine düşen annesini kara topraklara bıraktıktan sonra memleket ve vatan imanı ile kıtasına dönmüştü. Askerlik hayatı onun ruhunda derin izler bırakmıştı. O, şimdi yalnız bir mefkûre için çalışıyordu.

1.1.3.2. Mussolini Gazeteciliğe Başlıyor

Askerlik hayatını bitirir bitirmez "Opalya'ya" bir iş aramaya gitmişti. Orta mekteplerden birinde muallimlik bulmuştu. Fakat hocalık canını sıkıyordu. O, daha ziyade heyecanlı ve ruhlular bir vazifede çalışmak istiyordu. Nihayet günün birinde Popolo Gazetesi müdürü Sezar Batista ile tanışmıştı. Mussolini'nin âteşin ruhunu sezen bu milliyetperver gazeteci kendisini gazeteye almıştı. (Sezar Batista) İtalya'nın büyük vatanperverlerinden biridir.

Harb-i Umumi'nin en kızgın demlerinde Teranten'i Avusturya hâkimiyetinden kurtarmaya çalıştığı bir sırada düşmanlar tarafından kurşuna dizilmiştir. Mussolini bu

vatanperver gazeteciye sarsılmaz bir muhabbet beslemektedir. Popolo o sırada sosyalistlerin naşir-i efkârı idi. Mussolini, Sezar Batista'nın fikirlerinden son derece mülhem oluyordu.

Bir gün, Mussolini Avusturya aleyhinde şiddetli bir makale yazmıştı. Viyana Hükümeti, derhal Takibat-ı Kanuniye'de bulunarak kendisini hudut haricine çıkarmıştı.

Sergüzeştinin menfi neticelerinden müteessir olmuyordu. Avusturya'dan çıkarıldıktan sonra İtalya'ya, Forelli'ye dönmüştü. Yavaş yavaş sosyalistler arasında mevki kazanıyordu.

Yazılarındaki açık ve kuvvetli ifadeyi gören arkadaşları, kendisini bir gazetenin başına geçirmek istiyorlardı.

Mussolini de böyle şerefli bir cidal sahnesi arıyordu. İsviçre'de ve Avusturya'da geçirdiği hayat ve gördüğü hakikatler, memleketin idaresizlik ve sakim politika yüzünden çektiği ızdırıp ve anarşi karşısında müthiş bir ruh taşıyordu. O, imkân-ı kıyamı bir tek çarede buluyordu: kitlenin ruhunu tahrik etmek ve onları müşterek bir gayeye sürüklemek.

Bu fikir onda o kadar şuurlaşmıştı ki her günkü makalesini okuyanlar kendisine (ihtilalci sosyalist) ünvanını vermişlerdi. 1912'de tam dokuz yaşında bulunduğu sıralarda Sosyalist Kongresi Mussolini'yi (Avanti) Gazetesi müdürlüğüne tayin etmişti. Bu gazete Milan'da çıkıyordu.

O zamana kadar Avanti'de muhtelif ve mütenakıs makaleler intişar etmekte idi. Gazetenin başına Mussolini geçer geçmez – siyasi makaleleri benden başka kimse yazmayacaktır – diyerek şedit bir ihtarda bulunmuştu. Makaleleri pek az zamanlarda efkâr-ı umumi'de büyük bir mevki kazanmıştı.

O vakte kadar kırk bin nüsha satabilen Avanti'nin satışı Mussolini'nin heyecanlı yazıları yüzünden yüz bini bulmuştu. Mussolini memleket işlerini derin bir ihata ve samimiyetle tahlil ediyordu.

Şiddetli hücumlarına hedef olanlardan biri de (farmasonluk) cemiyeti hafiyesi idi.

Her ne kadar bu cemiyet, kendisinin yüksek kabiliyetinden istiane etmek istemiş ise de Mussolini metanet-i fikriyesini bu vadide fazlasıyla göstermişti.

Sefalet ve mahrumiyet mutlaka içinde yaşayan amele, bu makaleleri adeta mefkûrelerinin kutlu bir tezahürü olarak telakki ediyordu. Harp bütün şiddetiyle devam ettiği saatlerde Mussolini ihtilalden içtinap etmekte idi.

Biliyordu ki böyle bir sırada en ufak bir anarşi memleketin mukadderatını müthiş vartalara sürükleyecektir.

Bir taraftan halkta isyankâr bir ruh uyandırmaya çalışırken, diğer taraftan selamet-i vatan için de hükümete müzahir olduğunu ilan ediyordu.

Avanti'de çalıştığı sıralarda babası Aleksandr Mussolini ölmüştü. Hayatının kırk senesini siyasiyanın kuduran dalgalarına kaptıran demirci Mussolini son derece çetin bir hayat yaşamıştı.

(Aleksandr Mussolini) öz vatanı (Romanya) Eyaleti'ni ecnebi boyunduruğundan kurtarmak için senelerce mücadele etmişti. Zamanın bütün siyasileri onu çok sever ve takdir ederlerdi. Onun bütün emeli çocuklarını parlak mevkilerde görmek idi.

En büyük meziyeti insanların ruhuna nüfuz etmek ve kanaatlerini bütün çıplaklığıyla söylemek idi. Ömrünün son anlarına doğru cemiyette kökleşmiş sakim ve batıl fikirlerin siyasi bir ihtilal ile daimâ surette ortadan kaldırılamayacağını anlamıştı. Onun için cemiyetin ruhunu ıslah ile uğraşmaya başlamıştı. Vefatında dostları makaleler yazarak, hitabeler irad ederek hürmet ve muhabbetlerini izhar etmişlerdi.

Genç Mussolini babasının öldüğü gün gazetesine şu satırları kaydetmişti: “Titreyen parmaklarla neler yazabileceğimi bilemiyorum. Babamın ne tercüme-i halini ne de kendisi için bir methiye yazacağım.

Onun aziz ruhu önünde son defa olarak derin ve samimi bir hürmet ve tazim ile eğilmek istiyorum.”

Babam sosyalizmden yalnız saadeti değil, bazı süfli ruhların menfur hareketlerinden acıyı da taşımıştır. Kendisi çok, hem çok iyi bir kalp taşıyordu. İyilik onun en büyük şiarı idi. Bize maddi hiçbir miras bırakmamıştır. Tek ve ebedi bir hazine bırakmıştır ki o da şuur ve muhakemedir.

Kendisi o sırada (Raşel) isminde bir kızla olmuştu.

Hayatının her türlü cilvelerini derin bir sadakat-i kalbiye ile iştirak eden zevcesi, ona candan arkadaşlık ediyordu. Bu mesut aile ocağının az zamanda sevimli bir yavrusu olmuştu: Edda.

Mussolini, spora son derece meraklı olan kızını pek ziyade sevmektedir.

Aleksandr Mussolini'nin ölümü aile birliğini bozmuştu.

Benito Mussolini Avanti'nin sütunlarında ictimai ve siyasi meseleleri tahlil etmekle meşgul bulunuyordu. "Arnaldo" ilmi ve fenni tetebbuata dalmıştı. Matmazel "Edvic ise mesut bir izdivaçtan sonra maskad-ı resine yakın bir yere kocasıyla birlikte uzaklaşmışlardı. Ailenin çocukları herbiri çil yavrusu gibi dağılmıştı.

Genç Mussolini ise yılmayarak hedefine doğru yürüyordu. O adi hayatını istihkâr edercesine çalışıyordu.

1.1.3.3. Mussolini, İsviçre'de Hapsediliyor

Bir Paskalya günü idi. Mussolini Cenevre'de bulunuyordu. O sırada bir İtalyan sosyalistle ufak bir meseleden dolayı kavga etmiş ve bu adamı dövdüğünden dolayı zabıtaca yakalanarak hapsedilmişti. Mussolini, hapishanedeki hücrede ihtiyar bir Alman ile beraber bulunuyordu.

Geceleyin hapishaneye mülteci bir İtalyan maznun daha getirilmişti. Yorgun ve hasta olan adam titremeler içinde köşenin birine yıkılmıştı. Mussolini yeni misafiri tanımak için yanına yaklaşmış ve kim olduğunu sormuştu.

Boğuk bir sesle:

–Floransalı bir İtalyanım, sen nerelisin ve kimsin?

–Ben Romalı bir İtalyanım.

–Ben Romalıları severim. Çok açık yürekli, mert insanlardır. İşte görüyorsun halim harap. Sabaha belki sağlam çıkmam!

Mussolini pürtelaş:

–Hayrola, arkadaş nen var? Derdini anlat bakalım.

Floransalı İtalyan içini çekerek, yavaş yavaş anlatmaya başlamıştı:

–Çok bedbaht bir insanmışım. Tahkik edilmeksizin hapse tıklandım. Mesele şöyle idi. Bir gün yolda giderken iki kişiye rastgelmişim. Birbirlerine bıçak çekmişler, kavga ediyorlardı. Bunları ayırmak için koştum. Bu sırada bıçağın biri bana saplandı. Ben de can havliyle tabancamı çektim ve o adamı öldürdüm.

Bir felakete uğrayan İtalyan mahbusunun bacaklarından mütemadiyen kan fişkiriyordu. Hücrenin bir köşesi kana bulanmıştı. Mussolini şaşkın şaşkın bakıyor ve:

–Arkadaş beni korkutuyorsun. İzdırabın çok mu? diyordu.

–Zıyanı yok ben bu ızdıraba razıyım. Yalnız beni asmasınlar, Allah aşkına bana yardım et. Beni kurtar, memleketime gideyim.

Bu zavallı insana karşı merhamet duyan Mussolini pijamasının bir tarafını baştan başa yırttı ve elinden geldiği kadar yarayı durdurmaya çalıştı.

Ertesi günü Mussolini hapishane müdürüne hitaben bir protestoname götürdü. Bunda haksız yere hapsedildiklerini, derhal serbest bırakılmalarını yazmakta idi.

Bu müracaat tesirini göstermişti. İki gün sonra Mussolini ile diğer mahpus serbest bırakılmıştı.

Bunlar İtalya'ya gitmek üzere istasyona koşmuşlardı. Yolcu treni hareket etmiş olduğundan Marşandiz treniyle gitmeye karar verilmişti. İki gün iki gece Mussolini ve arkadaşı furgonda ve ayakta seyahat etmişlerdi.

Floransalı İtalyan'ın yarası vahimleşiyordu. Biçare adam ümitsiz bir halde olduğundan Mussolini'ye vasiyetini söylemişti. Fazla kan zayi ettiğinden birkaç saat zarfında ölmüştü.

Mussolini, İtalya'ya müvasalatında arkadaşları tarafından samimi tezahüratla istikbal edilmişti. Kendisi büyük bir köşkün dekorlu ve yaldızlı salonuna alınmıştı. Fazla yorgun olduğundan istirahat etmek üzere yatak odasına çekilmişti.

Yatak odası lakeden mamul karyola, dolap, konsol vesaireden ibaretti. Mussolini çekine çekine odaya girmişti. Bu süslü yatak odasında ne yapacağını bilmiyordu. Kendinden o derece geçmişti ki:

“–Burası neresi? Benim burada işim ne? Ben bir mahpusum. Burada nasıl yatarım. Hayır, hayır! Beni başka yere götürünüz...”mealinde sözler sarf ediyordu. Yalnız kalınca da dakikalarca düşünceye dalıyordu. Bir türlü yatağa girmemişti. Nihayet hazır bir kanepeye uzandı ve sabaha kadar bunun üstünde mışıl mışıl uyumuştı.

Mussolini'nin hayatında canlı bir levha halinde yaşayan bir köprü vardır: Lozan Köprüsü. İsviçre'de beş parasız, sefil yaşarken bazı gecelerini bu köprünün altında geçirirdi. Soğuk ve yağmurlu bir gün idi. Mussolini, geceyi geçirmek üzere köprünün altına konmuş boş bir sandığın içine girmişti.

Bir müddet sonra oradan geçen bir polis devriyesi, Mussolini'yi bu sandık içinde bulmuş ve serseri gibi karakola götürmüştü. Kendisi yirmidört saat hapsedildikten sonra serbest bırakılmıştı. Mussolini 1902'den 1919 senesine kadar tam on bir defa hapsedilmiştir.

1.1.4. Mussolini'nin Siyasi Mücadeleleri

TrablusgarpHarbi ve Mussolini – Ciolitti Kabinesi'nin Birinci Sükûtu – Yaşasın İhtilal! Kahrolsun Hükümet! – 1912 Senesinde Akdedilen Sosyalist Kongresi – Mussolini'nin Parlak Bir Nutku – Mussolini Mahkemede Neler Söylüyor – Margarit Sarfatti İle Tanışması – Milano'da Belediye İntihabı

Siyasette muvaffakiyetin en büyük sırrı, halkın, kitlenin ruhî temayüllerine nüfuz etmek ve bu muazzam kuvveti istenilen tarafa sürükleyebilmektir. Beşerin ilk devrelerinden bugüne kadar gelmiş, geçmiş bütün büyük simalar, daima halk kuvvetine istinat ederek gurur vebaşmetlerini arttırmışlardır.

Bir kimse ne kadar zeki, malumatlı,seciyeli olursa olsun muhtelif ruh-i temayüllerde bulunan kitleleri bir gaye etrafında toplayamaz ve bunları kemal-i maharetle sevk ve idare edemezse hiçbir zaman gayesine eremez. Bu gibiler cemiyetin mihveri olan hadisata şu veya bu istikameti vermeye kalkıştıkları vakit, siyasetin merhametsiz ve kanlı silindiri altında ezilmeye mahkûmdurlar.

Tarih, bu hususta çok şayan-ı ibret misaller göstermektedir. Siyasi muvaffakiyet, ancak halk ruhiyatını bilmek ve şuurla yoğrulmuş dimağları sahte değil samimi ve hakiki bir gaye etrafında toplamakla temin olunabilir.

Asırlardan beri bir takım insanların taparcasına ağızlarından düşürmedikleri “İskender, Sezar, Cengiz, Attila, Napolyon...”zannediyor musunuz ki halka, büyük ekseriyete istinat etmiyorlardı? Fıtrî kabiliyetlerine, müstesna zekâlarına, inzımm eden büyük zaferleri olmasaydı, bunların halk üzerinde ferman ferman olmalarına imkân var mıydı? İşte Mussolini de zeki bir ruhiyatçı gibi halkı istediği cihete, arzu ettiği istikamete sevk ettiği gibi yine de etmektedir.

1911’de mevki-i iktidarda bulunan Ciolitti Kabinesi, Trablusgarp Harbi’ni hazırlıyordu. Halkın ekseriyeti, hükümetin bu siyasetini hararetle alkışlıyor, geceleri fener alayları tertip ederek büyük tezahüratla hükümeti bu sakim yola teşvik ediyordu.

Diğer taraftan münevver bir kısım ahali de Trablusgarp Seferi’nin memlekete pek pahalıya mal olacağını düşünerek bu ihtiraskâr ve sergüzeşt cüyane siyaseti açıktan açığa tenkit ediyordu. O sırada “Avanti”Gazetesi’nde ihtilalci Rus muharreresi madam “Anna Koliçof” her türlü tehlikeyi göze alarak hükümet aleyhinde neşriyatta bulunuyordu.

Anna Koliçof’un yazdığı makaleler birçok muhitte, şuurlu, hassas halk kitlelerinde derin izler bırakıyor, kalplerde hükümete karşı infialler uyandırıyor. Sosyalistlerin naşır-ı efkârı olan Avanti Gazetesi tenkitlerini o derece ileri götürmüştü ki adeta hükümeti hıyanet-i vataniye ile itham ediyordu.

Benito Mussolini’nin azimkârane kararıyla sosyalistler Ciolitti’yeadem-i itimat (Giolitti) beyan etmişlerdi. Keşmekeşin buraya varacağını kimse bilemiyordu. Mussolini arkadaşlarına – herhalde mevki-i iktidarı temin için olacak – bir düziye ihtilal ika-ı tavsiyesinde bulunuyordu.

Bir gün öğleden sonra, Milano’nun en geniş meydanında mühim bir halk kitlesine hitaben Mussolini ihtilalkârane bir nutuk irad etmişti. Bütün bir insan kitlesini tehyiç eden Mussolini, “Yaşasın İhtilal. Kahrolsun Hükümet!” avazelerini yükseltmeye muvaffak olmuştu. Yaşasın nidaları arasında birdenbire“Asker geliyor!” feryadı işitilmişti. Akıbetten korkan ahali çil yavrusu gibi dağılmıştı.

Hâlbuki bugünün başvekili, dünün ihtilalcisi Mussolini kürsi-i hitabette mütecellidane bakışları ile duruyor ve kaçan halka bu defa:

“Alçaklar, köpek mahluklar, hainler firar ediyorsunuz, değil mi?” sözleri ile telin ediyordu. Dakikalar geçmişti. Ortada ne asker, ne jandarma, hiçbir şey görülmemişti. Bilahare öğrenilmişti ki bütün bu gürültüleri, velveleleri yapan birkaç külhanbeyidir. Bununla beraber hükümet, sükûn-ı dâhilîyi ihlal ettiğinden dolayı Mussolini aleyhinde tâkikat-ı kanunide bulunmuştu. Fakat neticede Mussolini beraat etmişti.

1.1.4.1. Mussolini Sosyalistlerin Reisi

Bir gün Forlî’de grev ilanı hiss olunuyordu. Sermayedarlara toplu bir halde grev yapmak isteyen amele, arzu ve emellerini ifade için günlerce toplanıyor ve nutuklar irad ediyorlardı. Fakat bir türlü grev teşebbüsünde bulunamıyorlardı. Amelenin harekâtını, gizli gizli takip eden Mussolini bu beceriksizlik karşısında asabileşmiş ve müdahaleye karar vermişti. Bir sabah, Mussolini amele kulübüne giderek nutuklarla vakit geçirmenin faydasızlığını onlara izah etmişti. Bu mühim kuvveti ele geçirmek isteyen Mussolini, büyük bir talakatte, binlerce ameleye hitaben şu sözleri söylemişti:

“ – Arkadaşlar! Boş sözlerle vakit geçirmeyiniz. Hayatta tereddüt değil cüret, daima cüret lazımdır. Sizler için iki yol vardır: Ya fabrikalara dönüp işe başlamak yahut ihtilal çıkarmak.”

Amelenin ruhunu tam bir belagatle ifade eden Mussolini, alkışlar ve yaşa nidaları arasında kürsüden inmişti. Bu tarihten itibaren Mussolini işçi sınıfı arasında mümtaz bir mevki kazanmıştı.

İkbal ve ihtirası taşıyan Mussolini, bu yolda küçük, nispeten mahdut kuvvetleri kendisi için kâfi görmüyordu.

O daha büyük teşekküllere, daha muazzam kitlelere hâkim olmak, emir vermek istiyordu.

Bu gayesini en ziyade Sosyalist Fırkası’nda temin edebiliyordu. 1912’de Recyu’de büyük bir sosyalist kongresi akdedilmişti.

Bu kongreye devletin o zamanlar büyük simaları meyanında bulunan “Bonomi” “Gabrini” gibi şahsiyetler de iştirak eylemişti. Bunlar arasında sivrilmek, yükselmek her halde güç idi. Fakat yüksek ve şümüllü bir idealist için bundan güzel bir fırsat olamazdı.

Bilhassa kral “Emanuel Viktorya”aleyhinde yapılması mukarrer suikast akim kaldıktan sonra fırkanın kutlu azalarından bazıları kraliyetçilere taraftarlık ediyorlardı.

Mussolini, firka üzerinde nüfuzlarını gösteren bu şahsiyetleri batırmak için bir hamlede kürsi-i hitabete fırlayarak bir nutuk irad etmeye başlamıştı. Birkaç kişi sözünü kesmek istiyordu. Mussolini, bunlar hakkında az kalsın fena muameleye tevessül edecekti. Neticede “Bisolatti”, “Bonomi” gibi senelerce sosyalist arasında çalışmış adamları fırkadan ihraca muvaffak olmuştu. Artık Mussolini fırkanın dizginlerini eline almıştı. Her şeye hâkim oluyor, istediğini yaptırıyordu. Az zamanda Sosyalist Fırkası’nı mübareze ocağına kalbetmişti. Mussolini bir içtimada şu sözleri söylemişti:

“–Ben öyle içtimalar isterim ki havaya sandalyeler fırlasın, yumruklar sallansın, her tarafta sesleri duyulsun!...”

Mussolini, politika hayatına bil-faal girdikten sonra hep bu yoldan yürümüş, daima mübarezeli hayat geçirmişti.

1.1.4.2. Mussolini Mahkemede

İnsanları heyecandan heyecana sürükleyecek kudret ve kabiliyette olan hatip Mussolini, icabında sükût etmesini de bilir. En büyük meziyeti az sual sormak, tatminkâr cevap almaktır.

Başkalarının suallerinden fevkalade canı sıkılır. Mussolini en kuvvetli, en veciz nutuklarını kısa, kuvvetli, kalpleri sarsan ifadelerle süsler. Tereddütü katiyen sevmez.

Bir gün Avanti Gazetesi’nde neşrettiği makale dolayısıyla Milano Cinayet Mahkemesi’ne maznun olarak getirilmiştir. Reisin birkaç sualinden sonra Mussolini gür ve ahenin sesiyle müdafaaya başlamıştı. Bu müdafaaname İtalya Barosu’nun bir şaheseridir, denebilir.

Bu müdafaaname en kuvvetli hatiplerin nutuklarından yüksekti. Mussolini müdafaanamesinde şu sözleri söylemişti:

“ – Beni maznun sandalyesine getiren bu makaleleri, yazdığım için hiç bir zaman teessür duymuyorum ve duymayacağım. Çünkü biliyorum ki vatandaşlarım kendilerini felakete ve ızdıraba sürükleyenleri çok iyi bilir ve tanır. Binaenaleyh ben bu

celsede İtalyan milletinin şuurlu ruhunu ve bu milleti idare eden aciz mahlûkların hakiki hüviyetini meydana dökceğim.

Muhterem heyet-i hâkimededen masum olan müdir-i mesulün beraat ettirilmesini istirham ederim. Bu ithama medar olan cürmün faili karşınızda bulunurken müdir-i mesulü haksız yere maznun sandalyesinde oturtmak herhalde muvafık-ı adalet değildir. Diğer maznunları da teberrü etmenizi rica ederim. Cürüm varsa, mesul aranıyorsa ve mahkûm edilecek biri varsa o da benim...

Kanunun saikaları, adaletin yıldırımları düşecek baş, yalnız benim başımdır. Çünkü ben mükerrer siyasi bir mücrimim. Şuna katiyen iman ediyorum ki, istikbalde bundan daha büyük cürümler ika edeceğim. Sözlerimin samimiyetine kani olacağınıza eminim.

Sizin beraat veya mahkûmiyetkararınıza lakayt kalacağım. Hapishane hakikatte bir rejimdir. Bir Rus hâkimin dediği gibi, mükemmel bir insan olmak için dört sene lisede, iki sene darülfünunda, iki sene de hapishanede bulunmak lazımdır.

İnsanlarla çok münasebette bulunduktan sonra bir müddet uzlet ve تنها en emin bir selamettir.

Ey adaletin timsali muhterem heyet-i hâkime!Müdafaamı bitirirken son sözlerimi ve vicdanları, her türlü ihtirasat-ı insaniyeden mücerret bulunması lazım gelen vicdanlarınıza keza tevcih ediyorum! .

“–Bu dakikada bu sözlerimi cüppeli hâkimlere hitap etmiyorum. Çünkü biliyorum ki onlar en bariz hakikatleri, en çıplak davaları tetkik ü tamik etmek kudretinden acizdirler. Çünkü biliyorum ki onlar kara kitabın dar çerçevesinden çıkacak bir zekâ ve kabiliyetten mahrumdurlar. Çünkü biliyorum ki, hiss u adaletten, hiss-i vicdandan tamamen münezzehtirler.

İnsanlar medeniyet ışığına, insaniyet şahikasına çıkararak hakikat bizce anlaşılmuştur. Vicdanlarınızın esareti ancak bir karar ile kaimdir. O da beni serbest bırakmaktır.”

Mussolini'nin müfekkireleri durduran, vicdanları sarsan bu müdafaası saatlerce sürmüştü. Samein localarını dolduran halk, müdafaanın sonunda:

“– Bravo!... Yaşa Mussolini!...” nidalarıyla salonu sarsmışlardı. Mahkeme o gün kati bir karar verecek iken, şaşkın bir vaziyette neticeyi başka bir güne bırakmıştı.

Mussolini Avanti Gazetesi’nde çalışırken kıymetdar bir dostu vardı. O da meşhur muharrire Madam Margarit Sarfatti’dir. Bu yüksek muharrire ile birçok meseleler etrafında münakaşalarda bulunurdu. Bu kadın aynı zamanda faşizmin en büyük taraftarlarından biridir.

Mussolini’nin hemen bütün dostları, kendisini çok metheder ve yüksek kabiliyette olduğunu iddia ederlerdi. Hakikatte kudretli, şeytânî bir zekâ taşıyan Mussolini kendisine has bir tevazu ile:

“–Rica ederim, ben mütefekkir bir adam değil, basit bir ameleymim.” derdi.

1910 senesinden sonra Sosyalist Fırkası’nda “entelektüel” yani münevver tabiri sahte ve kirlî bir nam olarak telakki ediliyordu. Nitekim Fransa’da inkılab-ı kebir esnasında “aristokrat” yani asalet formülü aynı manada sarfedilmişti. Cemiyeti sevmek bu kuvvete inanmak için şüphesiz samimi bir fikir ve gaye takip olunmalıdır.

Mussolini ara sıra meclislerde görüldüğü zaman etrafındakilerde tecessüs ve merak hissi uyandırıyor. Onun cidden müstesna ve esrarengiz bir fıtratı vardır, o insanları adeta manyetizma eden sihirkar bir çift koyu siyah göze maliktir.

1.1.4.3. Milano’da Belediye İntihabatı

1913’te Milano’da icra edilen belediye intihabatı, son derece mübarezeli bir şekilde cereyan ediyordu. İntihabatta Katoliklerle Liberaller tek cephe irae ediyorlardı. Bunlara mukabil Sosyalistler ekseriyeti kazanmak istiyorlardı. Sosyalist Fırkası’ndan mutedil bir aza, arkadaşlarına tecavüz ve taarruzdan içtinap etmeyi tavsiye eylemişti. Bu nasihati nasılsa duymuş olan “Benito” derhal bir sandalye üzerine fırlayarak ve sesinin bütün kuvvet ve belagatıyla:

“– Korkaklık ve namertlik, hakkından emin olmamaktır. İçinizde cebin ruhlu insan varsa, çıksın meydana, görelim o bet-tinet kimdir? Hayır, dağılmayacaksınız! Arkamdan geliniz. Durmadan, düşünmeden azim ve iradenizle geliniz. Şehrin kalbini zaptedelim. Kanımızı akıtmak lazım gelirse, bunu da yaparız !...”dedi.

Bu sözler, ruhları dalgalandırmıştı. Bütün ameleler millî marşlarını terennüm ederek meşhur meydana ilerlemişlerdi.

Polis mümanaat etmek istiyordu. Bir dakika evvel neşe saçan caddelerde bir müddet sonra kurşun vızıltıları duyuluyor, sokaklar mecruhlarla doluyordu. Bütün bunlara rağmen Mussolini, fırkasını intihabatta kazandırmıştı.

Harb-i Umumi zuhur ettiği zaman Mussolini ile fırkası arasında çok mühim bir ihtilaf zuhur etmişti. Arkadaşlarından bazıları Jorj Sorel'i, Karl Marx'ın fevkine çıkarmak istiyorlardı. Bütün malumat-ı fikriyesini Fransız harsına medyun olan Mussolini "Tevrati, Tereves gibi Alman harsının takdirkârlarına sebep ve sebb ü şetm bulunuyordu. Bu vadide birçok makaleler yazmış ve bunları müdürü bulunduğu Avanti Gazetesi'nde neşreylemişti. Bu makaleler Sosyalist Fırkası'nda derin kıyl u kali mucip olmuştu. Nihayet fırka heyet-i umumiyesi, Mussolini'nin bu makaleler hakkında fırkaya izahat vermesine karar vermişti.

Mussolini izahat vereceği gün Harb-i Umumi lehinde bir makale daha yazmıştı. Bu makalede sulh taraflarını "meleyn koyunlar" tabiriyle tehzil eylemişti. Fırka, Mussolini'nin bu derece bâlâ-pervazane harekâtına göz yumamazdı. Birçokları kendisini fırkadan ihraca hazırlanıyorlardı. İtalya'nın her tarafından Sosyalist Fırkası murahhasları akın akın Milano'ya geliyorlardı. Bunlar Mussolini'yi siyasi ve ahlaki liyakatsizliğinden dolayı itham ediyorlardı.

Sosyalist Kongresi Milano'daki Merkez-i Umumi'nin muhteşem salonunda akdedilmişti. Herkes Mussolini'nin ictimaa gelemeyeceğini zannediyordu. Müzakerat başlamıştı. Salon kapısı birdenbire açılmıştı.

Geniş alınlı, dik bakışlı ihtilalci sert adımlarla içeriye girdi. Salonda derhal büyük bir gürültü koptu ve ıslık sesleri masa kapaklarının gürültüleri, tepinmeleri işitildi.

Bu ani savlet karşısında Mussolini şaşalar gibi oldu. Ve derhal kendini toplayarak bütün gürültü yapanlara tehditkâr bir nazar attı ve nihayet dayanamayarak bir cümlede:

“–Be herifler, ne oluyorsunuz, ne tepiniyorsunuz?” diye hücumla başlamak istedi. Bu cüreti, gürültüleri durduracağı yerde bilakis arttırıyordu. Kongre reisi müzakeratı nasıl idare edeceğini bilemiyordu.

Bununla beraber Mussolini, kürsiye fırladı. Ve müdafaatta bulunmak istedi. Fakat muarızları susturuyorlar ve onu söz söylemeden mahkûm etmek istiyorlardı. Vaziyetin vehametini sezen Mussolini son bir defa olarak çok manidar bir jest ile masaya kuvvetli bir yumruk indirdi ve arkasından da dehşetli bir küfür savurdu. İnen yumruk masa üzerindeki sürahi ile bardağı kırmıştı. Elini kaldırdığı zaman kolundan, parmaklarından kanlar fişkırıyordu. Seri bir jestle kanlı şehadet parmağını heyet-i umumiye doğru uzattı ve tannan sesiyle:

“ – Beni sevdiğiniz için bana bu kadar hürmet gösteriyorsunuz değil mi? Bu akşam beni İtalya'nın meydanlarından, sokaklarından tardededeceksiniz öyle mi? Şaşarım aklınıza!... Fakat ben yine söyleyeceğim. Şunu biliniz ki birkaç sene sonra binlerce, yüz binlerce İtalyan benim arkamdan gelecek ve beni alkışlayacaktır. O zaman siz ağız açamayacaksınız, siz sokaklarda gezemeyeceksiniz! Bilmem hâlâ bana söz söylemeye müsaade etmeyecek misiniz?” diye bağırdı.

Bir an içinde salonu derin bir sükûn kaplamıştı. Herkes büyük bir dikkat içinde bu müthiş siyasinin heyecanlı nutkunu dinlemişti. Mussolini, bu şekilde sosyalistlere hâkim oluyordu.

1.1.5. Ya harp! Ya ihtilal! . . .

İtalya'nın Harb-i Umumi'ye İştirakı Meselesi – Mussolini'nin Sosyalistlerle Mücadelesi – Mussolini Fırkadan Çekilerek Popolo D'İtalia Gazetesi'ni Neşrediyor - “Faşizm”Mefkûresinin İlk Kıvılcımları – Gençlerle Hasbihal-Milano'da İhtilal Hazırlıkları – Cibolitti Kabinesi'nin Sükûtu – İtalya Harbe Giriyor -Mussolini'nin Harp Lehinde Faaliyeti

Sene 1914... Balkanlar'dan Şimal Denizi'ne, Sokuç Kayaları'ndan Volga Nehri'ne kadar bütün Avrupa'yı, korkunç bir kasırgayı işaret eden harp bulutları kaplamış. Berlin–Viyana, Paris, Londra arasında telaşlı ve endişeli mülakatlar oluyor, harıl harıl ordular hazırlıyor, silahlar dolduruluyor, süngüler takılıyordu.”Princip” isminde serseri bir Sırp'ın Avusturya veliahtına çektiği kurşun bütün dünyayı dinamitlemişti.

Bir gün evvel eğlenceli ve safalı bir an geçiren Avrupa, bir gün sonra baş, kol, bacak lavları saçan kanlı bir volkan halini almıştı. Bu felaketten kurtulmak çaresini arayan devletler gün, hafta, ay geçirdiği bu müthiş seylabın altında kalmasın. Harbe iştirak sırası İtalya'ya gelmişti.

Öteden beri “Dalmaçya ve Fiyume’ meselesinden dolayı Avusturya- Macaristan İmparatorluğu ile hâl ihtilafında bulunan İtalya bu büyük yangını bir fırsat addetmişti.

İtalya Efkâr-ı umumiyesi ve rical-i hükümeti siyasi vaziyeti ihtiyat ve¹⁸ aynı zamanda büyük bir hassasiyet ile takip ediyordu.

Mevki-i iktidarda bulunan Liberaller, bilhassa başvekil “Ciyolitti”Avusturya ile olan ihtilafın azami salahperverlikle halline çalışıyordu. Taban sakin bir zat olan “Ciyolitti” Meclis-i Mebusan’da habersiz çok şey kazanılabileceğini musirrane söylüyordu.

Harbin ilanından beri siyasi zümrelere karşı vaziyetini tespit edemeyen ve müphem bir yol takip eden Liberaller Hükümeti, memleketteki umumi heyecanı bir türlü teskin edemiyordu.

Sosyalist Fırkası harp taraftarları ve aleyhtarları olarak ikiye inkısam etmişti. Fırkanın nafiz azası arasında bulunan Mussolini Avanti Gazetesi’nin başmakalelerinde, irad ettiği nutuklarda Harb-i Umumi’ye iştirakı şiddetle iltizam ediyordu.

Bir taraftan bu yolda ki telkinler ve heyecanlı makaleler; diğer taraftan mühimmiyet içinde yürüyen bir kabinenin zayıf siyaseti karşısında efkâr-ı umumiye şaşkınlık ve asabiyet eserleri gösteriyordu.

Fırka merkez-i umumisinde hemen her gün, saatlerce süren içtimalar akdediliyor, şiddetli münakaşalar cereyan ediyordu. Sosyalistler, herhangi bir şekilde olursa olsun harbe iştirakin İtalya için mucib-i felaket olacağını, bitaraf kalındığı takdirde daha fazla menfaat temin edilebileceğini iddia ediyorlardı. Mussolini, fırka ekseriyetinin kanaati karşısında yeni bir istikamet takip etmeye karar vermişti. İlk işi Sosyalist Fırkası’ndan ve onların naşir-i efkârı Avanti Gazetesi başmuharrirliğinden istifa etmek idi. Sosyalistler ile telif-i beyn edemeyeceğine tam bir kanaat getirdikten

¹⁸ Baskıda harf eksik olduğundan kelime okunamamıştır.

sonra projesini tatbik etmişti. Harb-i Umumi Haziran 1914'te ilan edilmişti. Bu tarihten iki ay sonra Mussolini Sosyalist Partisi'nden ve Avanti'den ayrılmıştı.

Hürriyetine kavuşan bir mahpus gibi Mussolini seviniyordu. Fakat fikirlerini, düşüncelerini neşrecek bir vasıta bulamayınca, bir gazete tesisine karar vermişti. Çıkaracağı gazetenin siyasi veçhesini tetkik ve tespit etmek üzere fikir arkadaşlarını etrafında toplamıştı.

Mussolini, taassup derecesinde koyu milliyetperver bir siyaset takibini şiddetle müdafaa ediyordu. Gazeteyi nasıl ve hangi para ile çıkaracattı? Paraya ve servete hiç kıymet vermeyen Mussolini beş para arttırmamıştı. Arkadaşlarının da paraları yok idi. Birkaç günlük üzücü bir intizardan sonra Milano'nun dar bir sokağında kâin eski bir matbaa bulmuştu.

1.1.5.1. “Duçe” Meşhur Gazetesini Neşrediyor

Mussolini, 15 Teşrin-i sani 1914 tarihinde Popolo D'İtalia isimindeki gazetesini neşretmeye başlamıştı.

Bu gazetenin yazıları bütün İtalya'da, akıbeti meçhul ve kutlu bir cereyan uyandırmakta idi. Gazetenin başında Mussolini'nin bulunması muvaffakiyet için kâfiydi. Popolo D'İtalia birkaç ay zarfında şayan-ı hayret derecede satışını arttırmıştı. Gazete yalnız Milano'da değil birçok İtalyan şehirlerinde muvaffakiyet gösteriyordu. Daha o zamandan İtalyan gençleri Mussolini'nin fikirlerini, makalelerini heyecan ve merbutiyetle takip ediyorlardı.

Mussolini ahval-i ruhiyesini, seciyesini, emellerini bütün anatıyla çizen bir şekilde çalışmakta idi. İdarehanedeki odası çok garip idi. Odasına girenler, kendilerini sanki bir komitacı ihtifagâhında zannediyorlardı.

Masanın arka tarafındaki duvarda kirli siyah bir bayrak vardı. Bu bayrak üstündeki hançer ve iskelet başı, ailesinin arması idi. Masası biraz karıştırılacak olsa, kitaplar kâğıtlar arasında revolverler, kamalar ve mermilere tesadüf ediliyordu. Odası gayet geniş ve loş idi. Pek az misafir kabul eder ve ekseriya müstakbel planıyla meşgul olurdu.

Mussolini'nin ziyaretçileri şairler, artistler, genç darülfünunlular, zabitler, elbiseleri yırtık fakirler idi. Harareti ve münevver gençlerle münakaşa etmekten çok hoşlanırdı. Bazı akşamlar loş odası siyasi bir kulüp manzarası alırdı.

Rahat çalışabilmek için odasının kapısına ve matbaanın bazı yerlerine şu şekilde bazı levhalar astırılmıştı:

“Başmuharriri ziyaret etmek isteyenler mümkün merteye yanında az kalmaları rica olunur.”

Kısa bir cümle ile mümkün olan bir şeyi ifade için beş kelime kullanan kimse tamamiyle aciz bir adamdır. Odasının kapısında garip olduğu kadar manidar bir levha vardı: “İçeriye giren beni şerefyaş eder, girmeyen memnun etmiş olur.”

Mussolini, gazetesini en sevgili çocuğu kadar sevmektedir. Çünkü siyasi cıdallerinde, faşizm ihtilalinde muvaffakiyetinin yarısını temin eden bu gazete olmuştur. Filhakika sosyalistlerden ayrılarak bu gazeteyi neşrettikten sonra harbe iştirak hususunda şiddetli ve heyecanlı makaleler neşretmekten geri kalmıyordu.

Harp aleyhtarlarının kral nezdinde teşebbüsatta buldukları bir sırada Mussolini, gazetesinde “Ya Harb! Ya İhtilâl!” serlevhalı müheyyiç bir makale neşretmişti. Mussolini bu makalesiyle meskenet içinde bulunan kabineye karşı İtalyan milletini adeta isyana teşvik ediyordu. Bu makale, bütün İtalya'da bir bomba tesiri yapmıştı. Ruhunun şiddetini gösteren bu heyecanlı makalenin bazı parçalarını aynen alıyorum. Mussolini, makalesini gençliğe ithaf ediyor ve diyor ki:

“ Ey şuurlu İtalyan gençleri! Senin temiz ve çıplak ruhuna hitap ediyorum. Siz o gençler ki mektep sıralarında, bacalarından duman fişkırın fabrikalarda çalışıyorsunuz. Sizlere ve yalnız sizlere hitap ediyorum! Siz gençler ki yeni bir tarih yazmakla mükellef bulunuyorsunuz, vicdanlarınıza bağıyorum! Selamet-i vatan ve millet için şimdiye kadar söyleyemediğimiz ve bu dakikada bütün kuvvet ve kudretimle bağırarak ve her tarafa duyurmak vazifesiyle mükellef bulunduğum bir hakikati ilan ediyorum: Harp! İhtilâl!

“ Harp ve ihtilâl bütün gençlik için bu dakikada bir mefkûre, mukaddes bir mefkûre olmalıdır. Damarlarınızdaki kan onun için kanamalıdır, kalpleriniz o gaye için

çarpmalıdır. Dimağınız, bu maksat için işlemelidir. Bizim için tek timsal vardır: Harp ve ihtilal!!

“ Dün bana tapanlar, fikirlerimi, gayelerimi takip edenler, bugün sosyalistlerin büyük kongresinde ta'n ve teşni ediyorlar, beni manen parçalıyorlar. Veyl o sorulara, veyl o mağuş dimağlara!

Arkamdan yumruk sıkanlar, dil uzatanlar, karşımda bir köpekten başka bir şey değildir. Onlar sürüdür, belki silahları, tabancaları, ellerinde kamaları vardır, belki de pusularda beni bekleyeceklerdir. Ben ise yalnızım, maddi kuvvetlerden şimdilik mahrum bulunuyorum.

Bir tek kuvvetim var:

Maneviyatım. Onlar haib ü hasır olacaklar, ben ise muzaffer olacağım. Çünkü kendime itimadım var, çünkü hakikatle beraber yürüyorum.

“Ey Gençlik seni iğfal etmiyorum, seni heyecanlandırarak kazanmak istemiyorum. Diyorum ki şuuruna sahip ol ve istediğin yolu tut!”

Mussolini, bu makalesi ile beşer kitlesini adeta dinamitliyordu. Dimağlarda şimşekler çakıyor, genç, gürbüz mefkûreler ateşler içinde yanıyordu. Makale ile istediği tesiri yapmıştı. Genç mektepliler, dinç delikanlılar, Mussolini'nin bu kalpten fıskıran hitabını derin bir cuşuş ve heyecan içinde terennüm ediyorlardı. Bütün İtalyan şehirleri, caddeleri harp ve ihtilal avazeleriyle çınliyordu.

Buna karşı acaba hükümet, icap eden tedbirleri almıyor mu idi? Bu ihtilal-cuyane neşriyatı takip etmiyor muydu? Hayır! Etmiyordu değil, edemiyordu. Çünkü infilak vuku bulmuştu. Harp volkanı “Vezüv” Yanardağı yandığında daha korkunç, daha tarrakalı lavlar saçıyordu. Tedbir almak, vazife olmaktan ziyade hamakat ve hıyanet olacaktı.

Az zaman içinde hükümetin mevkii ehemmiyetlice sarsılmıştı. Sosyalistler mevki-i iktidarı ellerinden bırakmıyorlardı. Parlamentodaki mebuslar, sık sık başvekili ziyaret ediyorlar ve hükümeti şedit icraata sevk etmeye çalışıyorlardı. Mebusların bu teşebbüsünden haberdar olan Mussolini daha ziyade ihtiyatkârane hareket edecek yerde aleyhlerine bir makale yazıyor ve diyor ki:

“Artık hakikat anlaşıldı. Bu mebus efendilere son bir ders vermeli, bila merhamet bu adamları kurşuna dizmelidir. İtalya’nın selamet ve istikbaliyle uğraşanların akıbeti hep bu olmuştur. Bu efendiler, bize on kere dediler ki Meclis-i Mebusan, millet mahfili olmaktan ziyade milleti zehirlemek için kurulmuş bir fesat ocağıdır. Bu ocak tütmekte devam ettikçe bütün İtalya bir maktül olacaktır! “

Mussolini’nin cazip ve kudretli kalemine, heyecanlı fikirlerine meftun bazı Milanolu gençler toplanarak Roma Hükümeti aleyhinde bir isyan çıkarmaya karar vermişlerdi. Bunlar tasavvurlarını mevki-i tabike koymadan evvel Mussolini’nin fikrini almayı muvafık görmüşlerdi.

Gençler ihtilali başarabilmek için aralarında “Karbonari” tarzında gizli komiteler tertip etmişlerdi. Bunlardan bir kısım Milano Kolordu Komutanlığını zaptedecek, diğer bir kısmı törenlerin hareketine mani olmak üzere istasyonu işgal altına alacak ve diğer bir kısmı da muhtelif cephelere dağılarak hareket-i isyanıyı umumileştirecekti. Gençlerin projesini tebessüm ile dinledikten sonra gayet yavaş bir sesle:

“–Gençler, fikirleriniz, düşünceleriniz parlak! Hepinizi tebrik ediyorum. Fakat silahınız var mı?” diye sordu.

Bu söz karşısında birdenbire şaşkın bir vaziyete düşen gençler kusurlarını müdrik olarak ve derin bir hicap altında yalnız: “Hayır” diyebilmişlerdi.

Mussolini gençler üzerinde teşvikkâr bir tesir yapmak için:

–Bunu da ben tedarik edeceğim, demişti.

Filhakika ertesi gün Mussolini külliyetli miktarda tabanca, mavzer, bomba vesaire getirmişti.

Milano’da ihtilal hazırlıkları yapıldığı sırada Harb-i Umumi bütün şiddeti ile devam ediyordu. Alman Ordusu ilk haftalarda bir yıldırım gibi Belçika’nın mühim şehirlerine girmiş, Fransızları dehşetli mağlubiyete uğratmıştı. Latin kardeşlerinin hezimetini duyan İtalyan milliyetperverleri başta millî kahraman “Garibaldi” nin hafitleri olduğu halde gönüllü olarak Fransız Ordusu’na iltihak etmişlerdi.

Millî kahramanın fedakâr çocukları büyük bir meydan harbinde telef olmuşlardı. Bunların cenazeleri Roma'ya getirildiği zaman bütün şehir halkı gözyaşlarıyla bu vatanperver, kahraman çocukları takdis eylemişlerdi.

5 Mayıs 1915'te "Gabriel Danunçiyu" Cenova'ya yakın Kovartodeymille şehrinde parlak bir hitabe iradetmişti. Vatanperver şair, bütün milleti mukaddes vazifeye davet ediyordu.

Bir taraftan Milano'daki gençlerin çıkardıkları isyankâr hareket, diğer taraftan büyük şehirlerde harp lehinde akdedilen mitingler ve yapılan tezahürat "Ciyolitti" Kabinesi'nin sükûtunu mucib olmuştu.

Mevki-i iktidara geçen "Salandra" Kabinesi, bir harp heyetinden başka bir şey değildir. "Salandra" şahsen İtalya'nın Harb-i Umumiye'ye iştirakine şiddetle taraftar olanlardan biri idi. Nihayet İtalya 24 Mayıs 1915'te İtilaf Devletleri safında olarak harbe girmişti.

İtalya'nın harbe iştiraki Mussolini'yi son derece müteheyyiç etmişti. O, şimdi zaferini tepelerde, karagahında bekleyen bir kumandan bir komutan gibi derin bir gurur ve iftihar taşıyordu.

1.1.6. Mussolini Harp Sahnesinde

İtalya'da Seferberlik Hazırlıkları- Mussolini Silah Altına Alınıyor- Siperlerde İken Yazdığı Bazı Notlar- Avusturya Ordusu'na İlk Hücümü- Kan, Barut, Ölüm Kokuları Arasında- Mussolini Ağır Surette Yaralanıyor- Ruslar'ın ve Fransızlar'ın Büyük Hezimetini- Korku ve Telaş- İtalyanlar'ın Mukabil Taarruzu ve Zafer...

Seferberlik ilanı münasebetiyle bundan İtalya şehirlerinde heyecanlı hareketler oluyordu; şimendiferler, otomobiller, arabalar cepheye takım takım asker taşıyorlardı. Harbe şiddetle taraftar olan Mussolini, herkesten evvel cepheye koşmak istiyordu. Fakat dâhil bulunduğu sınıf henüz çağırılmamıştı. "Popolo" muharriri gönüllü olarak gitmek istiyordu. İtalya askeri kanununa göre fiili hizmetinden muaf olanlar ancak gönüllü kaydedilebilirdi. Bu itibarla Mussolini'nin müracaatı kabul edilmemişti.

Mahaza birkaç ay sonra Mussolini silah altına alınmıştı. Askeri talimini yapmak üzere Lombardiya'ya gönderilmişti. Bir, iki ay kadar burada talim gördükten sonra harbin şiddetle devam ettiği Şimal Cephesi'ne sevk edilmişti.

Cephede hayat çok çetin ve tahammülsüz idi. Günlerce devam eden şiddetli kar fırtınaları, müthiş soğuklar, devamlı yağmurlar orduyu yerinden kımıldatmıyordu.

Tabiatın bu acı çehresi karşısında Mussolini ufak bir memnuniyetsizlik eseri göstermiyordu.

Karargâh-ı Umumiye'ye kâtip olarak gönderilecekti. Bu tespitten haberdar olan Mussolini, derhal kumandanına çıktı ve metin bir tavır ile:

Kumandanım, ben cephe gerisinde değil, ateş ve gülle içinde çalışmak istiyorum. Benden hizmet bekliyorsanız burada bırakmalısınız, demişti.

Az zamanda Mussolini, cephede gösterdiği yararlılıktan dolayı onbaşıliğa terfi ettirilmişti. Fakat siyasi hüviyeti dolayısıyla kendisine karşı son derece ihtiyatkâr davranılıyordu. Bu sebebe mebnidir ki arzusuna rağmen Venecu'daki ihtiyat-ı zabıt mektebine gönderilmişti. Cephede iken bir aralık humma-i tifo'idiye tutulmuştu. Derhal hastaneye sevk edilmişti. Ahval-i sıhhiyesi biraz düzeldikten sonra nekahat devresini geçirmek üzere Ferara'ya gönderilmişti. Bir aylık istirahatten sonra tekrar cepheye dönmüştü.

Bu defa el bombası atmakta meleke peyda etmiş bir bölüğe ayrıışmıştı. Taburu taarruz emrini almıştı, ilk defa harbe giriyordu. Uzun bir zaman barut, kan ve ölüm kokuları içinde bulunuyordu.

Mussolini siperde hiç boş durmazdı. Yegâne meşgalesi zabıtan ve efradın ruhiyatını tetkik etmek ve cephe intibalarını küçük bir deftere yazmak idi...

Mussolini'nin harp esnasında yazmış olduğu hatırat muntazam bir ruzname-i hayat değil, belki sert ve çetin bir kaleminden çıkan bir takım notlardır. Yazılarında Roma ihtişamının üstünde yükselecek bir fitratın müjdeleri okunuyordu. İsonzo Cephesi'nde bulunduğu sıralarda şu notları yazmıştı:

“ Sabah. Hava puslu, tabiat hazin, her taraf beyaz bir kefen ile örtülü. Kaporetto’ya geldiğim haberi şayi olmuş. Cepheden gelen haberler ölüm kokularıyla dolu...

Vatanın aziz toprakları üzerinde ölüm kanatlarını germiş... İki topçu askerinin ifadesine göre ordumuz hezimete uğramış.

İngiltere uyuyor, Fransa perişan, Rusya kanlara bulanmış imiş. Bu ahmakça sözler ruhunda nefret ve istikrah uyandırıyor. Bedbinlikten kurtulmak için Ey İsonzo!... Kalbim ve imanım sana müteveccih! İsonzo... Sularından daha berrak ve daha mavi su görmedim. Ne garip halet-i ruhiye... Bir an içinde soğuk suya yaklaştım. Ve vatanımın bu temiz suyunu doya doya içtim.”

Mussolini bir harp hatırasını şu suretle kaydediyor:

“ Zabitler ile neferler arasındaki sıcaklık ne mesut bir manzara.

Felaket anları bu kalpleri, ruhları ne güzel birbirine bağlamış. Adeta herkes bir ana babanın evladı imiş gibi kucaklaşıyorlar.

Ölüm ve barut kokan cephelerde cedlerinin şecaatına misal olacak derecede göğüslerini geriyorlar. Bunlar harbi seviyorlar mı? Yoksa harpten nefret mi ediyorlar? Hayır. Vatan mefkûresinin yaşaması için harbi, cidali öz bir borç gibi kabul ediyorlar. Çamur ve kan ile yoğurulmuş topraklar bugün insanları yutuyor. Fakat Avrupa, pek yakında bu yerler üzerinde daha geniş, daha şuurulu bir hürriyetin kırmızı çiçeklerinin açıldığını görecekler. “

Mussolini cephede vazifesini ifa ederken dâhili vaziyeti muntazaman gazeteleri okumakla takip ediyordu. Popolo D’İtalya’yı dostlarının eline bırakmıştı. İtalya mukadderatına günün birinde hâkim olacak bu yüksek kürsünün istikametini tayin etmişti. Direktifi şu idi:

“Daima ve sonuna kadar harp lehinde neşriyat.”

Hükümetin, yanlış telakki ettiği bazı harekâtını gazetesine imzasız yazılar göndererek tenkit etmekten geri kalmıyordu.

Roma'daki parlamento hayatından ve teşkilat-ı siyasiyeden katiyen memnun değil idi. Fakat ne yapabilirdi? Her şeyden evvel asker idi. Saniyen devlet sonu meçhul bir cidale girmişti.

Harbin uzaması, bilhassa Fransızlar'ın mütemudi mağlubiyeti, Ruslar'ın bir iş görememesi; buna mukabil müttefik devletlerin her cephede zafer kazanmaları Mussolini'yi ciddi surette düşündürüyordu. Mussolini, çavuşluğa terfi edinceye kadar yani 1918 senesine kadar cephede kalmıştı.

22 ŝubat tarihinde Avusturyalılar ani bir taarruzda bulunmuşlardı. Siperde yirmi nefer arkadaŝıyla bulunduğu bir sırada müthiş bir tarraka kulaklarını tırmalamıŝtı. Bir an içinde hepsi toprak altında kalmışlardı.

Neticede dördü telef, kendisi dâhil olduğu diğerleri ağır surette yaralanmışlardı. Mussolini, bir sedye içinde "Ronŝi" Hastahanesi'ne kaldırılmıştı. Doktorların ihtimam ve muvaffakiyetle vücudunun muhtelif yerlerinden tam kırk dört "ŝarapnel" parçası çıkarılmıştı. Bu ameliyeler haftalar, aylarca sürmüştü.

Vücudunun hemen her tarafı hurdehaŝ olmuştu. Derin azap ve ızdıraplar içinde kıvrandığı esnada şiddetli bir bombardıman olmuştu. Bu hadise neticesinde bulunduğu hastanenin orta kısmı tamamıyla yıkılmıştı. Yaralılar birçok müşkilat arasında uzak hastanelere nakledilmekte idi. Fakat Mussolini götürülecek bir vaziyette değil idi. Topların, bombaların, kurŝunların mütemudiyen yağdığı müddetçe hastanede kalmıştı.

Günler, haftalar geçtikçe yarası iyileŝiyordu. Birkaç ay sonra Milano'da askeri bir hastaneye nakledilmişti. Bir müddet de koltuk değneğiyle gezmiŝti. Bacakları, vücudunu taşıyamayacak derecede zayıf idi. Hastaneden çıktıktan sonra istirahat etmek için mezuniyet almıştı.

Bu sırada Rus Cephesi yarılmıŝ, harbin istikameti deęiŝmiŝti. Sosyalistler, Ruslar'ın hezimetini üzerine harp aleyhinde tekrar propagandaya başlamışlardı. Bu propaganda tesirini göstermiyor değil idi. Mezunen cepheye dönen askerlerde kuvve-i maneviye hemen hemen kalmamıŝtı.

Memleketin havasında esmekte olan bozguncu ruhu durduracak ancak kuvvetli bir hükümet olabilirdi. Hâlbuki hükümetin her sahada gösterdiği umumi zafiyet

Mussolini'yi endişeye sevk ediyordu. Bunda tamamen hakkı vardı. Çünkü bir hafta, on gün geçmemiştir ki Avusturya Ordusu cepheyi yarmış, İsonzo'ya kadar yaklaşmıştır.

Hezimete uğrayan İtalyan ordusu pek çok telifat vererek mütemadi surette ricat ediyordu.

Vaziyetin ciddiyeti karşısında karargâh-ı umumiye de akdedilen bir içtimadan sonra mukabil taarruza geçilmesi takarrür etmiştir. Bu sayededir ki, Avusturyalıların hücumu durdurulmuştur.

Bununla beraber Avusturya Cephesi'ndeki harekât-ı askeriye henüz ümit verici bir safhaya girmemiştir. İtalya'nın başında bulunanlar, Avusturya-Macaristan siyasi vahdetini muvaffakiyetle idare eden İmparator Fransuva Josef'in ölümünü bekliyorlardı. Bunlar ihtiyar imparatorun ölümüyle Avusturya ve Macaristan'da dâhili iğtişâşlar çıkacağına ve bi-n-netice ordularında anarşi tevellüt edeceğine sahip oluyorlardı.

Fakat bu içtimalar ve tahminler ne vakit tahakkuk edecekti ve böyle bir ulumu beklemekte cidden faide memul mu idi?

Çok zaman geçmemiştir. Bekledikleri hadise vuku bulmuştur. İhtiyar imparator kısa bir hastalığı müteakip vefat etmiştir. Bunu duymuş olan İtalyanlar derhal büyük şümüllü bir taarruz hazırlığına koyulmuşlardır.

1918 senesi Teşrinievvel'inde Ceneral Diyaz'ın ordusu, Şimal Cephesi'nde Avusturya ve Alman ordularına karşı büyük bir taarruza girişmiştir.

Günlerce süren şiddetli bombardıman ve hücumlardan sonra Avusturya Ordusu "Serenogliya" noktasında yarılmıştır. İtalyanlar "Terant" ve "Piyav" istikametlerine doğru ilerliyorlardı.

Avusturyalıları perişan bir vaziyette binlerce esir ve telefata vererek mütemadiyen ricat ediyorlardı.

"Teryeset" ve "Terant" İtalyanlar tarafından zaptedilmiştir. İtalya bu büyük taarruz sayesinde kurtulmuştur. Nihai zafer yaklaşmıştır. O sırada Avusturyalıları mütareke teklifinde bulunmuş olduklarından ve bütün cephelerde harekât-ı askeriye durmuş bulunduğundan İtalyanlar taarruzu tevkif etmişlerdir.

Bir müddet sonra da tarafeyn murahhaslarının anlaşmalarıyla mütarekename imza edilmişti. Bu suretle üç seneden beri büyük felaket içinde yaşayan İtalya sulhe kavuşuyordu. Bu devlet, harpten galip olarak çıkmış olduğu halde içtimai bünyesinde derin yaralar açılmıştı. Kendi istatistiklerine göre Harb-i Umumi'de verdikleri zayıat şundan ibarettir: (532,000) telefata, bir milyon mecruh, (420,000) malûl...

Başçavuş Mussolini, orduda boş vakitlerini harıl harıl hatıralar yazmakla geçiriyordu. Mütareke lafları deveran ettiği zaman Noel yortuları yaklaşmış idi. "Duçe" bu münasebetle defterine şu satırları yazmış:

"-İşte bir haftadır ki bir düziye yağmur yağar. Bugün Hıristiyanlar'ın büyük bir bayramı: Noel. Fakat bu bayramı kim sevinç, neşe içinde tesid edebilecek. Zavallı beşeriyet! Bak senin için ne kanlı facialar oynanıyor. Gülen değil tebessüm eden bir çehre var mıdır?"

"-Dün ne idim, bugün neyim? Yirmi beş sene evvel yaramaz, haşarı bir çocuk olan ben, şimdi vatanın mukadderatını kalbi titreyerek düşünen kâmil bir insanım. Eski Noel yortularını bugün olmuş gibi hatırlıyorum.

O vakit herkes erkenden kiliselere koşar, ibadet ederdi. Gitmeyen hemen yok gibi idi. Büyük meslere (ruhani dualara) çocukları götürmezlerdi.

Garip bir âdet olarak Noel gecesini doğan çocuklar, çiçekli sepetler içinde kilisenin ortasına mukaddes bir vücutmuş gibi konurdu. Duanın sonrasında herkes sokağa fırlar, konuşa konuşa evlerine dönerlerdi.

Çocukluk anlarının bıraktığı bu hatıra canlı bir levha halinde gözlerimin önünde yaşıyor. Bu saf dakikaları hatırlarken tek bir top sadası beni hakikatle karşılaştırıyor ve bütün çehreleri örten, bakışlar sarartan melali çok iyi okuyorum. Anlıyorum ki bugün, otuz sene evvel ki Noel değil harp, felaket Noelidir."

Devletler, sulh müzakeratı için toplandıkları vakit İtalya ahval-i dâhiliyesinde garip vakalar cereyan ediyordu. Sosyalistler, harbi yapanlar aleyhine korkunç ve tehlikeli bir propagandaya başlamışlardı. Galip ordu avdetinde pek soğuk karşılanmıştı. Asker ve zabıtlar, halkın bârid bakışları karşısında şaşkın bir vaziyete düşmüşlerdi. Ahval-i ruhiyede mühim değişiklik vardı.

İtalya afakında müthiş bir kasırga alameti belirliyordu. Fakat ne oluyordu. Daha doğrusu ne olacaktı? Kimsenin bir şeyden haberi yoktu. Harp, adeta herkesi sersemletmişti. İstikbali görenler, mühim vaziyeti anlayanlar hemen hemen pek az idi. Harbin neticesinde pek çok şey ümit eden İtalya, Londra Misakı'na rağmen Dalmaçya'yı hudutlarına ilave edemiyordu. Bundan başka daha birçok mahrumiyetler gözükiyordu.

Milano'da ellerinde Bolşevik bayrakları taşıyan Rus, Alman, Avusturyalı ve İtalyan sosyalistleri ordu aleyhine dehşetli nümayişler yapıyorlardı. Halk, her suretle ihtilale, anarşiye teşvik ve sevk ediliyordu.

Harpten dönen Mussolini tekrar gazetesinin başına geçmişti. Artık gördüklerine karşı susamıyor, hemen her gün şiddetli makaleler yazıyordu.

Sosyalist hükümeti, Mussolini'nin makaleleri yüzünden matbuata sansür vaz etmişti. Fakat bu, daha ziyade "Popolo D'İtalya" için idi. Zira o vakit muhalif vaziyette bulunan yegâne gazete Popolo idi.

Mussolini, harp meydanında telef olanları, zabitleri, mecruh ve malul askerleri, hülasa orduyu kıymetli kalemiiyle, coşkun heyecanıyla müdafaaa ediyordu. Sosyalistlere karşı şiddetli mübarezeye girmişti.

Dâhili vaziyeti zekâsıyla kavrayan Mussolini, buna karşı tedbirler düşünmeye başlamıştı. O, herşeyden evvel bir teşkilatın vücuduna kâni bulunuyordu. Fakat kaybedecek zaman değildi. Mussolini, mefkûre arkadaşlarıyla toplanıp görüştükten sonra kararını vermiş idi.

1.1.7. Faşist İhtilali

Harb-i Umumi'den Sonra İtalya'nın Vaziyeti- Versay Konferansı'nda Başvekil Nitetti'nin Muvaffakiyetsizliği- Büyük Şehirlerde Başlayan Bolşevik Propagandaları- Milliyetperverlerin Galeyanı- Fiyume Meselesi- Faşist Teşkilatı- Mussolini Nazarlarını Roma'ya Çeviriyor- İhtilal Başlangıcı ve Komünistler - Hükümetin Zaafı ve İradesizliği- Siyah Gömlekliler: Hedefiniz Roma'dır!- Kralın Faşistlerle Müzakeratı- Mussolini Roma'ya Giriyor- Başvekil Mussolini- Bazı Hatıralar...

23 Mart 1919'da Mussolini (Fasci di Combattimento) yani (mücadele-i faşyosi) ünvanıyla tesis ettiği teşkilatın programını kendi gazetesıyla efkâr-ı umumiyeye neşretmişti. Programın müzakeresi için Faşistler (Milan) Ticaret Odası içtima salonunda büyük bir kongre akdetmişlerdi. Müzakerat neticesinde 54 kişi faşist teşkilat ve harekâtına iştirak edeceğini beyan eylemişti.

Mussolini, Faşyo'yu tesis edeceği zaman, arkadaşları yalnız Popolo muharrirleri idi. Bunlar arasında elyevm Popolo'nun başmuharrirliğinde bulunan Madam Margirit Sarfatti vardı. Mussolini, faşyoyu ibtida siyasi bir fırka olarak değil millî bir teşkilat olarak kurmuştu. Mussolini'nin maksadı yalnız sosyalistler ile değil mevcudiyeti anlaşılmayan bilcümle partiler ile de mücadele etmek idi.

Bunlar ölçüsü, şekli, güzelliği ve faidesi kalmamış eski elbiseleri andırıyordu.

Bunların sahteliği ve samimiyetsizliği aşikâr surette görünüyordu. Hayat-ı içtimaiyenin zaruretlerini bir türlü kavrayamıyorlardı. Hâlbuki Mussolini, hadisat ile mutabık bir yol takibini şiddetle tercih ediyordu.

Maksadı liberalizmin mefkûrevi akidelerine, eskimiş, köhneleşmiş demokratın esaslarına ve Bolşevikliğin hayalden ibaret düşüncesine galebe çalmaktı. Bu üç noktayı büyük bir dikkat ve ehemmiyetle takip eden "Duçe" artık geceli gündüzlü çalışmaya başlamıştı. Onun için gaye şu idi: vasıtayı bulmak, vakti bulmak, kuvveti bulmak.

Faşyo içtimalarına devam edenler arasında muhtelif unsurlar var idi. Sendika taraftarları, eski (Enternasyonalistler) yani müdahaleciler, zabitan ve Arditi[*]¹⁹ efradı iştirak edenler meyanında idi.

¹⁹ Ardetiler: Harb-i Umumi esnasında şecaat ve kahramanlıkla el bombası atanlara verilmiş bir ünvanıdır.

Faşistler, günler geçtikçe bir kara parçasının dağdan yuvarlanırken ve kocaman bir çığ haline inkılap etmesi gibi mütemadiyen çoğalıyor ve kuvvetleniyorlardı.

İtalya, firka mücadelelerinden mütevellit derin bir buhran içinde yaşıyordu. 1919 senesi Haziran'ında idi. Galip devletler Versay'da toplanarak Almanya ile akdedilecek sulh muahedesinin müzakeresiyle meşgul oluyorlardı. Fiyume ve Dalmaçya'nın İtalya'ya verilmesi tekrarrüt etmişti. İtalya'yı konferansda temsil eden Başvekil Nitti, muvaffakiyetsizliğini (demagoji) oyunları ile örtbas etmeye çalışıyordu. Bununla beraber milliyetperverler bilhassa faşistler, İtilaf Devletleri'nin İtalya'ya bir pay ayırmamalarını şiddetle protesto ediyorlardı.

Sosyalistler'in gazetesi olan Avanti efkâr-ı umumiye'yi faşistler aleyhinde alevlendirmek için üç tab neşrediyordu. Milan, Roma ve Toren'de çıkan nüshalarda orduya, harpten dönen zabıtlere karşı şiddetli hücumlarda bulunuyordu. Bunlar, ameleyi greve, ihtilale, isyana teşvik etmek için ne yapmak lazımsa yapıyorlardı.

Muhtelif fikir ve cereyanların tesiri altında kalan halk kitlelerinde asabiyet ve hassasiyet belirmişti. Sokaklarda millî marşlar terennüm eden, kahrolsun faşistler! avazeleri yükselten sosyalistler rastgeldikleri formalı zabıtlere, askerlere tahkir ve tezyife başlamışlardı. Bütün şehirler müthiş bir anarşi içinde çalkalanmaya başlamıştı.

Memleket içinde casusluk ve hıyanet pusularını kurmuş, seciye ve fazilet sahibi insanları, vatanperverleri, lekelemek için çıban ruhlarından akan zehirleri dört tarafa saçıyorlardı.

Bütün bu elim hadiseleri heyecan ve nefret ile takip eden Faşyo Reisi Mussolini, gazetesinde cesurane makaleler yazarak İtalya'nın korkunç ve akıbeti feci uçurumlara sürüklendiğini, herşeyden evvel millî hadisat lazım geldiğini şiddetle müdafaa ediyordu.

2.1.7.1. Fiyume Hadisesi

Fiyume, İtilaf askerlerinin işgali altında bulunuyordu. Şehirde İtalyan ve Fransız bahriyelileri arasında sık sık vakalar oluyordu. Memleketin bir cüzü olduğunu iddia eden İtalyan milliyetperverleri bu şehri kurtarmak istiyorlardı. Fakat nasıl kurtarılacak ve kim kurtaracaktı?

Ordunun bir binbaşı olan şair Danunçiyu Fiyume'yi İtalya'nın gözbebeği addediyordu. Heyecanlı şair, vatanın uğradığı felaket ve ızdırap karşısında hareketsiz durmayı alçaklık, vatansızlık telakki ediyordu. Onun ruhunda (Fiyume) ebedi mefkûre halinde yaşıyordu. Danunçiyu Fiyume'ye doğru hazırlanırken Mussolini'ye şu mektubu göndermişti:

Aziz Arkadaşım,

“Zar atıldı. Fiyume'yi yarın fiilen almaya karar verdim. Cenab-ı Hakk yardımcımız olsun. Bu sabah ateşler içinde yataktan kalktım.

Fakat kararımdan vazgeçmeme imkân yoktur. Millî mücadele esnasında düşünmeden davayı müdafaa ediniz. Gözlerinizden öperim. “

Danunçiyu'nun işareti, vatanperver halkı şahlandırmıştı. Millî kahraman bu mücadelesiyle yalnız hükümete değil İtilaf Devletleri'ne de meydan okuyordu. Bu kıyamdan herkes korkmaya başlamıştı. Faşistler bilhassa Mussolini'nin gazetesi Danunçiyu'nun mücadelesini hararetle alkışlıyordu. Şairlerin teşkil ettiği gönüllü alayına, Mussolini'nin emriyle Faşyolar'ın bir kısmı iştirak etmişti.

İtilaf Devletleri'nin siyasetini takip eden Nitetti ve arkadaşları millî kıyama karşı politik bir manevra çevirmek tespitinde bulunmuşlardı.

Filhakika 16 Teşrin-i Sani 1919 tarihinde meclis fesh edilerek intihabat mücadeleleri başlamıştı.

Kilise, Katolikler'in prensibini takip eden Halk Fırkası'nın intihabatta ihraz-ı zafer etmesi için müthiş propaganda yapıyordu. Liberaller, Demokratlar, Radikaller; Millî Bloğu tesis eylemişlerdi. Fakat bunların müşretek ve müspet gayeleri yoktu. Mussolini fırkasının hiçbir hizb ile birleşmeyerek tek başına intihabata iştirak etmesine karar vermişti.

(Duçe) intihabatı kazanmak için büyük şehirlere giderek heyecanlı nutuklar, hitabeler irad ediyordu. Maksudı, ihtilal çıkartmaksızınmeşru yollardan yürüyerek faşist hükümetini tesis etmektir. Bu, bir tecrübe idi. Muvaffak olunduğu takdirde içtimai bünyeyi sarsacak isyankâr hareketlerden içtinap edecekti. Bununla beraber Mussolini, kuvvetini arttırmak için her türlü vasıtaya müracaat ediyordu.

Faşistler, bir gece Milano'nun büyük bir meydanında toplanmışlardı. Bu insan dalgası görünecek bir manzara idi. Roma, Polonya, Toren ve Napoli şehirlerindeki Faşyolar, bu büyük mitinge iştirak etmek üzere murahhaslar göndermişlerdi.

Bu şuur ve heyecan dalgası içinde birdenbire bir şimşek parlamıştı. Bu ihtilalci faşist Mussolini idi.

Heybetli çehresiyle keskin ve sert bakışlarıyla adeta halkı manyetizma eden kurnaz politikacı gür ve tannan sesiyle bir nutuk irad etmişti. Mussolini, kuvvetli sözleriyle Bolşevikliği, onun kurduğu esasları tenkit ederek memleketin istikbali nokta-i nazarından daha faydeli yollar takibi icap ettiğini söylemişti.

Bir aralık o kadar coşmuş, hararetlenmişti ki bağırarak:

“ –Efendiler, bir inkılap yapmak istiyorsak, ki hiç şüphesiz yapacağız, zira bunun lüzumlu olduğunu gün, saat, dakika geçtikçe duyuyor, anlıyoruz. Bu, her şeyden evvel millî esaslara, memleket ruhuna dayanmalıdır.”

Bu sırada umumi intihabat patırtıları bitmişti. Faşistler büyük bir hezimete uğramışlardı. Ne Mussolini, ne de Danunçiyu meclise intihap edilmişti.

Muhaliflerin propagandası muvaffakiyetle neticelenmişti. Avanti faşistler aleyhinde tecavüzkâr neşriyatta bulunmaya başlamıştı.

Sosyalistler, intihabatın neticesinden sonra faşistlere karşı şiddetli nümayişlerde bulunuyorlardı. Belediye dairelerine kızıl bayraklar çekilmişti. Fabrikalar durmuş, daireler tatil edilmiş, mağazalar kapanmıştı hülasa her taraf her ü merc içinde idi.

Milano'da ve bazı şehirlerde Faşistler ile Bolşevikler arasında ufak tefek hadiseler baş göstermişti.

Nihayet günün birinde infilak vuku bulmuştu. Artık cidal kanlı safhaya girmişti. Revolverler atılıyor, kamalar çekilmiş, bombalar patlıyordu.

Sosyalist mebus Tevratti, Meclis-i Mebusan riyasetine bir takrir vererek sükûn ve asayiş-i devleti ihlal edenler aleyhinde hükümetin şiddetli takibatta bulunmasını teklif etmişti.

Bu takdir üzerine teşekkül eden fevkalade heyet Mussolini ve faşist rüesasının tevkifine karar vermişti. Zabıta, bilahadise Musolini'yi tevkif etmek istiyordu.

Mussolini, evinde 10.00'da istirahat ederken sekiz on kişiden mürekkep sivil polis memurları ikametgâhını abluka etmişti. Memurlar telaş ve endişe içinde kapıyı çalmışlar ve hizmetçiye Mussolini'yi göreceklerini söylemişler. (Duçe) bu gayr-ı muntazır davet karşısında ufak bir telaş eseri göstermeyerek müthiş bir soğukkanlılıkla:

“ –Beni ziyarete mi gelmişler? Şöyle buyursunlar, bir kahve içeriz, demişti.

Odasına giren polisler, kendisini müdüriyete götüreceklerini söylemişler. Mussolini, hiçbir şey yokmuş gibi sakin bir tavırla:

“-Rica ederim, şöyle oturup birer kahve içiniz. Zira elimdeki kitabın gayet enteresan bir bahsini okumaktayım. Biter bitmez derhal gideriz, olmaz mı efendiler?” şeklinde cevap vermişti.

Mussolini'yi taht-ı tevkife alan hükümet bu defa daha ziyade korkmaya başlamıştı. Vehim içinde yaşayan nazırlar, ihtilalin merhametsiz ruhunu hatırladıkça adeta titriyorlardı. Siyasi hasımlarına fenalık yapmaktansa mevkiden çekilmeyi tercih ediyorlardı.

Mussolini ve arkadaşları birkaç günlük mevkufiyeten sonra serbest bırakılmışlardı. Artık durmak zamanı değildi. Hücrede iken Mussolini tasavvurlarını tespit etmişti.

İhtilal! Onun için müthiş bir mefkûre olmuştu. Mussolini, bütün kuvvetini Faşyolar'a vermişti. Bir taraftan inkılabı yapabilmek için lazım olan halk kuvvetlerini hazırlarken diğer taraftan hükümetin ve Meclis-i Mebusan'ın mevkiini sarsacak neşriyatta bulunuyordu.

Faşyolar'a vatanperver askerler, fedakâr ve namuslu ceneraller, hararetli gençler, darülfünunlular, şuurlu ve münevver kitleler akın akın dâhil oluyorlardı. Buna mukabil anarşiyi had bir şekle sokmaya çalışan sosyalistler, birçok şehirlerde ameleği greve teşvik etmişlerdi. Bir aralık İtalya'da fabrikalar işlemediği gibi münakalat durmuştu. Bunların önüne geçmeye çalışan faşistler icabında tramvaylarda vatmanlık, otomobillerde şoförlük, lokomotiflerde makinistlik yapıyorlardı.

Günün birinde faşist rüesasından Ciyordatu sosyalistler tarafından feci bir surette katledilmişti. Bu cinayet, Faşist mehalifini müthiş surette alt üst etmiş, hepsinde sarsılmaz kin ve intikam hisleri uyandırmıştı. Denilebilir ki İtalya'nın o dakikadaki harareti kırk dereceyi aşmıştı. Maktullerin miktarı dört bini müteceviz idi.

Vaktin hulul ettiğini gören Mussolini, faşistleri ikinci defa daha toplu bir halde Napoli Meydanı'nda toplamıştı.

Binlerce kişiye hitaben programını ilan etmişti. Tarihi bir kıymeti haiz olan bu nutkun bazı parçalarını naklediyorum.

1.1.7.2. Mussolini'nin Napoli'de İrad Ettiği Tarihi Nutku

“ Hür vicdanlı vatandaşlarım!

Bugün biz burada mefkûrevi heyecanlarımızı izhar için toplandık. Bütün İtalya, bütün memleket iftiharını bir tarafa bırakarak söylüyorum- kalbini, ruhunu bize, buraya çevirmiştir.

Bütün cihan harekâtımızı dikkat ve takdir ile takip ediyor. Biz memleketin huzur ve sükûnetini üç şey ile mümkün görüyoruz.

Birincisi Meclis-i Mebusan'ın feshi; ikincisi şekl-i intihabın tadili; üçüncüsü de kısa bir zamanda mebusan intihabatına başlamak.

Ahval-i dâhiliyenin icap ettirdiği şiddetli tedbirlerin ithazını hükümetten istedik. Bütün bunların yapılmadığını gördükten sonra susmamızın ve durmamızın imkânı yoktur. Tarih sahifelerini açacak olursanız, göreceksiniz ki tedbirsiz fikirsiz yürüyen hükümetler yaşatılmamıştır.

Bugün anlıyoruz ki Roma Hükümeti, bir şey yapabilmek kudret ve kabiliyetinde değildir. Şu halde hâkimiyet ve karar sizindir, bizindir...

Ey Siyah Gömlekli Napolililer! Bugün şu kalpten fişkıran namütenahi heyecanlarımızla Napoli'yi, onun kalbini ve orta İtalya'nın kalbini fethettik.

Eğer hükümet ve mesuliyet-i devlet mefkûremizin kurduğu müesseseye tevdi edilmezse bizim için yegâne yol bu kudreti cebren almaktır. Bunun için nazarlarımızı

Roma'ya çevirelim. Oraya girdiğimiz zaman her şey olup bitecektir. Faşizm işte o vakit güneşten daha kutlu bir ziya saçacaktır!"

Bu beliğ hitabeyi söyledikten sonra alkışlarla kürsüden inen Mussolini, dakikalarca heyecanlı bakışlarını Siyah Gömlekliler üzerinden ayırmamıştı. O, kalplerde Roma Yolu! diye yeni bir ideal uyandırmıştı.

Bu hadiselere şahit olan Fakata Kabinesi muztarr bir mevkide kaldığını anlayarak ikinci ve son defa olarak istifasını hükümdara vermişti. Mussolini'nin Napoli'de söylediği nutuktan sonra bir temerküz kabinesinin mevki-i iktidara geleceği, bazı mehafilde söyleniyordu.

O sıralarda isimleri sık sık geçen rical-i siyasiye şunlardı: Fakata, Orlando, Salandra, Bonomi.

Vaziyet-i dâhiliye üzerinde müessir olacak şahsiyetler arasında en ziyade (Orlando) ile (Bonomi) mevzu bahis oluyordu.

Bunların mevki-i iktidara gelmeleri için Meclis-i Mebusan'da kuvvetli bir cereyan vardı. Fakat mütemerkez bir kabineye karşı faşistlerin ne gibi bir vaziyet ve istikamet alacakları malum değildi? Buhran-ı vükela günlerce, haftalarca devam ediyordu.

Gerek Meclis-i Mebusan ve gerek rical-i siyasiye mesuliyet-i devleti yüklenmemek için bir türlü kati karar veremiyorlardı. Vaziyet-i siyasiye, Mussolini'nin lehinde tecelli etmekte idi.

Fakat bunu kimse sezemiyor, belki de muhalifler faşistlere karşı tedbir almak için vakit kazanmaya çalışıyorlardı. Bazı gafil politikacılar Faşist Hareketi'ne mukabele edecek bir kuvvet hazırlanmasını meclisten istiyorlardı.

Böyle bir teklif hukuk-ı hükümdariyeyi tehlikeye düşürebileceği gibi memleketi kanlı bir ihtilale de sokabilirdi. Buhran had bir devreye varmıştı. Vakit geçirmenin mesuliyeti artıyordu.

Vaziyet-i dâhiliyenin vehametini hisseden Kral Emanuel sayfiyesinden derhal Roma'ya avdet etmişti. Kral, yeni kabine etrafında müşavere etmek üzere rical-i siyasiyeyi saraya çağırılmıştı. Nihayet başvekâlet sağ cenah Liberal Fırkası lideri

Salandra'ya teklif edilmişti. Namuslu bir devlet adamı olan bu zat, Mussolini'nin teşrik-i mesaisi olmadıkça mesuliyet-i hükümeti deruhte edemeyeceğini açıkça söylemişti.

Milano'da bulunan Mussolini vaziyeti büyük bir sabırsızlık içinde takip ediyordu. "Duçe" prensip itibariyle herhangi bir fırka ile teşrik-i mesaiye muhalif idi. Nitekim Liberal Fırkası'yla müştereken bir kabine teşkil etmesi teklif edildiği zaman bunu şiddetle reddederek ancak faşistlerin kabine teşkil edebileceği cevaben bildirilmişti.

Mussolini, Siyah Gömlekli milislerini seferber vaziyetinde bulunduruyordu. Bu yegâne maksadı Roma'nın takip edeceği hatt-ı hareketi öğrenmek ve ona göre tedbir almaktı.

Muvakkaten kabine başında bulunan "Fakata" son kozunu oynamak için, kralın müsaadesini almadan memlekette idare-i örfiye ilan etmişti. Fakat yirmi dört saat geçmemişti, bu kararını geri almak mecburiyetinde kalmıştır. Çünkü hukuk-ı saltanatı tehlikeye düşürmek istemeyen Kral Viktor Emanuel idare-i örfiye layihasını tasdik etmemişti.

Hükümdar görüyor ve anlıyordu ki Benito Mussolini'nin iradesi etrafında toplanmış olan büyük kitle, memleketi menfur ve kanlı vakalar içinde felakete sürüklemek isteyen mariz ruhlu asiler değil ruhları yoğurulmuş şuurlu vatanperverlerdir. Bunun için onlara karşı silahını değil kalbini çevirmişti. Zaten başka türlü hareket etmesine de imkân yoktu.

Mussolini'nin arkasında bulunan 140,000'i mütecaviz müsellaah kuvvet küçük bir işaret bekliyordu.

İtalyanların (Grande Ora) dedikleri (Büyük Saat) daha açık bir tabir ile tarihi dakikalar yaklaşıyordu. Heyecanlı anları, büyük inkılapçı şu sözlerle tasvir ediyor:

" İtalya'nın şimal kısmını hemen kâmilten hâkim bir vaziyette idik. Toskan, Lombri, Lemaraş vilayetleri dâhil olduğu halde bütün bütün Orta İtalya Siyah Gömlekliler'in idaresi altında bulunuyordu.

Faşistler, girdikleri şehirlerin hükümet ve belediye dairelerini, istasyonları, posta ve telgraf bürolarını, hülasa menafi-i umumiyeye hâdim müessesatı işgal altına almışlardı. Bunlar yapıldığı zaman ufak bir mukavemet teşebbüsü görülüyordu.

Herkes millî heyecanın doğurmuş olduğu bu harekete koşuyordu. Zaferimizi durdurmak için Roma gafilileri, budalaca entrikalar çevirmekten geri kalmıyorlardı. Kâh tehditkâr bir vaziyet takınıyorlar kâh uzlaşmak için mülakat istiyorlardı.

Bütün hareketlere toptan cevap verdim: Hükümet ve iktidar yalnız faşistlerindir.

Senelerden beri binbir felaket musibete göğüs geren ve muvaffak olan faşistler elbette nihai zaferlerini tetviç etmek isteyeceklerdir. Bu noktayı Roma'da oturan efendiler iyice anlamalıdır. Onlar şuuruz ve ahmakçasına olan hareketlerinden dolayı müteyakkız davranmalıdırlar. Mevki-i iktidarı isteyen faşizm, onu alacaktır.”

Mussolini, bu satırları Popolo'da yazarken Peruz karargâhlarını nakletmiş olan Dobono, Balbi, gibi maruf dört faşist generali millete hitaben bir beyanname neşretmişlerdi.

Bu beyanname, Siyah Gömlekliler'in muzafferane Roma'ya doğru yürüdüklerini büyük bir heyecanla bütün memlekete müjdeliyordu. İnkılabın temelini hazırlayan bu beyannameye deniliyordu ki:

“Duçe'nin emriyle askeri, siyasi, idari kuvvet faşistlerin eline geçecektir. Vatanın mukaddesatını müdafaa eden ordu mukabeleden içtinap etmelidir. Faşizm, kahraman askerlere karşı derin bir hürmet ve muhabbet taşımaktadır. Faşizmin düşmanı, asker nazariyeleri ve kabiliyetleri iflas etmiş basit ruhlu politikacılar, millete layık oldukları hükümeti hazırlamayan acizlerdir.

Müstehasıl halk bilmelidir ki faşizm, nizam-ı içtimaiyi kurduktan sonra memleketin refah ve saadeti için bütün kuvvetlerden istifade edecektir. İşçiler, memurlar şuuruz insanlar millî hareketten korkmamalıdır. Onların öz hakları siyanet edilecektir. Bizleri şuurlandıran, harekete geçiren, kalplerimizi alevlendiren mefkûre şudur: Selamet-i vatan! Muzaffer olmaya karar verdik! Mutlaka olacağız! “

Bütün kalpleri, bütün iradeleri, bütün dimağları birleştiren millî hareketin şuuruz adımlarına karşı ihtiyar Fakata sakim vasıtalara başvurarak kuvvet hazırlamak gafletinde bulunuyordu. Böyle bir teşebbüsün feci akibetini tahmin edemiyordu. Roma adeta bütün İtalya'dan tecerrüd etmiş bir vaziyette bulunuyordu. Hükümetin nüfuzu sifıra inmişti.

Faşizmin kudret ve haşmeti karşısında kral, nihayet başvekâleti Mussolini'ye tevdi ederek kendisini Roma'ya davet eylemişti. Senelerden beri hıyanet ve kıtal arasında ilerleyen inkılap artık zaferini tetvic edecekti.

Mussolini, yüz elli bin Siyah Gömleli'nin başında Roma'ya hareket etmek üzere idi. Roma'da fevkalade merasim hazırlıkları yapılıyordu. Bütün şehir baştanbaşa faşist bayraklarıyla donatılmış idi.

26 teşrin-i evvel 1922 sabahı idi... Şehri ince bir tül kaplamış, hava soğukça... İstasyon, Duçe'yi istikbale gelen heyetlerle dolu. Saat on buçuğa doğru lokomotif düdükları müthiş bir çığlık koparmıştı. Bütün çehreleri bir an içinde sevinç ve şetareti ifade eden yüksek bir heyecan kaplamıştı. Tren, ihtişamla ağır ağır istasyona girerken bando faşist marşını terennüm ediyordu.

İstasyonu kaplayan halk, Romalılar gibi sağ kollarını yukarıya doğru kaldırarak derin bir heyecan ve samimiyet içinde reislerini selamlıyordu. Tren durur durmaz, geniş yapılı, sert ve azimkâr bakışlı bir şahıs derhal inmişti. Bu Benito Mussolini idi. Dostlarla kucaklaştıktan sonra istikbaline gelen heyetleri ayrı ayrı selamladı. Bilahare "Yaşasın Duçe!" avazeleri arasında gardan çıktı ve emrine tahsis edilmiş olan otomobile binerek doğruca saraya gitti.

Saray Kralı Meydanı geçilemeyecek derecede kalabalık idi. Mussolini'nin otomobili güçlkle ilerliyordu. Hükümdar, Duçe'yi sarayın medhalinde karşılamıştı. Savva (Savoie) Hanedanı'nın reisi, hayatında demirci, rençber, duvarcı, muallim, hülasa herşey olan bir başvekilin elini ilk defa sıkıyordu.

Mussolini, İtalya hükümdarını büyük bir ihtiramla selamlamıştı. Beş dakika kadar sarayda kaldıktan sonra tekrar otomobiline binerek başvekâlete gelmiş ve halkın şiddetli alkışları arasında balkona çıkarak kısa, fakat hararetle bir hitabe irad etmişti.

Son birkaç seneden beri siyasi buhranlar içinde çalkalanan İtalya nihayet layık olduğu reis-i hükümetini bulmuştu. Yeni siyasetin, yeni idarenin ruhu yavaş yavaş anlaşılıyordu. Popolo D'İtalia'nın sütunları, Mussolini siyasetinin anahatlarını açıkça efkar-ı umumiyeye neşrediyordu.

Bu tarihten itibaren İtalya’da demokrasinin manası kalmıyordu. Bununla beraber memlekete huzur ve sükûn avdet etmişti. Hükümetin nüfuz ve iktidarı bihakkın hiss olunuyordu.

Mussolini’nin riyaseti altında teşkil eden kabine usulen itimat reyini almak üzere Meclis-i Mebusan’a çıkmıştı. Bu münasebetle Duçe parlamento tarihinde nadir görülen şiddetli bir nutuk irad etmişti.

Mussolini kâh yükselen kâh alçalan bir sesle bazen de kelimelere kuvvet vererek hitabesini söylüyordu. Nutkuna şu sözlerle başlamıştı:

“ –Efendiler, şunu biliniz ki biz buraya usulden olduğu için geliyoruz. Teveccüh ve takdiratınıza mazhar olalım, diye değil. Çok, hem pek çok zamandan beri buhran-ı vükela meclisiniz tarafından çıkarılıyor hallediliyordu. On senelik bir fasıla ile ikinci defa oluyor ki İtalya, parlamento itimadına muhtaç olmayan ve tevcihat usullerini çiğneyen hakiki ve müstekar bir hükümetin kurulduğunu görüyor.

Şüphesiz inkılabın bir takım hakları vardır. Herkesin bilmesi için sesimin bütün kuvvetiyle bağıriyorum ki, ben bu mevkiide memleketi terakkiye götüreceğim, refah ve saadete kavuşturacağım Siyah Gömlekliler’in yapmış olduğu inkılabı müdafaa için bulunuyorum. Zaferimin şarabını istediğim gibi içebilirim. Düşmanlarımı istediğim cezaya çarpabilirim.

Fakat hayır, öyle yapmayacağım. Düşündüm ki zaferi kazananlar için en büyük fazilet düşmanını affetmektir. Pekâlâ, biliyorsunuz ki arkamda tek işaretime bakan, feda-yı nefis etmeye hazır üç yüz bin kişilik bir kuvvetim vardır.

Herhalde takdir edersiniz ki bu dört duvar etrafını askerlerimle ihata ettirir meclisinizi kapattırırım. Buradan başlamak istemedim ve istemiyorum. Mefkûre düşmanlarımı, zehirlerinin son katresini akıtıncaya kadar serbest bırakmayı daha doğru buldum. Bunun içindir ki, itilafperver bir kabine teşkil ettim.

Bu hatt-ı hareketi, meclisinizden itimat almak için takip eylediğimi zannetmeyiniz. Haddizatında itimat veya adem-i itimadınızın nazarımda kıymeti yoktur. Memleketimin huzur ve sükûna muhtaç olduğunu düşünerek bu prensibi tercih ettim.

Mevki-i iktidara geçmeden evvel herkes programımızı öğrenmek istiyordu.

Efendiler! İtalya'nın muhtaç olduğu program değil vatanperver, azimkâr, irade sahibi başlardı. Şimdiye kadar maalesef İtalya'nın mukadderatı kâğıt üzerinde çiziliyordu. Hâlbuki bir devlet parlak programlarla, yaldızlı vaadlerle idare olunmaz. Devlet mefhumunu yaşatan azim ve iradedir. Hükümet-i hazıra her türlü evsafı haiz bir heyettir.

Saatlerce süren bu nutkunda Mussolini, İtalyanın harici, dâhili, millî, zirai, iktisadi siyasetini uzun uzadıya teşrih etmişti.

Duçe faşizmin dâhili siyasetini izah ederken şiddetle bağırarak:

Efendiler, dâhili siyasetimizi bir kelimeyle ifade etmek mümkündür: Disiplin... Memleketin anarşiye, maskaraca liberalizmiğe tahammülü kalmamıştır. Ucu bucağı olmayan hürriyet, koyu istibdat kadar tehlikeli, kanlıdır. Bu topraklarda demagogların, hayal peşinde koşanların, ecnebi parasıyla menfur hedeflere yürüyenlerin yeri yoktur. Tekrar ediyorum. Biz çelik kadar metin bir disiplin takip edeceğiz.

Zabturaptın şiddeti ifade ettiğini teslim ediyorum. Fakat bu mefhum her zaman gayr-i insani değildir.

Zaman zaman ihtilalciler içinde kıvranan bedbaht cemiyetler bu ameliye sayesinde ki yeniden hayata, tekrar istiklale kavuşmuşlardır.

Şu noktaya işaret edeyim ki cemiyetlerin muhtaç olduğu şiddet, şuurlu bir şiddettir. Aksi takdirde anarşi, ihtilal hatta izmihlal muhakkaktır. Bu dakikadan itibaren devlet mesuliyetini deruhte eden faşist hükümeti nizam-ı içtimaiye tesisi ve idame etmek için deniz ve kara kuvvetleri yanında temiz ruhlu, muntazam, idealist bir milis teşkilatı vücuda getirecektir.

Bu kuvvet dâhili fenalıkları, mariz ruhların menfi ve sakim hareketlerini adım adım takip edecektir.

Böyle bir kuvvetin teşekkülünü faşizmin zaafına hamletmek gafletinde bulunacaklar varsa, bunlar kısa bir zamanda sükut-ı hayale uğrayacaklardır.

Faşizm bütün kuvvet ve kudretini millî vicdanından almaktadır. Onun kökleri milletin yüksek ve sarsılmaz ruhudur. Efendiler, hepimize çok yakın bir mazide cereyan eden vakaları hatırlatır ve sizleri hakikate, imana davet ederim.

Faşist inkılabını muvaffakiyetle başaran Duçe zaferin verdiği kuvvet ve heyecanla bütün içtimai meseleleri, bir teşrih malumu gibi didikliyor, zihinleri kaplayan şüphe, tereddüt bulutlarını parçalıyordu.

Nutkunda mühim bir noktaya temas etmişti: Teşkilat-ı Esasiye meselesi. Duçe şekl-i hükümet hakkındaki düşüncelerini ve bu husustaki nazariyeleri gayet sarih ve vazih bir lisanla izah ediyordu:

-Faşizm büyük inkılabını yaparken bittabi şekl-i hükümet meselesini ciddiyetle düşünmüş, tetkik eylemiştir. Mefkûrevi bir gaye takip eden faşizm memleketin selameti neyi icap ettiriyorsa o şekil idareyi tesis ve muhafaza edecektir. Her cemiyet, kabiliyet, fikriye ve ictimaiyesine göre bir şekil kabul eder.

Cumhuriyet-i idareyi benimsemiş, onun esaslarından fayda görmüş bir cemiyet hiçbir zaman başında taçlı bir adam görmek istemez. Mahaza bu gibi derin içtimai meseleler hakkında mutlak bir düstur vazolunamaz.

Şekl-i hükümet, hadisat-ı içtimaiyeye tabi olan bir meseledir. Faşizm şimdilik bu meseleyi bertaraf etmektedir. Saray, milletin âli menfaatlerini baltalarsa, o vakit bu ciheti konuşabiliriz. Şimdiki halde hükümetimizin şekli, meşrutiyettir.

Bu esası ilan ettikten sonra benim millet meclisini kapamama imkân var mıdır?

Burası, hiç şüphe yok ki millî şuur ve vicdana makes olan mukaddes bir ocaktır. Yeter ki facia burada hazırlanmasın, fenalık bu yüksek kürsüden çıkmasın.

Efendiler! Millete, cihana, tarihe karşı deruhte ettiğimiz mesuliyetin azametini müdrikiz. Bunu ben, bilhassa bütün varlığımla hissediyorum. Bunun içindir ki vaziyet-i umumiyeğe karşı fevkalade hassas davranıyorum.

Vatan mefkûresinin yükselmesi şuurlu milletin tek vücut, tek kalp halinde çalışmasıyla mümkündür. Faşizmi kuran Mussolini, bir fanidir. Fakat bu mefkûreye dimağıyla, ruhuyla sarılanlardır ki bunu yaşatacaklardır. Ben, o mesut dakikaları görünceye kadar devlet gemisine bizzat kumanda edeceğim.

Samimi fikriyle, imanlarıyla çalışmak isteyenler, beni tenvir ve irşad etmek arzusunda bulunanlar bilatereddüt gemimize binebilirler. İtalyan milleti samimi

kanaatlerime, hakiki fikirlerime iman etmiş ise elbette bana yardım edecektir. Ben, milletin yardımından emin olarak cihanda yeni bir sahife-i tarih açıyorum.

Duçe bu beyanatıyla kudretli, tesirkâr bir hatip olduğunu göstermişti. Meclisin şiddetli alkışları, “Yaşasın!”nidaları arasında kürsüden inmiş ve bu dakikadan itibaren devletin siyasetiyle meşgul olmaya başlamıştı.

1.1.8. Faşizm Nedir?

Bu satırlara kadar İtalyan Başvekili Sinyor Mussolini'nin hayatından, mücadelelerinden ve faşizm meslek-i içtimaiyesine istinat ederek yaptığı inkılaptan bahsettim. Hakikatte faşizm nedir? Cemiyete yeni fikirler, yeni düsturlar getiren, cemiyet hayatına muayyen prensiplere istinat ederek şu veya bu istikameti çizen bir meslek-i içtimai midir? Yoksa umumi bir programa istinat eden siyasi bir fırka mıdır?

Faşist inkılabın doğmasına âmil olan içtimai sebepleri tetkik ve tahlil edecek olursak, faşizmi daha kolay anlamış oluruz.

Büyük Cihan Harbi'nden yorgun muzdarip çıkan cemiyetler, vücutlarında husule gelen derin yaraları tedavi etmek ve sükûn ve rahat içinde yaşayabilmek için yeniden mücadeleye girişmek mecburiyetinde kalmışlardı.

Umumi fakr-u-zaruret, devletlerin bütçelerinde açılan büyük boşluklar ve bunlar yetmiyormuş gibi millî hissiyatı, vatan mefkûresini çiğneyen bazı sahte teklifler ve sakat muahedeler, henüz sönmemiş kin ve intikam ateşini tekrar körüklüyordu. Memleket hudutlarında, ıssız ovalarda, korkunç dağlarda çarpışan cemiyetler bu defa cidal sahnesini memleketleri dahline nakletmişlerdi.

Bu diğerine şeklen benzememekle beraber vusat ve şümül itibariyle daha derin, daha müthişti. İçtimai, iktisadi, siyasi, fikri sahalarda cereyan eden bu cidalin akıbetini kimse bilmiyor. Tahmin edemiyordu. Rusya'da infilak eden komünizm volkanı, asırlardan beri takip edilmekte olan nazariyeleri, prensipleri alt üst eden yeni fikir lavları saçıyordu. Hemen hemen bütün merkezi Avrupa bu lavların tesiri altında kalmıştı.

Senelerden beri için için kaynayan ve içtimai bir zelzele halinde cemiyetin bütün müesseselerini yıkmaya çalışan komünizmin esasları nedir? Cemiyeti hakikaten kurtarabilir mi? Henüz nizamını tesis etmemiş Macaristan, Çekoslovakya, Avusturya,

Bulgaristan gibi memleketler bu cihetleri araştırmadan yeni ideal etrafında toplanıyorlardı.

Bu memleketlerin bu yoldaki tarz-ı hareketleri çok yanlış ve tehlikeli idi. Komünizm efkârının yer bulduğu ve memleketlerde, bir müddet sonra küçük hareketler, bilahare içtimai zelzeleler başlamıştı. Yeni (Dogme) etrafında hazırlanmış zihinler, bir sel halinde komünizmin memlekete girdiğini görünce kısa bir şaşkınlıktan sonra mukavemet etmekten başka bir çare görülmüyordu.

Harpten beri bacaları tütmeyen fabrikalar, cemiyeti devirmek için mutarred gürültülerine başlayacakları anda (sermayedar işçi) sınıfları birbirleriyle müthiş bir mücadeleye girişmişlerdi. Cemiyet ikiye bölünmüş, nizam-ı içtimai bozulmuş, iktisadi faaliyet durmuş bir halde idi. Yeni Dogme'nin en fazla mevki kazandığı muhit (proletarya) dedikleri işçi sınıfı idi. Filhakika Karl Marx'ın nazariyeleri, cemiyetin bir kısmını tatmin ediyordu. Fakat öbür sınıf, ne olacak? Ekalliyetin ekseriyete hâkimiyeti muvafık mıdır?

Bazı memleketlerde olduğu gibi İtalya'da da aynı hal belirmişti. Komünizm, burada da mücadeleye girişmişti. Fakat tehlikeyi çok evvel sezen İtalyan milliyetperverleri memleketi ve belki de Avrupa'yı ucu bucağı bilinmeyen bir anarşiyeye daha açıkçası felakete sürükleyecek olan bu hadisenin önüne geçmeyi şiddetle düşünmüşlerdi. Fakat bu duyguyu ifade edecek, daha doğrusu bu hadiseyi inkılap ruhuyla karşılayacak bir mefkûre lazımdır.

İşçisi kadar burjuvası olan İtalya imkân-ı kıyamı bir tek çarede bulmuştu: Bütün sınıfları müsavi şeraitle vatan mefkûresi altında toplamak.

Faşizm, içtimai mücadelelerin memleket menfaati, millî hissiyat aleyhine istikamet almış olmasından doğmuştur.

Faşist inkılapta gördüğümüz vech ile komünizme doğru giden İtalyan sosyalistleri, memleketi müthiş bir anarşiyeye boğmuşlardı. Elllerinde kızıl bayraklar taşıyarak şehirlerde, caddelerde hararetili nümayişlerde bulunuyorlar ve haksız olarak zabitleri, neferleri tahkir ve tezyif ediyorlardı. Hıyanet ve casusluk memleketi uçurumlara sürüklüyordu.

Memleketin sınıai hayatını durdurmaya matuf olan fabrikaların tatil-i faaliyet etmesi, hıyanet şebekelerinin muhitleri zehirlemesi millî hissiyatı ezmiş ve nihayet taşırmıştı. Şu halde faşizm, Rusya'daki içtimai hadiseleri mevlûdı olan komünizme karşı taazzuv etmiş millî bir hareket demektir. Faşizm, samimi bir vatanperverliğin vatansızlığa, içtimai hiss-i adaletin müstekreh menfaatperestliğe, dimağın maddeye karşı açtığı millî bir cıdaldır.

Faşizm, bütün içtimai meseleleri millî menfaat zaviyesinden tetkik etmektedir. Bu mesleğin en büyük esası (disiplin) nizamıdır.

Faşizm, bir (Doctrine) meslek-i içtimai olmaktan ziyade bir idealdir. Şu veya bu sınıfın fikirlerini, menfaatlerini diğerlerine karşı tercih ve müdafaa etmiyor. O, bilakis bütün içtimai sınıfları birleştirerek millî birlik tesis etmek istiyor. Faşizm emperyalizme olduğu [kadar]²⁰ enternasyonalizme de düşmandır. Bunun için, parlamentoda, matbuatta, meclislerde her sahada münakaşaya ve mücadeleye hazırdır.

Bazı müellifler faşizmi muhalefetkârlık daha ileri giderek irtica ile itham ediyorlar.

Muayyen cephelerden tetkik edildiği zaman faşizmde muhafazakârlık ruhu görülebilir. Fakat kendilerinin idealarına göre, faşizm muayyen düsturlar çerçevesinde kalan ve daima o esasların müdafii olan bir meslek değildir. İçtimai zaruretler, hadiseler karşısında memleket için faydalı olan her türlü kanaatleri kabul eder ve istikametini değiştirir. Liberallerin korkak ve sakim siyasetlerinin memlekette ika ettiği teşevvüş-ü efkârı durdurmak ve millî felaketin önüne geçmek için bir disiplin sistemini terviç etmiştir.

Faşizm, mevki-i iktidara geçer geçmez bir beyanname neşrederek muhalif kanaat ve mesleklerde olan siyasi fırkaları kuvvetli bir ittihadı davet etmiştir. İçtimai sınıflar arasındaki rekabet ve ihtirasın önüne geçmek için her birinin ihtiyacını temin ve tatmin eylemiştir.

İşçi ile sermayedar beyninde çıkacak herhangi bir ihtilaf halli için hususi mahkemeler ihdas etmiştir. Bu nevi mahkemeler, sermayedar ve işçiye ait davaları tetkik müsalahaya bir şekil bularak intac etmek vazifesiyle mükelleftirler. Buna mukabil faşizm, her iki tarafı grev ilan etmekten meneylemiştir. İşçi grev yapamadığı gibi

²⁰ Kelime eksiktir, metinde yoktur.

sermayedar da meşru sebep olmaksızın atelyesini, fabrikasını, müessesesini kapatamaz. Ücret ve çalışma müddeti gibi meseleler için de daima makul kararlar ittihaz olunmaktadır.

Faşizmin büyük bir ehemmiyet vererek takip ettiği içtimai meselelerden biri de çiftçi sınıfıdır. Ziraatin memleket iktisadiyatında oynadığı mühim rolden dolayı çiftçiyi her veçhile tatmin etmektedir.

Ziraat işlerinde çalışanlara hakk-ı tasarruf vermektedir. Çiftçinin işlerini teshil etmek üzere köylere mütehasıs memur göndermektedir. Bunların vazifesi köylüyü fennin terakkiyatından haberdar etmek, müracaatlarını dinlemek ve kendilerini muasır usuller dairesinde çalışmaya teşvik etmektir.

Hülasa faşizm memleketin terakki ve tealisi için dimağ veya kavli ile çalışan âlimden tutunuz en küçük işçiye kadar –bütün sınıfları müşterek bir iman, müşterek bir menfaat-ı esasi etrafında toplamakta ve birleştirmektedir.

Muâlıklara istinaden yazmış olduğum faşizm meslek-i içtimaiyesinin cazip ve kuvvetli cepheleri olduğu kadar zayıf ve muasır telakkilere muhalif noktaları da vardır. Faşizm, memleketi ekseriyetle değil kuvvetli bir ekalliyet vasıtasıyla idareyi kabul etmektedir. Bu nazariye ise “hâkimiyet-i millî” formülünü yani demokrasinin en kuvvetli cephesini yıkan bir esastır.

Her ne kadar İtalya’da bir parlamento var ise de, bu hükümetin icraatını murakabe etmekten ziyade, fırkanın gayeleri etrafında kanunlar ihzar eden yardımcı bir müessesedir.

Mahaza şu ciheti de inkâr etmemelidir ki her cemiyet kendi menfaatlerine, temayüllerine, hayat-ı kabiliyetine göre bir takım usuller kabul ve tatbik eder. İngiltere’de, Fransa’da, Rusya’da, Amerika’da tatbik edilen herhangi bir esasın mutlaka bir diğer bir cemiyet tarafından benimsenmesi icap etmez.

Bir cemiyetin hakiki varlığı, manevi ve maddi kabiliyetini ölçerek muayyen bir usül kabul ve takip etmesiyle mümkündür.

Buna en büyük misal hiç şüphesiz ki büyük inkılabımızdır. Bazı milletlerin asırlar içinde yapabilecekleri fikri, hukuki, iktisadi, siyasi inkılapları Türk milleti

hepsini üç, dört sene zarfında hem de mükemmelen yapmıştır. Bu da Türk milletinin yüksek ve şuurlu seciyesi, hakiki varlığını ifade eden bir harekettir.

1.1.8.1. Mussolini'ye Göre Hürriyet Nedir?

Faşizm idealini daha esaslı, daha derin bir manada anlayabilmek için Duçe'nin muhtelif vesile ile irad ettiği şayan-ı dikkat nutukları okumak ve tetkik etmek lazımdır.

Bu maksatlardır ki Mussolini'nin hürriyet mefhumu hakkında söylediği bir nutkun mühim parçalarını naklediyorum:

Efendiler; muhaliflerimizin sık sık ağızlarından düşürmedikleri ve garip bir mantıkla müdafaa ettikleri bir mefhumdan bahsedeceğim: Hürriyet. Bu, hakikatinde nedir?

Hürriyet mutlaka var mıdır? Mutlaka hiçbir şey yoktur. Şu halde mutlak bir serbestlik mevzubahis olamaz. Öyleyse bunun hududu var mıdır ve nasıldır? Zannetmedim ki buna müspet cevap verebilecek bir kimse dünya üzerinde bulunabilin. Herkes gördüğü cepheden, menfaatine muvafık geldiği noktadan hürriyeti tarif etmektedir. Hürriyetin hak olduğunu iddia edenler var. Hayır, hürriyet hak değil bir vazifedir. Hürriyet verilmez, kuvvetle, cebirle alınır.

Şu halde bir zaferin mükâfatıdır. Şunu da kabul etmeliyiz ki hürriyet lâyetegayyer bir mefhum değildir. Harp ve cidal esnasında bir cemiyetin haiz olduğu hürriyet hiçbir zaman sulh devresindeki hürriyete benzemez ve benzeyemez.

Zenginlik zamanındaki hürriyet ile fakr u zaruret anındaki serbesti bir değildir. Bu mefhum asırlardan beri devlet ile fert arasında müthiş cidallere sebebiyet vermiştir.

Devlet bu fikri daima teksif etmeye çalışır, fert ise dağıtmaya... Hülasa hürriyet tehlikeli bir oyuncaktır.

1.1.9. Büyük İnkılâbımız Muvacehesinde

Faşist inkılabını tetkik ve tahlil ettikten sonra büyük inkılabımızın her biri başlı başına bir dönüm noktası teşkil eden yüksek ve şümüllü safhalarını nazarlarımın önünde canlandırdım. O vakit bir kere daha kuvvetle iman ettim ki, cemiyetlerin seyrini

değiştiren Türk İnkılabı muasır cemiyetlerde vukua gelen inkılapların cümlesinden farklı, ruh ve mana itibariyle hepsinden yüksektir.

Büyük inkılabımızın temiz ve vatanperver cephesini kolay kolay herhangi bir hareket ve ihtilaldegöremeyiz. Bazı milletlerin hayatında vukua gelen inkılaplar, muayyen bir düstur ve nazariyenin kuvvetlenmesinden, zulüm ve esarete, menfur ihtiras ve menfaatlere karşı taşınan intikam hislerinden doğmuştur.

Faşizm, gördüğümüz vech ile vatansızlığın, hıyanetin, zaf-ı idarenin cemiyette ika ettiği tahripkâr ruhu, anarşiyi boğmak, milleti kuvvetli bir disiplin altında inkişaf ettirmek gayesiyle meydana çıkmıştır.

Komünizm ise, iflas etmiş iktisat sistemleri yerine (proletarya) işçi sınıfının hukukunu sermayedarlara karşı muhafaza ve müdafaa eden cihanşümul bir sistem kurmuştur.

Türk İnkılabı'na gelince, onun yüksek ruhunu sezebilmek, mefkûrevi varlığını anlayabilmek için Gazi'nin Samsun'dan başlayan, şuurlu Anadolu'yu yıkılmaz bir kale haline koyan ve nihayet bütün hudutlardan kudurmuş düşmanları tard eden yüksek mücahedesini bir an hatırlamak lazımdır.

Gazi Mustafa Kemal, Türk milletini boğmaya çalışan kanlı elleri kırdıktan sonra cemiyetin noksanlarını, ihtiyaçlarını derin nüfuz-ı nazarıyla sezerek şarkta yeni bir devir açmıştır.

Bu yüksek mefkûreci, Mussolini veya Lenin gibi muayyen prensiplere, bir kısım kuvvete istinat ederek bir inkılap yapmamıştır. Bilakis, cemiyetin terakki ve inkişafını temin edebilecek her türlü nazariye ve kanaatlerin faydalı cihetlerini alarak ve şuurlu milletin vicdanını, azimkâr ruhunu temsil ederek mefkûresini yaşatmıştır.

Türk İnkılabı'nın vüsat ve şümülü o nisbette derindir ki o, maşeri ruhuyla Çin'de, İran'da, Afgan'da, Hindistan'da hülasa bütün Asya'da yaşayan mazlum, bedbaht cemiyetlere yeni bir iman, yeni bir hayat aşılamaştır. Asya'da beliren ve hiç şüphesiz muvaffak olacak olan istiklal hamleleri büyük mücahedemizin ruhlarda uyandırdığı yeni îmanın kaynaşmasından başka şey değildir.

Beşeriyet tarihinde yeni ve kudretli bir devir açan Gazi Mustafa Kemal millî olduğu kadar da cemiyet kahramanıdır.

Sayfa Numarası

3	Birkaç Söz
8	Mussolini'nin Çocukluğu – I
18	Sergüzeştle Başlayan Bir Hayat – II
24	İhtilalci Sosyalist – III
36	Mussolini'nin Siyasi Mücadeleleri – IV
47	Ya Harp! Ya İhtilal! - V
57	Mussolini Harp Sahnesinde - VI
67	Faşist İhtilali - VII
88	Faşizm Nedir? - VIII
96	Büyük İnkılabımız Muvacesinde -IX

SONUÇ

Fahri Kemal tarafından 1928 yılında yayım hayatına dâhil edilen “Benito Mussolini ve Faşizm” adlı eser toplam sekiz ana bölüm ve bir karşılaştırmalı değerlendirme bölümünden oluşmaktadır.

Fahri Kemal’in çalışmasını dikkat çekici kılan, Cumhuriyet’in ilanından kısa bir süre sonra, 5 Eylül 1928’de kaleme alınmış olmasıdır. Bu tarihten iki ay sonra, 1 Kasım 1928’de Harf İnkılabı ilan edilmiştir. Kısacası bu çalışma Cumhuriyet Dönemi’nin Osmanlıca olarak basılmış son eserlerindedir. Ağır kayıpların verildiği I. Cihan Harbi’nin ardından kurulmaya çalışılan yeni düzende taşlar yerine tam olarak oturamamış, nihayetinde yeni ve acı, sonuçları bakımından daha büyük bir dünya savaşının içine girilmiştir. Elbette bu bir neticedir. Ancak dünyayı bu neticeye sürükleyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bilindiği üzere XX. yüzyılın ikinci çeyreğinde yayılım gösteren komünizm, sosyalizm, liberalizm, faşizm ve nazizm gibi ideolojik akımlar dünya siyasetinin gündemini etkilemiş ve yönlendirmiştir. Özellikle I. Dünya Savaşı’nın ardından yeniden çizilen sınırlar tarafların pek çoğunu memnun etmekten uzak kalmıştır.

Fransız Devrimi’nin ardından başlayan milliyetçilik düşüncesi özellikle XIX. yüzyılda başta çok uluslu imparatorlukları derinden etkilemiştir. XX. yüzyıla gelindiğinde ise milliyetçilik düşüncesi farklı bir boyut kazanmış ve İtalya’da faşizm, Almanya’da nazizm, Japonya’da ise militarizm ismi ile ortaya çıkmıştır. Bu sebeple yukarıda bahsi geçen ırkçı akımların nerede ve nasıl ortaya çıktıkları önemli detaylardır. Bahsi geçen akımlardan ilki faşizmdir ve faşizm İtalya’da Benito Mussolini tarafından hayata geçirilmiştir.

Üzerinde çalışılan eserde ise ilk faşist lider olan Benito Mussolini’nin çocukluğundan başlayarak onun sivil yaşamı, siyasi hayatının dönüm noktaları, İtalya’nın kaderini etkileyen faşist ihtilali yer almaktadır. Kitap, yazar Fahri Kemal’in kaleme aldığı eserin ön sözü ile başlamaktadır. Burada dünya üzerinde üç mühim devlet adamı olduğunu ve onların: Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Lenin ve Benito Mussolini oldukları ifade edilmektedir.

Birinci bölümde Mussolini’nin çocukluk dönemlerinden, ailesi ile olan münasebetlerinden ve bazı anılarından bahsedilmektedir. İkinci bölümde İsviçre’ye

gerçekleştirdiği seyahatler ve burada yaşadığı tecrübeler, babasının tutuklanması ve kendisinin bu duruma verdiği tepkiler Benito Mussolini'nin ağzından aktarılmaktadır.

Mussolini her ne kadar faşizm ile özdeşleştirilmiş olsa da kendisinin daha önce sosyalizm ile de bir münasebeti olmuş; hem parti üyeliğinde bulunmuş hem de parti ile ilintili Avanti Gazetesi'nde yazmıştır. Üçüncü bölümde bu konu üzerinden parti içinde yaşadıkları, Avanti'de yazdığı makalelerin uyandırdığı etkiler ve İsviçre'de hapsedilişi anlatılmaktadır. Kitap, siyasi yaşamında mevzi kazanmaya başlayan Mussolini'nin Sosyalist Parti içinde geldiği konumdan ve Trablusgarp Harbi üzerinden hükümete yaptığı eleştirilerden bahsedilen dördüncü bölümle devam etmektedir. Beşinci bölüme gelindiğinde Mussolini'nin siyasi görüşünde yaşanan değişikliklerin de içinde bulunduğu faşist ihtilaline giden süreç, faşizm düşüncesinin oluşmaya başladığı düzlem ve çalıştığı gazeteler olan Avanti Gazetesi ile Popolo D'Italia Gazetesi'nde kaleme aldığı yazılar hakkında bilgi verilmektedir.

I. Dünya Harbi'nde kazanan tarafta olmasına rağmen kendisine vadedilen yerleri alamayan İtalya için -diğer pek çok ülkede olduğu gibi- sadece dışarıda değil iç politikada da zorlu günler başlamıştır. Mussolini'nin savaş esnasındaki konumu ve yaşanan hayal kırıklığının ardından duruma ve hükümete verdiği tepkiler ise altıncı bölümün konusudur. Yedinci bölümde artık, faşizme giden yolda şartların nasıl olgunlaştığı, savaşı kazananların masasında oturan İtalya'nın Versay Konferansı'ndaki durumundan bahsedilmektedir. Benito Mussolini'nin Roma'ya girişi ve İkinci Dünya Harbi'ne giden yolda tesiri olan faşizmin İtalya'da nasıl başladığı konu edinilmektedir.

Fahri Kemal'in çalışmasının adı "Benito Mussolini ve Faşizm"dir. Tam da bu sebeple sekizinci bölümde yazar faşizm ile ilgili görüş ve düşüncelerini izah etmektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi Fahri Kemal, dünya üzerinde üç siyaset adamını büyük gördüğünü belirtmektedir. Bunlardan birinde Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet rejimi ile bu rejimin kuruluş yolunun SSCB ve İtalya'daki örneklerden farklılıklarını belirtmekte, bu farklılıkların neler olduğundan bahsetmektedir.

Bir biyografi çalışması olan "Benito Mussolini ve Faşizm" adlı çalışmanın muhtevasının neler olduğu hakkında yapılacak açıklama eserin daha iyi anlaşılabilmesi açısından önemlidir. Fahri Kemal tarafından kaleme alınan eser, yazarın esere giriş niteliğindeki açıklamaları ile başlamaktadır. Burada başta Avrupa olmak üzere tüm dünyayı etkisi altına alan ve uzun süre tesirini sürdüren atmosferden bahsederken ruhiyatçıların, müverrihlerin ve romancıların meseleyi inceleme ve aktarma hususunda

yeterli kalamadıkları konusunda onları eleştirmektedir. Hatta bu eleştirisini sonra ki satırlarında daha da setleştirerek:

“Bu zavallılar bütün bir cemiyeti, üstat Yakup Kadri'nin büyük bir ızdırapla mütarekenin meşum seneleri içinde yaşamış dünkü İstanbul'a izafe ettiği “Sodom Gomore” devrine benzetmek istiyorlar.” biçiminde sürdürmektedir.

Yoğun, hareketli ve harareti geçen zamanların ardından yazarın ifadesi ile: 20. asır üç lâyemut (ölümsüz) eser yaratmıştır. Bu üç lâyemut yani ölümsüz eser Türkiye, İtalya ve Rusya iken, bir canlı tabloya benzettiği mevcut atmosferin üç ressama sahip olduğunu, onların ise: Gazi Mustafa Kemal, Mussolini ve Lenin olduğunu ifadelerine eklemektedir. Gazi Mustafa Kemal'i kazandığı başarı sonrasında tüm Asya'yı da etkileyen bir lider olarak ifade etmekte iken Lenin'i Rus toplumundaki sınıf ayrımlarına son veren bir isim olarak addetmektedir. Çalışmanın konusu olan Mussolini'yi ise vatanının ve milletinin kurtarıcısı olarak satırlarına taşımaktadır. Avrupa'da faşizmin kurucusu olan, dikdatör lider Mussolini ile ilgili yazarın düşünce ve izahları, transkripsiyonu yapılan elimizdeki eser boyunca bu minval üzere devam etmektedir. Fahri Kemal tarafından Mussolini üzerine kullanılan ifadelerin ekseriyeti övücü ve onu yer yer yücelten ifadeler olmakla birlikte eserin tamamı okunduğunda bu havanın devam ettiğini görmenin mümkün olduğu söylenebilir.

Aynı bölümde İtalya iç siyasetinde Mussolini'nin ön plana çıkışına zemin hazırlayan unsurlardan bahsedilmektedir. I. Dünya Savaşı'nın ardından İtalya'nın içinde bulunduğu toplumsal kaos ve buhrandan, dış politikada ise Fiume (eserde Fiyume olarak ifade edilmektedir) meselesinden başlayarak bu zeminin hangi temellere dayandığını kendi tespitleri çerçevesinde açıklamaktadır. Genel hatları ile eserinin muhtevası hususunda bilgi veren Fahri Kemal bu bölümdeki sözlerine:

“Mussolini'nin binbir macera ile dolu hayatını bazı ecnebi eserlerde okuduktan sonra, asrımızın bu büyük simasını memleketime tanıtmak arzusu bende uyandı.” biçimindeki ifade ile devam etmektedir. Bu çalışmayı kaleme alırken yararlandığı kaynaklara ise metnin sonunda yer vermektedir. Buradaki ifadeye göre Fahri Kemal “Benito Mussolini ve Faşizm” adlı çalışmasını yazarken kullandığı kaynaklar ile ilgili: İtalya'nın meşhur muharriri Margirit Sarfatti'nin “Mussolini'nin Hayatı”, müverrih Pietro Gorgolini'nin “Faşist İhtilali” ve Kamil Aymar'ın “Bolşevizm Yahut Faşizm” ünvanlı eserlerinin yardımıyla mevcut çalışmayı kaleme aldığı bilgisini vermektedir. Bu sebeple kitabın kaynakçasının bu cümle olduğu ifade edilebilir.

Bu girişin ardından Mussolini'nin çocukluğu, doğduğu yer ve ailesi hakkında nispeten teferruatlı bilgiler verilmektedir. Eserde zikredildiği üzere Mussolini İtalya'nın Bolonya şehrinde dünyaya gelmiştir. Burada Fahri Kemal, Bolonya şehrinin kahramanlar yetiştiren bir şehir olduğuna dair ifadeler kullanmaktadır. Mussolini'nin babası Alexandr Mussolini, yapılı ve kaba saba bir demirci olmakla birlikte sosyalist fikirlere sahip ve sosyalizm hakkında birkaç defa da konferans vermiş bir isim olarak tanıtılmaktadır.

Benito Mussolini 29 Temmuz 1883'te dünyaya gelmiştir. Mussolini'nin "Çocukluk Hatırası" başlığı altında verilen bilgilerin aktarıldığı bu bölümde bizzat Mussolini'nin ağzından kendi hayatı aktarılmaktadır. Buradaki ifadelerle göre Mussolini'nin babası hiç mektebe gitmemiş ve demircilikle uğraşmış bir isimdir. Aynı zamanda yaşadığı muhitte yerleşik bulunan topluluğa sosyalizm hakkında bilgi vermektedir. Mussolini burada dört beş yaşlarında okumayı söktüğünden bahsetmekte ve sözlerine aynı zamanda çok yaramaz, kavgacı ve cüretkâr bir hırsız olduğunu da eklemektedir. Erkek kardeşi Arnaldo ile yaşadığı bir anıdan bahsederken –en azından burada ki metinde- varlığını bildiğimiz kızkardeşi Edvige Mussolini'den ise pek bahsetmemektedir. Kardeşi Arnaldo ise 1922 İhtilali esnasında Popolo D'Italia'nın müdürü olmuştur.

Mussolini bir müddet babasının yanında, demirhanede ona çıraklık etmiştir. Annesi ve büyükannesi ile ilgili negatif herhangi bir kullanmamaktadır. Yazar, Mussolini'nin hayatında ilk tahsilinin çok tesirli olduğunun altını çizmektedir. Annesinin babasına ısrarı sonucunda Mussolini Forli'de yer alan papaz mektebine kaydedildiğini aktarmakla birlikte kendisinin bu durumdan gayrimemnun olduğunu da ifadelerine eklemektedir. Zaten Fahri Kemal, tahsil hayatında papaz mektebi de olan Mussolini'nin dine yatkın biri olarak yorumlanmaması gerektiğine değinmektedir. Hatta daha net bir ifade ile Mussolini'nin dine aleyhtar olduğuna, o gün dahi dini fikirlerden uzak kaldığına dikkati çekmektedir.

Mussolini'nin mektep ve hapisane arasında hiçbir fark görmediğini yine Mussolini'nin ağzından okyucuya aktarmaktadır. Papaz mektebinden Mussolini'nin ayrılışı için genel bir zaruret halinin mevcut bulunduğu ve bu sebeple tasfiyelerin olduğu belirtildikten sonra kendisinin de nihayetinde buradan ayrıldığı aktarılmaktadır. Ancak bu umumi zaruret halinin ne olduğu eser çevresinde bir soru işreti olarak

kalmaktadır. Bu ve benzeri soru işaretlerinden bir diğeri ise şü aktarımda dikkati çekmektedir:

“Bir gün köyün büyük memuru kendisini bitkin bir halde görünce şiddetli bir ifade ile:

“- Mussolini, sen kapkara bir kalp taşıyorsun. Yarın kiliseye gidip günah çıkarmalısın” demiştir. Bu diyalogun evveliyatı nedir, ne biçimde ortaya çıkmıştır? İşte bu durum -daha önce de değinildiği üzere- kitapta havada kalan soru işaretlerinden sadece biridir. Hülasa eserin genelinde de argüman ve evveliyat eksikliğine rağmen yapılan aktarımları görmek mümkündür, denilebilmektedir. Bu şekilde kesik kesik yapılan aktarımlar okuyucunun devamlılık algısını da olumsuz yönde etkilemektedir. Mussolini papaz mektebinin ardından bir dönem de muallim mektebine devam etmiştir. Burada kendisinden bahseden hocaların onun için çalışkan fakat hiç arkadaşı olmayan, ihtirashlı bir profil çizdiği Fahri Kemal’in ifadelerinde yerini almaktadır.

Eserin ikinci bölümünde Mussolini’nin İsviçre’ye yaptığı seyahatlerden biri aktarılırken mevcut seyahatine sebep olarak para kazanmak istediği yine Mussolini’nin ağzından ifade edilmektedir. Burada bir süre rençberlik yapan Mussolini’nin sert ve öfkeli yapısıyla yeniden karşılamak mümkündür. Eserin pek çok yerinde konuya misal oluşturabilecek çok sayıda örnek görebilmek mümkündür.

Mussolini’nin çalıştığı meslekler incelendiğinde birbirinden farklı pek çok işte çalıştığı görülmektedir. Bu işlerden biri de gazeteciliktir. Nitekim Lozan’da bulunduğu sırada Sosyalist Fırkası’nın çıkardığı bir gazeteye müracaat etmiş ve burada bir süre çalışmıştır. Bu gazetede yaşadıkları ile ilgili kısa pasajları metnin devamında görmek mümkündür. Mussolini’nin çalıştığı gazete yalnızca buradan ibaret değildir. Popolo Gazetesi müdürü Sezar Batista ile tanışan Mussolini bir süre sonra bu gazetede yazmaya başlamıştır. Popolo o dönem sosyalistlere ait bir gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca burada Mussolini’nin fikir hayatına tesir eden isimlerden biri olarak Sezar Batista’nın da ismi ifade edilmektedir.

Ancak bir gün Avusturya aleyhinde kaleme aldığı makale sebebiyle Viyana Hükümeti tarafından sınır dışı edilmiştir. Bu defa da gazetecilik hayatına Sosyalist Kongresi’nde alınan kararlarla Milan’da çıkarılan Avanti Gazetesi müdürü olarak devam etmiştir. Burada siyasi makaleler yazmıştır. Fahri Kemal Mussolini’nin yazılarının ardından Avanti Gazetesi’nin satışlarının arttığını ifade etmektedir.

Eser boyunca kendisinin sık sık hapse girdiğine değinilmektedir. Buradan yola çıkılarak hapse girip çıkmanın Mussolini'nin hayatı için olağan bir durum olduğu yorumu yapılabilmektedir. Nitekim 1902'den 1919'a kadar tam on bir defa hapse girdiği eserde de değinilen bir husustur. Mussolini'nin halk üzerindeki tesirinin nasıl olduğu, bu zeminin nasıl yakalandığına dair belirtilen hususlardan biri de Giolitti Kabinesi'nin İtalya'yı yönettiği esnada aldığı bir kararla 1911'de Trablusgarp Harbi'ne hazırlanışdır. Bu konuda Avanti Gazetesinde ihtilalci bir Rus yazar olan Anna Koliçof'un hükümet aleyhinde bir yazı kaleme aldığı ve Mussolini'nin kararı ile Giolitti'ye adem-i itimat beyan edildiği aktarılmaktadır. Bu mesele üzerine Mussolini'nin Milano'da bir konuşma yaptığı ve burada hatırı sayılır bir kamuoyu desteği aldığı vurgulanmaktadır.

Mussolini'nin halk kitlelerini harekete geçirmek adına yaptığı çalışma ve konuşmalara dair birçok bilgiyi eserin genelinde görmek mümkün olabilmektedir. Nitekim Forli'de meydana gelen bir grevde Mussolini tekrar sahnededir ve halkı ihtilale çağırılmaktadır. Konuyla ilgili kitapta şu ifadelere rastlanılmaktadır: Mussolini, büyük bir telakutle, binlerce ameleye hitaben şu sözleri söylemişti:

“Arkadaşlar! Boş sözlerle vakit geçirmeyiniz. Hayatta tereddüt değil cüret, daima cüret lazımdır. Sizler için iki yol vardır: Ya fabrikalara dönüp işe başlamak, yahut ihtilal çıkarmak.” Yazar burada Mussolini'nin önemli oranda taraftar topladığını sözlerine eklemektedir. Sosyalist Fırkası'nın o dönem mensubu olan Mussolini'nin parti içerisinde nasıl mevki kazandığına dair bilgilere yer verilirken metinde kendisinin birden bire kürsüye fırladığı ve burada yaptığı konuşmanın ardından parti içinde nüfuz kazandığı aktarılmaktadır. Mussolini'nin Sosyalist Fırka üzerindeki nüfuzunun nasıl arttığına dair bir diğer bilgi ise Birinci Dünya Harbi lehinde kaleme aldığı makalelerden birinde savaş karşıtlarını “meleyin koyunlar” tabiriyle anması olmuştur, denilebilmektedir. Metinde yer alan bu bilgide Mussolini'nin parti içinde kendisine aleyhtar olanların sayısının fazla olduğu, ancak yapılan Sosyalist Kongresi'nin ardından gerçekleştirdiği konuşmayla parti içindeki tesirini sürdürdüğü yazılmaktadır.

Zaten Birinci Dünya Harbi'ne katılma hususunda Mussolini yazdığı makalede fikirlerini açıkça beyan etmektedir. Ancak bu konuda partisi ile zıt düşen Mussolini aldığı kararlar hem partiden hem de Avanti Gazetesi başmuharirliğinden istifa etmiştir. Kitabında bu bilgilere yer veren Fahri Kemal, Birinci Dünya Harbi'nin ilanını takip eden iki ayın ardından partiden ve gazeteden ayrıldığı bilgisine yer verilmektedir.

Bundan sonrası için fikirlerini yayabilmek adına yeni bir gazete arayışına giren Mussolini kendi gazetesini çıkarmak hususunda karar kılmaktadır. Bu gazete herkesçe bilinen Popolo D'Italia'dır. Gazetenin ilk neşredilme tarihi 15 Kasım 1914'tür. Mevcut bilgiler kitabın "Duçe Meşhur Gazetesini Neşrediyor" başlıklı bölümünde yer almakta iken aynı bölümde bahsi geçen bir cümle Mussolini hakkında bilgi vermesi bakımından önemlidir. Şöyle ki, Mussolini'nin Popolo D'Italia'nın basıldığı gazete binasında kendisine ait odada bulunan masanın üzerinde yer alan kâğıtlar içerisinde revolverler, kamalar ve mermilere rastlamanın mümkün olduğu cümlesi bu manada önemlidir.

Gerek Dünya Harbi'ne katılma konusunda yazdığı makaleler ve gerekse halkın duruma karşı tepkisine (Mussolini'nin ifadesi ile tepkisizliğine) bakılarak Benito Mussolini'nin İtalya kamuoyunu harbe katılmaya ikna etme noktasında ciddi tesiri olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu ifadelere dayanak ise –Fahri Kemal'in ifadesi ile- Mussolini'nin Popolo D'Italia Gazetesi'nde "Ya harp! Ya ihtilal!" adlı makalesi, bu makalede yer alan ve Mussolini tarafından becereksiz olarak nitelendirilen kabineye karşı İtalyan halkını isyana teşvik ettiğine dair ifadeleridir. Yazar, bu makalenin büyük ses getirdiğini, öyle ki Milanolu bir grup gencin toplanarak Roma Hükümeti aleyhinde isyan çıkarmaya kalkıştığını, ancak bundan evvel Mussolini'nin fikrini almaya karar verdiklerini okuyucuya aktarmaktadır. Bu fikir üzerine Mussolini'nin yanına giden bu gruba sorduğu soru ise bunun için silahlarının olup olmadığı biçimindedir. Hayır, cevabına karşılık Mussolini'nin karşılığı ise silah tedarikinin kendisi tarafından karşılanacağı biçimindedir. Fahri Kemal kitabında olayın hemen akabinde silahların Mussolini tarafından tedarik edildiğinden bahsetmektedir.

İtalya iç siyasetinde bunlar yaşanırken dışarıda Birinci Dünya Harbi yaşanmaktadır. Yani bu dönem İtalya siyaseti açısından içeride ve dışarıda oldukça çalkantılı ve sancılıdır. Bu kaos ortamında dönemin mevcut hükümeti (Giolitti) yerine Salandra Hükümeti ülke yönetimin başına geçmiştir. Fahri Kemal bu hükümeti "harp heyetinden başka bir şey değildir" biçiminde değerlendirmektedir. Salandra Hükümeti ile birlikte İtalya 24 Mayıs 1915'te savaşa girmiştir. Ancak tarafı başlangıçta karar aldığı İttifak Bloğu değil, İtilaf Bloğu olmuştur. Mussolini açısından bu haber olumlu karşılanmaktadır. Fahri Kemal İtalya'nın harbe katılma kararı için coşkuyla karşıladığına dair ifadeler kullanmaktadır. Kitapta Dünya Harbi vuku bulduğu sırada Mussolini'nin çeşitli cephelerde görev aldığı bilgisi yer almaktadır. Cephede yaralandığı ve bir tedavi sürecinden geçtiği ifade edilmektedir. Kitabın bu kısımlarında İtalya'nın

bir takım cephelerde ki vaziyeti hakkında da bilgi vermektedir. Her ne kadar İtalya harbin galibi olan İtilaf Bloğu'nda yer alıp savaşı kazanmış olsa da diğer tüm taraflar gibi gerek insan gücü ve gerek maddi güç anlamında ağır kayıplar vermiştir. Yazar aynı sıralarda İtalya iç siyasetinin vaziyeti hakkında sosyalistlerin harbi yapanlar aleyhinde korkunç ve tehlikeli bir propogandaya başladıkları ve ordunun halk tarafından soğuk karşılandığı şeklinde bilgiler vermektedir. İtalya savaşı kazanan blokta olmanın verdiği güvenle pek çok şey ümit etmesine rağmen umduğunu bulamamıştır. Bu esnada Mussolini ise gazetesinde şiddetli makalelerini kaleme almaya devam etmektedir. Buna karşılık yazar sosyalist hükümetin basına sansür uygulamaya başladığını ve burada asıl hedefin Popolo D'Italia olduğunu ifade etmektedir.

Yazılarının ardından Mussolini'nin bu defa ki adımı ise 23 Mart 1915 tarihinde Fasci di Combottimento yani Fransız Mücadele Birlikleri'nin İttifakı ismiyle bir siyasi ittifak kurmak olmuştur. Teşkilatın programını ise Popolo D'Italia ile kamuoyuna ilan etmiştir. Teşkilat aynı zamanda Milan Ticaret Odası'nda bir kongre düzenlemiştir. Kitap bu teşkilatın fırka olarak kurulmadığı, bir millî teşkilat olduğu ifadesini kullanmaktadır. Taraftarları arasında ise sendikacılar, eski enternasyonalistler, zabitan ve Arditi ünvanına sahip (Dünya Harbi esnasında yüreklilik ve kahramanlıkla el bombası atmış olanalar) kimseler yer almaktadır.

Galip devletlerin Versay'da bir araya geldikleri ve paylaşımı konuşacakları platformda Fahri Kemal, İtalya temsilcisi Başvekil Nitti'nin muvaffakiyetsiz kaldığını belirtmekle birlikte faşistlerin tüm bu olanları protesto ettiklerine değinmektedir. Buna karşılık ise sosyalistlerin Avanti'de faşistlere karşı kamuoyunu alevlendirmeye çalıştığını ifade etmektedir. Oldukça karmaşık bir iç siyasetin arasında Mussolini benzer makalelerini yazmaya devam etmiştir. Aynı dönemde İtalya'yı meşgul eden bir diğer husus ise Fiume meselesidir. İtilaf Devletler'i tarafından İtalya'ya verilmeyen Fiume'yi almak için aynı zamanda bir şair olan D'Annunzio harekete geçmiştir. Kendisine destek verenlerden biri de Popolo D'Italia Gazetesi olmuştur. Konuyla ilgili verilen bilgiler oldukça kısırdır. Zira Tavis Neşriyatı tarafından 1943'te 1.baskısı yayımlanan Mussolini Kimdir? Faşizm Nedir? adlı çalışmada konuyla ilgili daha detaylı bilgiler yer almaktadır. Böyle bir ortamda meclis feshedilmiş ve yeni bir seçime gidilmiştir. Ancak bu seçimlerde ne Mussolini ne de D'Annunzio meclise girememişlerdir. Yazar bu hususu muhaliflerin propogandasının başarıya ulaşması sebebiyle gerçekleştiği biçiminde yorumlamaktadır.

Burada sosyalistlerin elinin güçlendiği ve faşistler ile Bolşevikler arasında küçük çaplı da olsa bir takım olayların yaşandığı aktarılmaktadır. Ancak bu küçük çaplı olaylar önemli çatışmalar halini aldığı zaman İtalya meclisinde alınan kararlar asayiş bozanlar aleyhinde hükümetin şiddetli takibatta bulunması kararlaştırılmıştır. Nitekim bu karar ile Mussolini ve diğer faşist başkanların tutuklanmasına karar verilmiştir. Bu karar üzerine Mussolini tutuklanmış ancak birkaç gün sonra serbest bırakılmıştır. Yazar bu aktarımının ardından Mussolini'nin bir ihtilal gerçekleştirme düşüncesinin daha da şiddetlendiğine dair ifadeler kullanılmaktadır. Faşist başkanlardan birinin sosyalistlerce öldürülmesi haberinin faşistleri daha da kinlendirdiği de Fahri Kemal'in yer verdiği bilgiler arasındadır. Kitabın "Mussolini'nin Napoli'de İrad Ettiği Tarihi Nutku" başlıklı kısmında Mussolini'ye ait olan nutuk okuyucuya aktarılmaktadır. Bu nutukta Mussolini'nin kullandığı "Ey Siyah Gömlekli Napoliler" ifadesi öne çıkmaktadır. Zira Siyah Gömlekçiler, Mussolini'nin ve faşizmin askeri kuvvetini oluşturmaktadır. Fakat ilginç olan faşizm ile adeta özdeşleşmiş Siyah Gömlekçiler'in ortaya nasıl, ne zaman ne şekilde çıktıklarına dair yazar tarafından herhangi bir bilginin verilmemiş olmasıdır. Bu bilginin verilmemiş olması yazıdaki anlam bütünlüğünü etkilememektedir.

Fakata Kabinesi vaziyet karşısında istifasını vermiştir. Nitekim Kral Emanuel yeni hükümeti kurma görevini Salandra'ya teklif etmiştir. Ancak Fahri Kemal, Salandra'nın bu teklif karşısında Mussolini'nin de kendisiyle olmasını istediğini belirtmektedir. Ama burada -yazarın daha önce de sık sık vurguladığı üzere- Mussolini herhangi bir parti ile ortak olarak hükümet kurmak istememektedir. Faşistlerin tek başına hükümette bulunması gerektiğini düşünen Mussolini bu teklifi reddetmiştir. Diğer yandan 140.000 Siyah Gömlekli'yi gerektiğinde harekete geçirmek için hazır tutmakta olduğu bilgisi de okuyucuya aktarılmaktadır. Bu esnada faşistlerde hükümet ve belediye dairelerini, posta ve telgraf bürolarını vesaire işgal altına alırken Fahri Kemal halkın bu duruma tepki vermek bir yana durumu millî bir heyecan olarak yorumladıklarına dair ifadeler kullanılmaktadır. Yaşanan kaos ortamında Mussolini'nin faşistlerin yönetimi tek başına ele geçirmek isteğinden vazgeçmediği görülmektedir. Sonuç itibarıyla -yazarın ifadesiyle- kral başvekalâti kendisine vermek üzere Mussolini'yi Roma'ya davet etmiştir. Fahri Kemal bu esnada yaşananları şu şekilde aktarmaktadır:

"Mussolini, yüz elli bin Siyah Gömlekli'nin başında Roma'ya hareket etmek üzere idi. Roma'da fevkalade merasim hazırlıkları yapılıyordu. Bütün şehir baştanbaşa faşist bayraklarıyla donatılmış idi.

26 teşrin-i evvel 1922 sabahı idi... Şehri ince bir tül kaplamış, hava soğukça... İstasyon, Duçe'yi istikbale gelen heyetlerle dolu. Saat on buçuğa doğru lokomotif düdükları müthiş bir çığlık koparmıştı. Bütün çehreleri bir an içinde sevinç ve şetareti ifade eden yüksek bir heyecan kaplamıştı. Tren, ihtişamla ağır ağır istasyona girerken bando faşist marşını terennüm ediyordu.

İstasyonu kaplayan halk, Romalılar gibi sağ kollarını yukarıya doğru kaldırarak derin bir heyecan ve samimiyet içinde reislerini selamlıyordu. Tren durur durmaz, geniş yapılı, sert ve azimkâr bakışlı bir şahıs derhal inmişti. Bu Benito Mussolini idi. Dostlarla kucaklaştıktan sonra istikbaline gelen heyetleri ayrı ayrı selamladı. Bilahare “Yaşasın Duçe!” avazleri arasında gardan çıktı ve emrine tahsis edilmiş olan otomobile binerek doğruca saraya gitti.

Saray Kralı Meydanı geçilmeyecek derecede kalabalık idi. Mussolini'nin otomobili güçlkle ilerliyordu. Hükümdar, Duçe'yi sarayın medhalinde karşılamıştı. Savva (Savoie) Hanedanı'nın reisi, hayatında demirci, rençber, duvarcı, muallim, hülasa herşey olan bir başvekilin elini ilk defa sıkıyordu.” Burada yazarın Mussolini'nin başvekâlete getirilişini bir bayram havasında anlattığı görülmektedir. Adeta olayın birinci dereceden şahidi imiş gibi yapılan bu aktarım mevcut biyografinin objektif bir nazarla yazılmadığına bir delil niteliğindedir.

İdareyi ele geçiren Mussolini, ülkesinin o an ki yönetim biçimini meşrutiyet olarak tanımlamaktadır. Mussolini'nin yönetimi el geçirmesiyle kitap son bulmakta iken yazar yeni bir sayfa açmakta ve burada faşizm nedir? sorusuna kendi bakış açısından cevap vermektedir. Fahri Kemal faşizmi doğru tanımlayabilmek için faşist inkılabının doğmasına ortam hazırlayan toplumsal sebeplerin araştırılması gerektiğini ifade etmektedir. Yazar bu sebepleri Birinci Dünya Harbi'nden yorgun çıkmış olan toplumların refahlarını yeniden tesis edebilmek için mücadeleye mecbur kalmış olmaları, büyük bütçe açıkları, millî hissiyatları adeta hiçe sayan bir takım tekliflerin halk kitlelerinde önemli ve ciddi tepkilere yol açması olarak izah etmektedir. Aynı dönemde vuku bulan bir başka olay olan Rusya menşei komünizmi ise toplumun bütün müesseselerini yıkmaya çalışan bir unsur olarak yorumlamaktadır. Fahri Kemal burada komünizme geçen devletlerin araştırma yapmadan bunu gerçekleştirdiklerinden bahsetmekte, onların bu tarz ve hareketlerini yanlış ve tehlikeli bulduğunu ifadelerine eklemektedir. Yazar, İtalya'nın işçisi kadar burjuvası olduğunu belirtmekte ve

İtalya'nın komünizme doğru gitmekte iken ayakta kalmanın tek çaresini bütün sınıfları eşit koşullarda vatan fikri altında toplamak olduğunu dile getirmektedir.

Faşizmin İtalya iç siyasetinde yaşanan gelişmelerin hem memleket menfaatine hem de millî hissiyat aleyhine olmaya başlamasından doğduğunu belirterek yalnızca İtalya'da değil, başlı başına faşizmin kendisinin vuku bulduğu zemine yani hangi durumlarda ortaya çıkabileceğine dair de fikir beyan etmektedir. Aslında Fahri Kemal'e göre komünizme doğru giden yolda İtalyan sosyalistlerini durdurması ve İtalya'da sanayiye durdurmaya yönelik olarak fabrikaların çalışmalarına ara verilmesi, ihanet şebekelerinin çevreye yayılması, sosyalistlerin haksız tutuklamalar yapması, millî hissiyatı etkilemektedir. Faşizm böyle bir ortama karşı millî menfaatler lehine ortaya çıkmıştır. Fahri Kemal'in faşizm yorumu bu şekildedir. Yazar faşizmi bu şekilde açıklamaktadır. Fakat kendisinin burada elindeki argümanlara dayanarak kendince bir durum tespiti yapmış olmakla birlikte faşizm nedir, sorusuna net ve bilimsel bir yanıt veremediği dikkati çekmektedir. Yine burada da objektif bir tanımdan uzaklaşıldığına şahit olmaktayız. Faşizmin ardından İtalya'da yaşanan bir takım gelişmeler de yazarın üzerine yazdığı meseleler arasındadır. Buna göre faşizmin ardından İtalya'da işçiler ve sermayedarlar arasında çıkacak ihtilaflar için bir mahkeme kurulmuştur. Her iki taraf da grev yapmaktan men edilmiştir, biçiminde açıklamalar yer almaktadır. Burada dikkat çekici olan Fahri Kemal'in yukarıdaki beyanlarının ardından faşizmin aynı zamanda tüm vatandaşların isteğiyle değil de kuvvetli bir azınlık eliyle gerçekleştiğine dair ifadelerdir. Yazar, cümlelerine bu durumun millet hâkimiyetini yani demokrasinin en kuvvetli cephesini yaktığına dair beyanatıyla devam etmektedir.

Mussolini'nin şahsiyetine yönelik ekseriyetle olumlu yorumlar yapan yazarın onun ortaya koyduğu faşizm ile ilgili bu biçimde eleştiri yapmış olması çalışmasının daha objektif olabilmesine fayda sağlayacağı kesindir. Fakat bu istisnai durum kitabın tamamında görülememektedir. İtalya'da var olan parlamento ise hükümeti denetlemekten ziyade faşist partinin amaçları etrafında kanunlar yapan yardımcı bir müessese olarak nitelendirilmektedir. Eserin son bölümünde Fahri Kemal "Büyük İnkılabımız Muvacehesinde" başlığı altında Türk İnkılabını değerlendirmektedir. Türk İnkılabı'nı çağın meydana gelen diğer inkılaplarından ruh ve anlam olarak yüksekte gördüğünü aktarmaktadır. Ayrıca faşizmin ve komünizmin ortaya çıkış biçimlerini açıklamasının ardından Türk İnkılabı'nı bunlardan ayrı bir yerde konumlandığını ve bu inkılabı anlayabilmek için Gazi Mustafa Kemal'in Samsun'dan başlayan ve

düşmaları kovan gayretini hatırlamak lazım geldiğini sözlerine eklemektedir. Yalnızca inkılap noktasında değil, liderler noktasında da karşılaştırma yapan Fahri Kemal, Gazi Mustafa Kemal'i de ayrı bir yerde konumlandırıldığını şu sözlerle belirtmektedir:

“Bu yüksek mefkûreci, Mussolini veya Lenin gibi muayyen prensiplere bir kısım kuvvete istinat ederek bir inkılap yapmamıştır. Bilakis, cemiyetin terakki ve inkişafını temin edebilecek her türlü nazariye ve kanaatlerin faydalı cihazlarını alarak ve şuurlu milletin vicdanını, azimkâr ruhunu temsil ederek mefkûresini yaşatmıştır.”

Türk İnkılabı'nın yalnızca kendi sınırlarında değil, dünyanın pek çok yerinde yaşayan halklarına da örnek teşkil ettiğini ifade etmektedir.

Görüldüğü üzere bir biyografi çalışması olan “Benito Mussolini ve Faşizm” adlı çalışma Mussolini'nin aile yaşamı hakkında bilgilerin verilmesi ile başlamaktadır. Sert ve hırçın bir babaya, mütedeyyin bir anne ve anneanneye sahip olduğu belirtilmekte, ancak kardeşleri hakkında bunlar kadar ayrıntılı bilgi verilmemektedir. Mizaç noktasında babasına daha yakın olduğu sonucu çıkarılabilen anlatımda Mussolini de sert ve kinli bir yapı sergilemektedir. Kitabın herhangi bir bölümünde Mussolini'nin olumsuz bir yönünün aktarılmasının ardından gelen ve önceki anlatımlarla aralarında zıtlık bulunan ifadeler de yazarı tarafsız olmaktan alıkoyduğu söylenebilir. Çünkü bu durum çelişkilerin önünü açmakta ve yazara olan güveni sarsmaktadır. Bazı bölümlerde Mussolini'nin ağzından hayatı ile alakalı kesitler verilirken bazı bölümlerde ise yazarın çalışması sonucu ulaştığı bilgilerden oluşan kesitlere yer verilmektedir. Ayrıca yazarın, dine aleyhtar bir çizgide olduğunu belirttiği Benito Mussolini'nin eğitim hayatının bir papaz mektebinde başlamış olması ilginçtir. Zaten daha önce de belirtildiği üzere Benito Musollini de bu eğitimin, annesinin babasına ısrarı ile gerçekleştiğini söylemektedir. Yazar da bu hususa dair fikirlerini belirtirken onun papaz mektebine gitmesinin dine yatkın bir isim olduğu şeklinde yorumlanmaması gerektiği yönünde ifade kullanmaktadır.

Yazar, genel itibariyle-belki de tarafsız görünmek adına- Benito Mussolini'nin olumlu gördüğü yanlarının yanında yer yer olumsuz yanlarını da okuyucuya sunmaktadır. Lakin metin içerisinde kullanılan nitelemeler ve metnin genelindeki hava okuyucuyu Fahri Kemal'in bir Benito Mussolini hayranı olduğu sonucuna yakın hissettirmektedir. Oysaki bir biyografinin en temel özelliklerinden biri konunun tarafsız işlenmesi ilkesidir. Bu hususta yazarın tarafsızlığını koruyamadığı düşünülebilir. Dikkat

eken bir diğer husus ise Mussolini ile alakalı negatif ve olumsuz ynlerin yumuşatılarak verilmesi, hatta bazı yerlerde bir takım bilgilerin aktarılmaması meselesidir. Örneğin; Mussolini'nin İsviçre'ye yaptığı bir seyahat ile ilgili Fahri Kemal'in verdiği bilgiden farklı olarak M. Hanifi Macit'in Faşizm ve Nazizm adlı kitabında Mussolini'nin Avusturya-İtalya savaşından kaçarak İsviçre'ye gittiği bilgisi verilmektedir. Bu hususun eserde aktarılmaması meselesinin yazar tarafından kasıtlı olarak mı atlandığı, yoksa kendisinin bilgi eksikliğinden mi kaynaklandığı ise tartışmaya açıktır. Ancak şahsi kanaatimizce –eserde sıklıkla kullanılan övücü ifadelerden ötürü- yazarın tercihi olduğu yönündedir. Fahri Kemal, Benito Mussolini'yi İtalyan halkının bir kurtarıcısı olarak gördüğünü ifade etmektedir. Edeb açıdan Mussolini'nin çalışılmış olması olumlu bir durumdur. Eserin genelinde kullanılan edeb dil ise çalışmayı romantik bir konuma taşımaktadır. Bu yolla anlatım kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır. Yine de kullanılan dilin dönemine göre sade bir dil olduğu söylenebilir.

“Faşizm Nedir?” başlığı altında konu ile ilgili görüşlerine yer vermesine rağmen yazar, faşizmin neden İtalya'da doğduğuna dair tatmin edici bir açıklamada bulunmamaktadır. Bu husus da tartışmaya açıktır. Son kısımda Türkiye, SSCB, İtalya devletleri ile Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Lenin ve Mussolini üçgeninde geçen kısm bir karşılaştırmalı anlatım söz konusudur. Ancak bu karşılaştırmalı anlatım argümanların yetersizliği ve bazı zıtlıkları da bünyesinde barındırması sebebiyle zayıf kalmaktadır. Ayrıca sonuçları incelendiğinde hem İtalya'ya ve benzerlerinin görüldüğü Almanya, Japonya gibi diğer devletlere hem de II. Dünya Savaşı ile tüm dünyaya zarar veren faşizm ve faşizmi ortaya koyan Benito Mussolini'nin bu denli övülmüş olması tarafsızlık ilkesine aykırı olarak görülebilir. Yine de bu eser, yazıldığı dönemin şartları gözönünde bulundurularak değerlendirilmelidir.

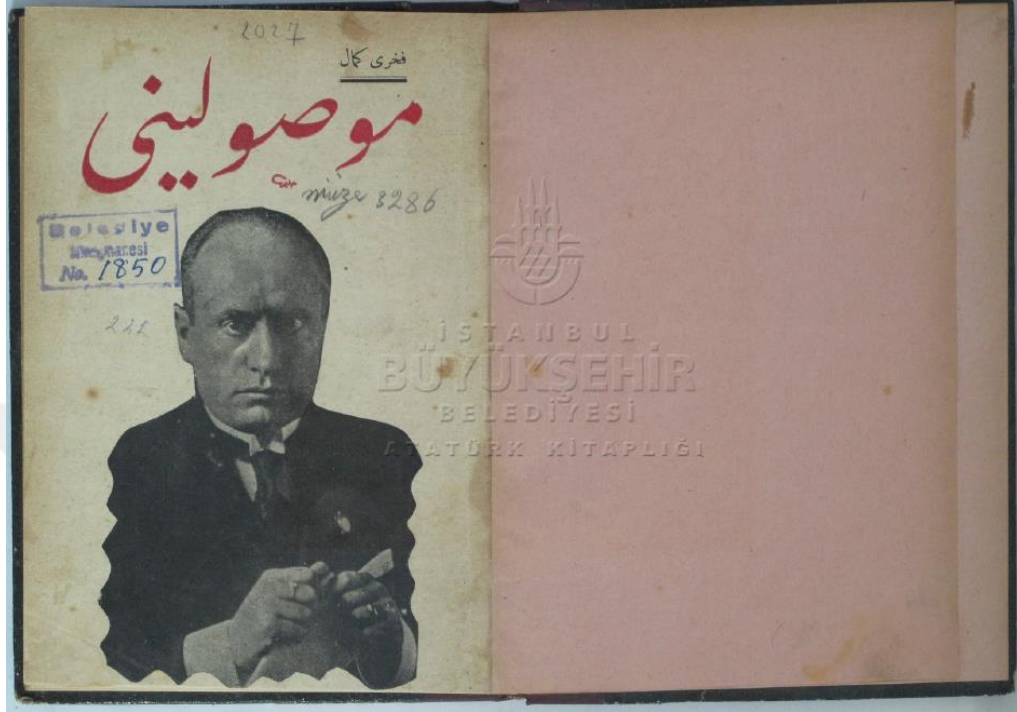
Fahri Kemal eserini kaleme alırken İtalyan yazar Margherita Sarfatti'nin “Mussolini'nin Hayatı”; müverrih Pietro Korkolini'nin “Faşist İhtilali” ve Kamil Aymar'ın “Bolşevizm Yahut Faşizm”adlı eserlerinden yararlandığını dile getirmektedir. Eleştirilen tüm yönleri ile birlikte kitabın Türk yazını açısından, çalışılmış olması önemlidir.

Ortaya konan çalışmalar ve bunlara getirilen eleştiriler hem tarih hem de edebiyat alanındaki eksikleri görme, bunları tanımlama ve çalışmayı daha tarafsız, daha doğru biçimde okuyucuya sunmanın önünü açabilmesi noktasında ehemmiyetlidir.

EKLER

Ek 1: Fahri Kemal “Benito Mussolini ve Faşizm” İç Kapak

Ek 2: Fahri Kemal “Benito Mussolini ve Faşizm” İç Kapak 2

BİBLİYOGRAFYA

ÇELİKÇİ, Abdül Samet, KAKIŞIM, Can, “İtalyan Faşizmi ve Tarihsel Gelişimi”, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt: 1, sayı:2, Aralık 2013.

GRIFFIN, Roger, *Faşizmin Doğası*, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2014.

HARBİN MEŞHUR ADAMLARI: 3, *Benito Mussolini*, Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1942

KEMAL, Fahri, *Benito Mussolini ve Faşizm*, İlhami-Fevzi Matbaası, İstanbul, 1928.

KİMDİR? NEDİR? SERİSİ NO.1, *Mussolini Kimdir? Faşizm Nedir?*, Tasvir Neşriyatı, İstanbul, 1943.

MACİT, M.Hanifi, *Faşizm ve Nazizm*, Savaş Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2007.

MANN, Michael, “Faşistler”, *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, der: Constantın Iordachı, çev: İsmail Ilgar, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2015.

MOSSE, George L., “Genel Faşizm Teorisine Doğru”, *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, der: Constantın Iordachı, çev: İsmail Ilgar, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2015

MUSSOLİNİNİ, Benito, *Faşizm*, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1966.

PAYNE, Stanley G., “Faşizm Taslak Bir Tanım”, *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, der: Constantın Iordachı, çev: İsmail Ilgar, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2015

STERNHELL, Zeev, “Faşizm”, *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, der: Constantın Iordachı, çev: İsmail Ilgar, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2015